

L'anàlisi de construccions personals en textos de significació psicològica

Guillem Feixas i Viaplana

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tesisenxarxa.net) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tesisenred.net) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tesisenxarxa.net) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

L'ANALISI DE CONSTRUCCIONS PERSONALS

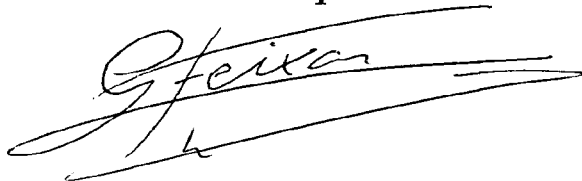
EN

TEXTOS DE SIGNIFICACIÓ PSICOLÒGICA

UNIVERSITAT DE BARCELONA
Divisió de Ciències de la Salut
Departament de Personalitat, Avaluació i Tractament Psicològic

**L'ANALISI DE CONSTRUCCIONS PERSONALS
EN TEXTOS
DE SIGNIFICACIÓ PSICOLÒGICA**

Guillem Feixas i Viaplana

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'G. Feixas', with a long horizontal flourish underneath.

Tesi per a l'obtenció del
Grau de Doctor dirigida pel
Dr. Manuel Villegas i Besora

A Núria amb amor,
a Dolors amb estimació,
a George A. Kelly amb respecte i reconeixement,
i a Don Bannister en homenatge.

"Aquest escrit, tot ell, tracta de veritats a mitges només. Res del que conté, o intenta ser, és totalment veritat. Les afirmacions teòriques que es presenten no són més que construccions parcialment acurades dels esdeveniments, els quals, alhora, no es perceben més que parcialment. A més, el que proposem, fins i tot aquells aspectes més vertaders, amb el temps serà descartat i substituït per quelcom més veritable. Certament, la nostra teoria ha estat dissenyada francament per contribuir efectivament al seu propi enderrocament i substitució."

(George Alexander Kelly, 1958a)

AGRAIMENTS

Per realitzar un treball d'aquest tipus es requereix la col.laboració directa i indirecta de moltes més persones que el propi signant de la tesi, i més encara que els que es poden fer constar en aquest apartat. He rebut suport i col.laboració de tota mena, des de la realització de tasques concretes fins al suggeriment i participació activa en els plantejaments de la tesi. Així és que no voldria deixar de fer esment del meu agraïment

al professor Manuel Villegas i Besora, qui des del principi em va transmetre el seu entusiasme, va acceptar la direcció de la tesi, i ha inspirat i orientat pacientment la seva elaboració;

a Franz Epting i Harry Procter, els quals amb la seva presència i amb els seus suggeriments han encoratjat molt definitivament la prosecució i millora d'aquesta recerca;

al professor Joan Guardia per la seva paciència i interès a l'hora de trobar fórmules i procediments estadístics per dur a terme aquest projecte;

a Núria Gallinat, qui ha realitzat amb cura les gràfiques i la correcció del català, tasques que ha realitzat amb professionalitat, paciència, interès i esperit de col.laboració;

a Joan López i Jordi Navarro, que s'han compromés prou en el procés d'elaboració de la tesi (buidat de textos, introducció de dades, etc...) com per poder considerar-la també un xic seva;

a Antoni Gallinat, qui amb la seva perseverància i meticulositat ha millorat molt la qualitat formal de la tesi;

a Cristina, Núria, M^a José, Cristina i Montserrat per diverses tasques concretes;

a Ferran, Neus, Pilar, Ana, Neus, Jaume, Herminia, Jordi, Anna i altres, membres tots ells d'un grup de recerca on es va originar el projecte d'investigació on s'insereix aquesta tesi;

i al recentment traspasat Don Bannister, qui amb els seus gests em va encoratjar molt profundament i amb els seus escrits m'ha transmès part de la seva energia;

a tots ells la meva gratitud més sincera.

INDEX GENERAL

PREFACI.....	1
0) INTRODUCCIÓ:	
La Teoria de les Construccions Personals.....	14
0.1) Caracterització general i assumpcions bàsiques de la teoria.	15
0.2) Orígens i evolució.....	42
0.3) Teoria bàsica.....	71
0.4) Revisió crítica.....	174
1) PRIMERA PART:	
Metodologia general per a l'avaluació de les Construccions Personals ..	183
1.1) Els procediments mitjançant l'entrevista.....	188
1.2) Els procediments mitjançant els textos.....	267
1.3) Revisió crítica.....	287
2) SEGONA PART:	
Metodologia específica per a l'avaluació de les Construccions Personals en textos autobiogràfics.....	297
2.1) Característiques dels textos autobiogràfics.....	299
2.2) Disseny general de procediments.....	310
2.3) Procediments d'elicitació.....	319
2.4) Procediments d'anàlisi.....	333
2.5) Indicacions del mètode: possibilitats i limitacions.....	383
CONCLUSIONS.....	393

INDEX DETALLAT

PREFACI.....	1
0) INTRODUCCIÓ: La Teoria de les Construccions Personals.....	14
0.1) Caracterització general i assumpcions bàsiques de la teoria.	15
0.1.1) La Psicologia de les Construccions Personals en el context de la Psicologia en general.....	18
0.1.1.1 Kelly i la Psicologia Genètica.....	20
0.1.1.2 Kelly i la Psicologia Cognitiva.....	21
0.1.2) La Teoria de les Construccions Personals en el context de la Psicologia de la Personalitat.....	23
0.1.2.1 Kelly i la controvèrsia Persona-Situació.....	23
0.1.2.2 Kelly i la controvèrsia idiogràfic-nomtètic..	26
0.1.2.3 Kelly i la controvèrsia descriptiu-causal....	29
0.1.2.4 Kelly i el camp de les psicoteràpies.....	30
0.1.3) L'assumpció epistemològica constructivista.....	34
0.1.3.1 L'Alternativisme Constructiu de Kelly.....	34
0.1.3.2 Els arrels del constructivisme de Kelly.....	35
0.1.3.3 El moviment constructivista.....	38
0.2) Orígens i evolució.....	42
0.2.1) L'estadi normal (fins a 1955).....	45
0.2.2) L'estadi de xarxa (1955-1966).....	49
0.2.3) L'estadi d'agrupació (1966-1972).....	54
0.2.4) L'estadi d'especialització (1972-Actualitat).....	57
0.2.5) La Psicologia de les Construccions Personals a Espanya.....	67
0.3) Teoria bàsica.....	71
0.3.1) Estructura formal: Un postulat i els seus corolaris..	74
0.3.1.0 El postulat fonamental.....	75
0.3.1.1 El corolari de construcció.....	79
0.3.1.2 El corolari d'experiència.....	82
0.3.1.3 El corolari d'organització.....	85
0.3.1.4 El corolari de dicotomia.....	87
0.3.1.5 El corolari d'elecció.....	94
0.3.1.6 El corolari d'àmbit.....	96
0.3.1.7 El corolari de modulació.....	98
0.3.1.8 El corolari d'individualitat.....	101
0.3.1.9 El corolari de comunalitat.....	105
0.3.1.10 El corolari de socialitat.....	111
0.3.1.11 El corolari de fragmentació.....	119
0.3.1.12 Els corolaris de grup i de família.....	123
0.3.2) Conceptes fonamentals.....	125
0.3.2.1 Les Construccions Personals i els elements...125	
0.3.2.2 Construccions realcionades amb la transició..135	
0.3.3) L'estructura jeràrquica del Sistema de Construccions Personals.....	146

0.3.3.1	Les formulacions bàsiques de Kelly.....	147
0.3.3.2	L'aportació de Hinkle.....	151
0.3.3.3	L'aportació dels models lògics.....	156
0.3.3.4	La graella conceptual dels models jeràrquics.....	168
0.4)	Revisió crítica.....	174
0.4.1)	Principals crítiques.....	176
0.4.1.1	Manca d'esforç integrador.....	176
0.4.1.2	Manca d'investigació sobre la teoria bàsica.....	180
0.4.1.3	Manca d'elaboració teòrica des de 1955.....	180
0.4.2)	Principals virtuts.....	182
1)	PRIMERA PART:	
	Metodologia general per a l'avaluació de les Construccions Personals...	183
1.1)	Els procediments mitjançant l'entrevista.....	188
1.1.1)	Els procediments d'escalament.....	190
1.1.1.1	El procediment ascendent.....	190
1.1.1.2	Els procediments descendents.....	182
1.1.2)	La tècnica de graella.....	194
1.1.2.1	Disseny.....	196
1.1.2.2	Administració.....	201
1.1.2.3	El tractament de les dades.....	207
1.1.2.4	Interpretació psicològica I: índexs de mesura.....	219
1.1.2.5	Interpretació psicològica II: Comparacions entre graelles.....	233
1.1.2.6	Interpretació psicològica III: Anàlisi qualitativa del protocol.....	238
1.1.2.7	Fiabilitat.....	254
1.1.2.8	Validesa.....	261
1.2)	Procediments mitjançant els textos.....	267
1.2.1)	L'autocaracterització.....	260
1.2.1.1	Administració.....	270
1.2.1.2	Procediments d'anàlisi.....	272
1.2.1.3	Aplicacions.....	279
1.2.2)	L'anàlisi dels textos literaris.....	283
1.3)	Revisió crítica.....	287
1.3.1)	Revisió dels diferents procediments d'avaluació.....	289
1.3.1.1	Els procediments d'escalament.....	289
1.3.1.2	La tècnica de graella.....	290
1.3.1.3	L'autocaracterització.....	293
1.3.1.4	Els textos literaris.....	294
1.3.2)	Revisió de l'ús diferencial dels diversos procediments avaluatius.....	295

2) SEGONA PART: Metodologia específica per a l'avaluació de les Construccions Personals en textos autobiogràfics..	297
2.1) Característiques dels textos autobiogràfics.....	299
2.1.1) Característiques generals dels textos autobiogràfics.	300
2.2.2) Modalitats del gènere autobiogràfic.....	302
2.1.2.1 Epistolaris.....	302
2.1.2.2 Diaris.....	303
2.1.2.3 Memòries.....	304
2.1.2.4 Autobiografies.....	304
2.1.3) La naturalesa de les Construccions Personals expressades en textos autobiogràfics.....	306
2.2) Disseny general de procediments.....	310
2.2.1) Característiques generals.....	311
2.2.2) Sistematització d'elements i Construccions Personals.	313
2.2.3) Delimitació de l'àmbit de conveniència temporal.....	318
2.3) Procediments d'elicitació.....	319
2.3.1) Procediments d'elicitació d'elements.....	322
2.3.1.1 Identificació d'elements personals monàdics..	322
2.3.1.2 Identificació de meta-elements.....	322
2.3.1.3 Identificació d'elements relacionals.....	323
2.3.2) Procediments d'elicitació de Construccions Personals.	325
2.3.2.1 Identificació de construccions avaluatives...	325
2.3.2.2 Identificació de construccions relacionals...	326
2.3.2.3 Identificació de construccions figuratives...	326
2.3.2.4 Identificació de construccions amb diferents àmbits de conveniència temporals.....	327
2.3.2.5 Identificació de construccions "negatives"...	328
2.3.3) Registre i selecció d'elements i Construccions Personals.....	330
2.3.3.1 Registre i selecció de construccions avaluatives simples.....	330
2.3.3.2 Registre de construccions aplicades a elements diàdics.....	331
2.3.3.3 Registre de construccions figuratives.....	332
2.3.3.4 Registre de construccions amb un àmbit de conveniència temporal molt ampli.....	332
2.3.3.5 Anotació del segment a text a cada registre..	332
2.4) Procediments d'anàlisi.....	333
2.4.1) Anàlisi de l'ambivalència.....	335
2.4.1.1 Assignació de categories.....	335
2.4.1.2 Anàlisi de la coherència.....	336

2.4.2)	Anàlisi situacional.....	338
2.4.2.1	UCS de l'autor.....	339
2.4.2.2	UCS dels elements personals.....	339
2.4.2.3	UCS temporal.....	340
2.4.2.4	UCS històrica, cultural, social i econòmica..	341
2.4.2.5	Determinació de la influència de les UCS.....	341
2.4.3)	Anàlisi simètrica de construccions i elements.....	343
2.4.3.1	Selecció de la matriu de construccions i la d'elements.....	343
2.4.3.2	Anàlisi d'agrupaments computeritzat.....	344
2.4.3.3	La matriu com a sortida gràfica.....	346
2.4.4)	Anàlisi asimètrica de construccions i elements.....	348
2.4.5)	Interpretació Psicològica I: índexs de mesura.....	352
2.4.5.1	Intensitat.....	352
2.4.5.2	Complexitat cognitiva.....	354
2.4.5.3	Construccions Funcionalment Independents.....	355
2.4.5.4	Ordinació.....	355
2.4.5.5	Constel.lació.....	356
2.4.5.6	Puntuacions extremes.....	356
2.4.5.7	Articulació.....	356
2.4.5.8	Conflicte.....	357
2.4.5.9	Consistència lògica i complexitat integrativa	359
2.4.6)	Interpretació Psicològica II: Anàlisi jeràrquica.....	360
2.4.6.1	Ambit de conveniència.....	360
2.4.6.2	Intensitat jeràrquica.....	361
2.4.6.3	Anàlisi jeràrquica global de construccions...	362
2.4.6.4	Determinació dels principals parells implicatius.....	364
2.4.6.5	Determinació de conflictes jeràrquics.....	364
2.4.7)	Interpretació Psicològica III: Anàlisi de díades.....	365
2.4.7.1	Anàlisi dels nivells de percepció.....	365
2.4.7.2	Anàlisi relacional.....	369
2.4.7.3	Anàlisi de la comunalitat percebuda.....	369
2.4.7.4	Anàlisi de la implicació.....	371
2.4.8)	Interpretació Psicològica IV: Anàlisi qualitativa....	372
2.4.8.1	Nombre i varietat de les construccions elicitades.....	372
2.4.8.2	Grau de comunalitat de les construccions.....	372
2.4.8.3	Anàlisi de contingut de les construccions....	372
2.4.8.4	Anàlisi qualitativa dels elements.....	373
2.4.9)	Fiabilitat.....	377
2.4.10)	Validesa.....	379
2.4.10.1	Validesa de contingut.....	379
2.4.10.2	Validesa de constructe.....	379
2.4.10.3	Validesa discriminant.....	380
2.4.10.4	Validesa convergent.....	381
2.4.10.5	Validesa predictiva.....	381
2.4.10.6	Validesa incremental.....	382

2.5)	Indicacions del mètode: possibilitats i limitacions.....	383
2.5.1)	Possibilitats i limitacions pel que fa a la modalitat textual.....	385
2.5.1.1	La potencial aplicació a textos literaris....	385
2.5.1.2	La potencial aplicació a material clínic....	388
2.5.1.3	La potencial aplicació terapèutica.....	389
2.5.1.4	La potencial aplicació als estudis de casos..	389
2.5.1.5	La potencial aplicació a material textual traduït.....	390
2.5.2)	Possibilitats i limitacions pel que fa al tipus d'elements escollits.....	391
2.5.3)	Característiques idònies del text.....	392
CONCLUSIONS.....		393

PREFACI

"Per bé que la Filosofia de l'Existència no és domini de la Psicologia, qualsevol psicòleg esdevé, en algun moment, vulgui o no vulgui, ho sàpiga o no ho sàpiga, un filòsof esclaridor de l'existència."

(Karl Jaspers)

"A Sartre li correspon el mèrit d'haver fet aplicables, a la pràctica, els conceptes existencials. En parlar de pràctica ens referim a múltiples disciplines, des de la crítica literària fins a l'anàlisi sociològica o les interpretacions polítiques o psicològiques de la praxi individual."

(Luis Martín-Santos)

Aquesta tesi està emmarcada en un projecte més ampli, adreçat a desenvolupar una metodologia d'anàlisi textual capaç de copsar, sinó en la seva totalitat si almenys en part, l'estructura de la vivència expressada en els escrits auto-descriptius. La concepció de base és la del constructivisme de l'experiència, segons el qual els fets (vivències o esdeveniments) no tenen un valor substantiu en sí mateixos sinó a través d'un procés de (re)construcció psicològica.

El projecte s'inspira en el que Villegas (1981) desenvolupa i delimita com **Anàlisi Existencial**. Aquest tipus d'anàlisi consisteix en

"...l'exposició i concatenació estructurada de les vivències de la persona que formen un llenguatge lògic i intel·ligible, amb una coherència immanent, la qual cosa ens permet una comprensió profunda, empàtica i respectuosa alhora, que no podríem obtenir per cap altre mitjà que no fos una anàlisi fenomenològica, prèvia a qualsevol 'interpretació'." (Villegas, 1981)

En la mateixa obra Villegas (1981) distingeix l'Anàlisi Existencial de la relació terapèutica. Tot i que ambdues constitueixen de forma conjunta i articulada la Psicoteràpia Existencial, la primera es pot donar també sense la segona. D'aquesta manera han estat possibles les profundíssimes anàlisis de casos realitzades per Ludwig Binswanger (1945a; b; 1947; 1949) i Jean Paul Sartre (1946; 1952; 1971-1972).

Però tot i amb la seva lucidesa per realitzar aquestes anàlisis, que s'endinsaven en les profunditats dels móns individuals dels subjectes

estudiats a través dels seus textos, ni Sartre ni Binswanger ens van deixar una metodologia rigorosa amb la qual altres, amb menys talent i saviesa, poguem dur-la a terme amb altres casos.

- *Interès per a la Psicologia dels textos autobiogràfics*

El gènere autobiogràfic no és un simple epifenomen de la literatura sinó un fenomen de dimensions històriques, psicològiques i socials. Les ciències humanes han emprat sovint l'estudi (auto)biogràfic per a la reconstrucció d'un món determinat per unes característiques culturals i històriques específiques. L'Antropologia considera com a una de les seves metodologies bàsiques les històries de vida (*life histories*), basades en narracions orals així com en tot tipus de material hetero-descriptiu necessari per a la construcció d'una biografia. La història ha emprat també els documents personals. Un estudi recent i paradigmàtic en aquest sentit és el de Cole i Premo (1984).

Semblantment la Sociologia fa servir els relats autobiogràfics com una de les seves metodologies de recerca. El mètode que desenvolupen aquests estudis sociològics (p.e. Bertaux, 1981) es basa en el recull de *récits de vie o life stories*, però amb finalitats nomotètiques.

Un altre moviment sociològic important que empra el material autobiogràfic és l'*etnometodologia*. Benson i Hughes (1983) la defineixen com una ciència encaminada a copsar "el sentit comú mundà dels membres ordinaris que viuen en el món i ho fa de manera que confia en tots aquells mètodes, procediments, pràctiques, etc... que utilitzen les persones per construir i donar sentit a aquest món social". Aquest tipus de metodologia reconeix com a vàlida qualsevol dada que il·lumini la manera com els individus entenen i experiencien la societat en què viuen. Les biografies i altres documents personals són expressions d'aquesta experiència.

No obstant el seu ús en altres ciències, els textos autobiogràfics semblen especialment adequats per a l'estudi individual de l'ésser humà, i per tant especialment rellevants per a la Psicologia. En una revisió recent

de l'ús de les autobiografies en Psicologia, Birren i Hedlund (1987) afirmen que s'està notant un retorn de l'interès per aquest tipus de material. Consideren que això reflecteix el *Zeitgeist* d'una societat canviant. Sembla evident que la implantació del paradigma conductista va crear un clima poc favorable als documents personals.

En els darrers anys però, l'emergència de l'anomenat paradigma cognitiu, i el reconeixement creixent del paper actiu de l'individu en la conducta han afavorit la consideració, no sense les lògiques reserves, d'altres tipus de materials com a font de dades psicològiques. Per exemple, el debat sobre la validesa dels autoinformes per a l'avaluació personal, recollit de forma àmplia i sintètica per Fernández-Ballesteros (1986, 1987) és en part un reflex d'aquest nou clima. Birren i Hedlund (1987) consideren que un altre signe important ha estat la publicació de l'autobiografia del propi B. F. Skinner (1976), la qual cosa indica, segons Birren, que "el príncep del conductisme s'ha pres les seves experiències subjectives tan seriosament com per publicar-les". Una altra de les figures més rellevants de la Psicologia actual, Albert Bandura, ha emprat material autobiogràfic en un estudi publicat (Bandura, 1982) a la revista psicològica americana més important. També el prestigiós psicòleg Jerome S. Bruner ha publicat recentment la seva autobiografia (Bruner, 1983).

Entre els antecedents més destacats de l'ús del material autobiogràfic en Psicologia es troba G. S. Hall, qui va emprar-lo per a l'elaboració de la seva teoria de l'adolescència. Murray (1938) va emprar l'autobiografia com a una d'entre vint-i-vuit tècniques d'avaluació per desenvolupar la seva teoria de la personalitat. Murray es va manifestar molt favorable a l'ús d'aquest tipus de material, especialment pel que fa a la comprensió de la naturalesa del desenvolupament de la personalitat.

Però potser l'autor que s'ha manifestat de forma més explícita i coherent en favor del material autobiogràfic ha estat Gordon W. Allport. En la seva monografia The Use of Personal Documents in Psychological Science (Allport, 1942) fa una crida per a l'ús d'aquests documents. Tot i que aquesta crida no ha tingut un gran ressò, va propiciar alguns estudis interessants, com la publicació i anàlisi de Letters from Jenny (Allport,

1965). Com comentarem més endavant, seguint aquesta tradició, hem escollit aquest text per a l'aplicació del mètode que presentem en aquesta tesi.

Aquest compromís d'Allport amb la validesa psicològica dels documents personals cal entendre'l també dins del seu plantejament més general que ha generat la polèmica idiogràfic versus nomotètic, de la qual ens ocuparem també més endavant. Tot i que aquesta polèmica té actualment un caire molt diferent a quan va començar, en el moment històric que es va produir va tenir un significat molt important. La veu d'Allport va ésser una de les poques d'aquella època que va reivindicar el valor de l'experiència subjectiva de l'individu per a la ciència psicològica. Aquesta tesi vol retre homenatge a aquest pioner i a aquest plantejament, del qual vol ser hereu.

D'ençà els anys quaranta, els estudis amb textos autobiogràfics han tingut una presència molt limitada en el conjunt d'estudis psicològics. L'estat actual de la qüestió el caracteritzariem per dos trets: el primer és l'augment d'interès general sobre el tema, en part causat pel desgast d'altres metodologies ja molt emprades. La segona característica és la manca de procediments metodològics acurats que permetin un apropament rigorós al material autobiogràfic. En relació al primer aspecte assenyalat, Wrightsman (1980) en la seva conferència presidencial a la *Society for Personality and Social Psychology* va fer palès que la major part de la recerca efectuada en aquest camp emprava metodologies i criteris de selecció de subjectes que constreïen de forma molt severa la forma com s'obtenen les dades en estudis de personalitat adulta. Com a alternativa proposa, precisament, l'ús de documents personals en la recerca psicològica.

Pel que fa a la qüestió metodològica, Wrightsman (1980) proposa també una solució: emprar aquests tipus de material en conjunció amb altres tècniques més conegudes. Independentment de l'indubtable valor d'aquesta suggerència, nosaltres pensem que no es pot renunciar a l'aprofundiment de metodologies alternatives que ens permetin una anàlisi progressivament més rigorosa dels textos autobiogràfics. Una vegada desenvolupades aquestes metodologies caldrà valorar la seva validesa i fiabilitat en relació a altres més ben establertes.

En els darrers anys han estat diverses les veus que han assenyalat l'interès de l'estudi de l'experiència privada i han suggerit l'ús del material autobiogràfic (p.e. Runyan, 1983), però volem destacar les darreres revisions sobre l'estat de la qüestió en l'àrea de Personalitat efectuades des de l'*Annual Review of Psychology* (Rorer i Widiger, 1983; Pervin, 1985; Singer i Kolligan, 1987). Tots aquests estudis reflecteixen un estat favorable per a l'estudi dels textos autobiogràfics.

- La Teoria de les Construccions Personals com a marc teòric i metodològic per a l'anàlisi de textos autobiogràfics

L'anàlisi de textos autobiogràfics precisa d'una metodologia específica però, alhora, aquesta metodologia s'ha de basar en un marc teòric determinat que respongui a un enfocament concret. El marc teòric escollit per a aquesta finalitat ha estat la Teoria de les Construccions Personals de G. A. Kelly.

En iniciar aquest PREFACI, fèiem referència als orígens fenomenològico-existencials d'aquesta tesi. Hem volgut posar de manifest en diverses ocasions (p.e. Villegas, Feixas i López, 1987; Villegas i Feixas, 1985) la coherència entre l'enfocament Fenomenològico-Existencial, situat a un nivell meta-teòric, i la Teoria de les Construccions Personals, situada a un nivell teòric i operatiu.

En el nucli del nostre plantejament hi ha la presuposició que allò que Sartre anomena Projecte Existencial pot ésser considerat en termes de la Psicologia de les Construccions Personals com una construcció central supraordinada que dona sentit al sistema de construcció de la persona, i que els textos autobiogràfics poden ser una de les maneres de fer-lo explícit. Més endavant comentem també els paral·lelismes entre la Construcció Personal de Kelly, les teories dels esquemes i els scripts de la Psicologia Cognitiva contemporània.

Més enllà d'aquesta important similitud postulada, la Psicologia de les Construccions Personals i l'enfocament Fenomenològico-Existencial presenten unes semblances que proporcionen les bases per a una fecundació mútua, en comptes que un inclogui a l'altre. La posició bàsica per la qual Kelly volia

ésser recordat era l'actitud crèdula, que pot ser considerada plenament una actitud fenomenològica en tant que fa possible un acostament al món personal de l'individu de forma no prejudicativa, orientada a la comprensió.

Són diversos els autors que han posat també de manifest aquesta similitud (Holland, 1970; Levy, 1975; Tyler, 1980; Weckowicz, 1981; Epting, 1984). Tots ells emfatitzen aquest interès comú per la persona i la seva forma única d'estructurar el món a partir de l'organització de les percepcions que duu a terme de la realitat.

Tant per a Sartre com per a Kelly, construïm el nostre món personal mitjançant l'anticipació dels esdeveniments. Aquesta construcció és l'única realitat que coneixem. La manera com experienciem les nostres circumstàncies, com hi convivim, com deixem que influïïn la nostra aparença externa, el nostre llenguatge, el tipus de presuposts dels quals partim i el valor que atorguem a les coses, tot això està dins l'esfera del nostre poder de decisió. Sartre (1943) afirma que som responsables de tots aquests aspectes.

Kelly comparteix amb els existencialistes el tema de la responsabilitat. La mateixa idea de la Construcció Personal, com quelcom diferent d'un concepte, introdueix els criteris de rellevància i responsabilitat. Som responsables del nostre sistema de construcció atès que constitueix l'estructura formativa de la nostra capacitat per escollir. D'acord amb Kelly i Sartre, l'ésser humà no està determinat a l'hora de construir el significat del seu món d'experiència. Ambdós pensen que la significació no és només fàctica, sinó també emotiva i valorativa; no rau en allò que els fets són, sinó en el que signifiquen per a nosaltres. El caràcter i les accions d'una persona deriven de la manera com, en percebre el món, l'avalua, i aquestes avaluacions li són completament pròpies.

Tant Kelly com els fenomenòlegs comparteixen aquest interès per a la comprensió del món personal de significacions de l'individu. Així, la teoria de Kelly sembla estar especialment dissenyada per a l'estudi del cas individual, essencialment per dos motius. El primer per la seva posició teòrica, que com hem dit considerem fenomenològica; el segon per la seva

metodologia, dissenyada per aconseguir aquesta finalitat de comprensió de la persona amb les seves pròpies paraules, des del seu propi punt de vista.

Amb la doble inspiració de l'enfocament Fenomenològic-Existencial i la Teoria de les Construccions Personals hem guiat la nostra recerca sota el postulat bàsic que l'existència de l'individu té una lògica interna, una lògica idiosincràtica que lliga el passat amb el present en una unitat de significació, i en conseqüència cada existència és única i no pot ésser repetida. Per a Kelly "l'home fa de sí mateix un pont entre el passat i el futur d'una manera que és única".

En síntesi, Kelly i els fenomenòlegs-existencials parteixen de supòsits sobre la naturalesa de l'ésser humà, del món, de la realitat, de la llibertat i sobre la responsabilitat en l'acció i el canvi, que poden considerar-se equivalents. Però a diferència de l'enfocament Fenomenològic-Existencial, Kelly va crear una teoria psicològica altament estructurada i amb plantejaments operatius que permeten un desenvolupament metodològic aplicat i concret. Des d'aquesta perspectiva teòrica i metodològica, considerem la Psicologia de les Construccions Personals com el marc teòric més adequat per dur a terme el tipus d'anàlisi que ens proposem. La possibilitat d'analitzar les construccions personals d'un individu i estudiar llurs interrelacions per tal d'identificar l'estructura nuclear central que organitza la globalitat del sistema, ens sembla una de les millors maneres per delimitar allò que els existencialistes anomenen Projecte Existencial.

Des d'aquesta perspectiva, el Projecte Existencial pot ésser considerat com una construcció central del self i de la seva posició en el món, des d'on la persona percep i anticipa els esdeveniments, les seves accions i les dels altres. D'acord amb aquest plantejament, els eixos principals d'aquesta anàlisi han d'estar adreçats a copsar l'estructura jeràrquica del Sistema de Construccions Personals de l'autor del text autobiogràfic. Kelly va descriure en termes heurístics, i per tant generals, la forma d'organització que pren aquest sistema, i alguns dels seus seguidors han elaborat posteriorment models més estructurats.

- *Objectius de la tesi*

El objectiu principal d'aquesta tesi és desenvolupar una metodologia de significació i rellevància psicològica per a l'anàlisi de textos autobiogràfics. Com hem vist en paràgrafs anteriors, està essent reconegut per a la Psicologia el valor del material autobiogràfic, pel fet de representar una reconstrucció que fa la persona espontàniament sobre la seva vivència, actual i passada, del seu món personal.

També hem fet palès però, la manca de metodologies adequades a aquest tipus de material. Certament l'enfocament metodològic a emprar ha de tenir una perspectiva fenomenològica si vol analitzar el text autobiogràfic com a mitjà per a la comprensió de l'estructura del món personal de l'autor. Ha d'ésser un enfocament que ens permeti parlar en les seves mateixes paraules. No obstant aquesta actitud fenomenològica, el mètode ha de presentar un rigor pel que fa als procediments a seguir, i una estructura coherent metodològicament i teòrica.

Havent fet ja aquesta elecció a un nivell meta-teòric en favor de l'enfocament Fenomenològic-Existencial i, en coherència amb aquesta primera elecció, havent optat a un nivell teòric per la Teoria de les Construccions Personals, el desenvolupament d'aquest mètode per a l'anàlisi dels textos autobiogràfics ha d'emanar dels plantejaments teòrics i metodològics de la Psicologia de les Construccions Personals originada en el pensament i l'obra de G. A. Kelly.

Seguint el fil d'aquest plantejament d'objectius, aquesta tesi pot construir-se també com tenint un altre objectiu complementari als abans esmentats. Pot considerar-se una extensió de l'àmbit de la Psicologia de les Construccions Personals en un sentit metodològic, i en un sentit d'aplicació innovadora. Diem un sentit metodològic perquè aquesta tesi pretén inspirar-se en la metodologia ja ben establerta de la Psicologia de les Construccions Personals per crear una de nova, que tot i havent estat creada a imatge i semblança de la ja existent, presenta unes característiques diferencials que li atorguen identitat com a tal. I diem que pretenem una ampliació de l'àmbit d'aplicació de la teoria psicològica kellyana, pel fet que elaborem,

en el doble sentit d'extendre i definir, l'aplicació de la metodologia constructivista a un material diferent, els textos autobiogràfics.

No obstant no s'hagin desenvolupat mètodes estructurats, tant Kelly com Bannister, com altres representants de la Teoria de les Construccions Personals han demostrat el seu interès pel material textual de forma clara i explícita.

Aquesta aplicació innovadora permet aportar una prova més, de caire diferent a les ja existents, de la validesa, fecunditat i potencialitat heurística del pensament de G. A. Kelly. D'aquesta manera pretenem contribuir, amb un petit gra de sorra, a la consolidació i enfortiment d'aquest enfocament psicològic en el context de la Psicologia contemporànea.

- Pla de la tesi

L'estructuració d'aquesta tesi pretén respondre als plantejaments teòrico-metodològics expressats en aquest PREFACI. Així consta de dues parts metodològiques i una introducció teòrica. Ha resultat necessari desenvolupar amb certa extensió aquesta INTRODUCCIÓ a la Teoria de les Construccions Personals per dos motius fonamentals. El primer és la coherència i interconnexió entre la teoria i el mètode que desenvolupem. D'acord amb aquesta coherència ens cal fer referència constant a aspectes teòrics que hem hagut, per tant, d'elaborar prèviament en aquesta introducció teòrica. El segon motiu és el desconeixement generalitzat que hi ha en el panorama psicològic espanyol, tret d'unes notables i honorables excepcions, de la Psicologia de les Construccions Personals. Sovint es coneixen algunes de les línies generals de la teoria, o la seva aplicació més extesa, l'anomenat REP-TEST, però moltes vegades es desconeix el gruix d'investigació i aplicacions innovadores que han sorgit en els darrers deu anys.

La INTRODUCCIÓ es divideix en quatre apartats. El primer (0.1) suposa la caracterització general de la teoria kellyana en relació a la resta de la Psicologia, i especialment al camp de la Personalitat. En aquest apartat s'emprèn també la tasca de descriure l'assumpció, per part de Kelly, de

l'epistemologia constructivista, de la qual participen també altres tendències en diverses ciències naturals i socials.

El segon apartat (0.2) fa un recorregut històric des dels inicis de la pràctica psicològica que va portar a Kelly a elaborar la seva teoria fins als nostres dies, dedica també una atenció especial al recent però progressiu arrelament de la Psicologia de les Construccions Personals a l'estat espanyol.

El tercer apartat (0.3) pretén dur a terme una descripció dels plantejaments teòrics bàsics d'aquest enfocament psicològic, alhora que intenta incloure les aportacions més recents. En aquesta presentació no només es tenen en compte els aspectes més formals de la teoria (0.3.1), sinó que també s'inclouen els aspectes més dinàmics i descriptius del canvi humà (0.3.2). A més, s'emfatitzen els aspectes relacionats amb l'estructura jeràrquica del Sistema de Construccions Personals (0.3.3) d'acord amb el pes que s'atorga en l'enfocament teòric i meta-teòric a aquest aspecte fonamental.

Per concloure aquesta introducció hem inclòs un apartat (0.4) on volem expressar la nostra visió crítica d'aquesta teoria, alhora que recollim i integrem en la nostra visió algunes de les crítiques que s'han realitzat a la Teoria de les Construccions Personals.

La PRIMERA PART va adreçada a la descripció i elaboració de la metodologia general per a l'avaluació de les Construccions Personals. Això permet després, en la segona part, aplicar-la de forma particular i característica als textos autobiogràfics. La divisió que utilitzem en aquesta primera part per a dividir els procediments emprats per a l'avaluació en la Psicologia de les Construccions Personals, es basa en un criteri pragmàtic però rellevant a l'estructura general de la tesi. Per una banda tenim els procediments mitjançant l'entrevista (1.1), i per l'altra els procediments textuals (1.2).

El primer d'aquests dos apartats es dedica als procediments d'escalament (1.1.1). El segon té un pes molt específic en aquesta tesi pel fet de tractar sobre la tècnica més extesa, elaborada, i a la vegada també la més coneguda de les inspirades en l'obra kellyana: la tècnica de graella (1.1.2).

Dins dels procediments mitjançant el text, destaca pel seu ús més extès i estructurat l'autocaracterització (1.2.1) dissenyada pel mateix Kelly. A més alguns psicòlegs de les Construccions Personals han mostrat també el seu interès per l'anàlisi dels textos literaris (1.2.2).

De la mateixa manera que fem en concloure la INTRODUCCIÓ, en tancar aquesta PRIMERA PART expresseu la nostra visió crítica de la metodologia que caracteritza la Psicologia de les Construccions Personals. Aquests aspectes crítics considerem que no poden mancar en tot treball que pretengui tenir cert abast científic.

La SEGONA PART constitueix el nucli de la tesi i, per tant, el desenvolupament de la seva faceta més innovadora: el disseny d'una metodologia específica per a l'avaluació de les Construccions Personals en textos autobiogràfics. El primer capítol d'aquesta part (2.1) té com a finalitat delimitar les característiques dels textos autobiogràfics. Per una banda les seves característiques generals (2.1.1), i per l'altra les característiques que diferencien a cada modalitat de text autobiogràfic (2.1.2). Finalment, el tercer apartat (2.1.3) especifica les característiques particulars de les Construccions Personals expressades en textos autobiogràfics.

El segon capítol (2.2) pretén presentar el disseny (metodològic) que s'ha elaborat en aquesta tesi. I ho fa primerament en termes generals (2.2.1), i poc després (2.2.2) presenta una sistematització dels components més importants en què es basa aquest disseny (construccions i elements).

En el tercer capítol es descriuen els procediments d'elicitació (2.3) que constitueixen els procediments de la primera fase del mètode. Consisteix en determinar els criteris operatius pels quals s'identifiquen els elements (2.3.1), les construccions (2.3.2) i la forma com s'enregistren (2.3.3).

En el quart capítol es desenvolupen els procediments d'anàlisi (2.4) específics per al tipus de material prèviament elicitat dels textos autobiogràfics i sintetitzat en una sèrie de registres concrets de dades. Aquesta és probablement la part més original del disseny que estem descrivint. Aquests procediments comencen amb una anàlisi de l'ambivalència (2.4.1), que

suposa que alguns dels elements o construccions detectats se sotmetin a una anàlisi situacional (2.4.2). D'aquesta depuració primera de les dades es passa a dues anàlisis en principi diferents. La primera és una anàlisi simètrica de construccions i elements (2.4.3) que proporciona una primera imatge gràfica de la distribució interna de les construccions i dels elements, mitjançant l'anàlisi d'agrupaments. Servint-nos també, en part, d'aquesta valuosa tècnica, hem proposat a més una anàlisi asimètrica de les dades (2.4.4) que proporciona una informació molt valuosa de cara a copsar l'estructura jeràrquica del sistema de construccions i de les relacions implicatives entre elements.

Els passos que segueixen van encaminats a copsar la significació psicològica de la informació que han donat els procediments d'anàlisi, més enllà de les pròpies sortides gràfiques que han proporcionat. Per una banda es descriuen una sèrie d'índexs de mesura, basats en la *database* que han proporcionat els procediments d'anàlisi (2.4.5). Seguidament es realitza una anàlisi per determinar l'estructura jeràrquica de les construccions analitzades (2.4.6). Addicionalment realitzem un altre tipus d'anàlisi, el de diades d'elements (2.4.7), que proporciona informació de tipus relacional. Al mateix temps, es donen unes indicacions generals per a una anàlisi qualitativa (2.4.8). Finalment, conclou aquest capítol un apartat sobre fiabilitat i validesa (2.4.10). Ambdós aspectes cal tenir-los en consideració perquè suposen una avaluació del propi mètode necessària per poder consolidar-lo, i millorar la seva aplicació i consistència.

El capítol (2.5) es planteja les limitacions del mètode descrit, alhora que les seves possibilitats d'aplicació a altres materials de potencial significació psicològica. Finalment, es troben les CONCLUSIONS, part necessària i fonamental de tot treball d'investigació on ens permetem aportar algunes suggerències per a la recerca futura.

En un volum a part es poden trobar les REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES i l'ANNEX on es presenta el material i els resultats de l'aplicació a tres casos concrets del disseny que hem desenvolupat en aquesta tesi. Aquests casos són (I) Jenny Masterson, cas ja clàssic presentat per G. W. Allport; (II) el poeta català Marià Manent; i (III) el poeta xilè Pablo Neruda.

INTRODUCCIÓ:

La Teoria de les Construccions Personals

"Tota teoria és un sistema de conceptes representats per paraules, forjats per explicar un conjunt de fets i de dades de l'experiència, essent aquesta relativa al punt de vista del seu creador... Aquests conceptes són categoritzacions actives d'allò real, que fragmenten la realitat per construir els conjunts i les classes de fenòmens anomenables, reconeixibles, ordenats. La realitat es troba, des d'aleshores, filtrada constantment pel sistema de categories,... tractada (i maltractada) per tal d'entrar en els models ja confeccionats."
(Roger Mucchielli)

0.1) Caracterització general i assumpcions bàsiques de la teoria

"El comportament de l'home no és independent de les teories del comportament que adopta."
(Werner Heisenberg)

"Estem acostumats a considerar que els objectes existeixen incondicionalment, encara que no existeixi aquesta existència incondicional. Extrapolar l'experiència més enllà dels seus límits i assumir l'existència d'una 'cosa en sí mateixa' no té cap sentit intel·ligible."
(Ernst Mach)

"Las relaciones entre observaciones són fenòmens mentals ja que les observacions i percepcions són mentals. Això ho defensen també els físics(...) sent així que es pot afirmar que

1) El cervell construeix propietats mentals en organitzar l'*input* procedent del món físic tal com s'obté dels sentits.

2) Les propietats mentals són els principis organitzadors omnipresent de l'univers, el qual inclou al cervell.

Paradoxalment, gairebé tots els conductistes i neuròlegs s'apuntarien d'alguna manera a la primera afirmació, mentre que la segona reflecteix la creença dels físics més influents."
(Karl Pierson)

és ben compromès situar, i per tant d'alguna manera classificar, la Teoria de les Construccions Personals. El mateix Kelly va manifestar-se molt esquerp a l'hora d'admetre qualsevol tipus d'etiqueta de les que s'empraven en l'època, i feia anar un to força irònic per rebatre-les. Holland (1970) fa una anàlisi força profunda dels motius que van portar Kelly a no permetre que la seva teoria fos considerada fenomenològica o existencial. Explica aquest autor que quan algú va suggerir aquesta etiqueta per a la seva teoria, Kelly -desconeixedor, com bona part dels americans de l'època, de les tesis fenomenològiques i existencials de profundes arrels europees- va manifestar el seu disgust pel fet d'haver estat considerat fenomenòleg, i encara més per haver estat etiquetat 'existencial'. Considerava els existencialistes com "realistes naive decebutts".

Més enllà de la lucidesa d'aquest estudi de Holland (1970) que fa palesa la predominància d'una actitud rebel per part de Kelly a la col·locació de qualsevol etiqueta a la seva teoria -en comptes del reconeixement planer de la seva ignorància sobre algunes de les etiquetes que li atorgaven-, ens trobem l'estudi de Stolorow i Atwood (1979) que manté que les diferents concepcions sobre la condició humana que ofereix qualsevol teòric de la personalitat estan estretament relacionades amb la seva realitat personal, i per tant considerablement biaxades.

Tanmateix, aquesta tasca de situar la teoria en el context actual -encara que suposi col·locar-li etiquetes- es fa necessària. I àdhuc es fa necessària des de la pròpia perspectiva de la teoria kelliàna. En efecte, per poder entendre, integrar... *construir*, en el sentit kellià, una teoria que se'ns presenta cal poder vincular-la als coneixements que presumiblement disposa el públic al qual va adreçada. Per ser encara més kelliàns, ha de poder-se incloure en l'àmbit de conveniència de les construccions comunals d'aquest públic.

En aquest sentit, no ha d'estranyar que la pretensió kelliàna de presentar la Psicologia de les Construccions Personals com quelcom diferent de la resta d'enfocaments topés amb la dificultat de comprensió de la majoria, de manera que ha romàs àmpliament desconeguda. Malgrat el bon nombre de vegades que se la cita en la literatura, només es fa esment al

seu valor com a antecedent dels plantejaments cognitius moderns. En altres ocasions, es considera com a únic fruit d'aquesta teoria la tècnica de graella, i es presenta com un altre test. Però poques vegades es descriu la teoria amb certa extensió i es tenen en compte les investigacions recents.

En els ultims anys, s'han donat una sèrie de factors favorables a l'auge actual (descriu amb certa extensió a 0.2) que han experimentat les publicacions dels psicòlegs de les Construccions Personals: l'emergència dels models de processament de la informació en Psicologia i la seva constitució en l'anomenat paradigma cognitiu amb repercussions tant en el camp dels processos bàsics com en la psicoteràpia; la progressiva predominància dels enfocaments basats en l'epistemologia constructivista tant en Psicologia com en ciències de caire ben diferent com la Física; l'interès creixent per les dades qualitatives i l'enfocament idiogràfic en les Ciències Socials en general; etc. Aquests factors tenen a veure amb la posició que ocupa la Psicologia de les Construccions Personals en la Psicologia en general, en la Psicologia de la Personalitat, i amb la relació de Kelly amb l'epistemologia constructivista.

0.1.1 LA PSICOLOGIA DE LES CONSTRUCCIONS PERSONALS EN EL CONTEXT DE LA PSICOLOGIA EN GENERAL

Precisament a causa de la presentació força atípica que té aquesta teoria (vegeu 0.3), diversitat d'autors han fet esforços considerables per catalogar-la a partir de les seves construccions teòriques, per tal de poder-la integrar als seus esquemes. No és possible esmentar-los tots, però sí val la pena anomenar-ne alguns: teoria cognitiva (Bruner, 1956; Hjelle i Ziegler, 1976;...), teoria emocional (Allport, citat per Kelly 1965a/1969), teoria fenomenològica (Patterson, 1980), teoria humanista (Weiner, 1980),... Certament, la Teoria de les Construccions Personals conté molts dels elements d'aquests enfocaments, especialment si tenim en compte els desenvolupaments de les darreres dècades i altres factors. S'han tractat aquests aspectes amb més profunditat a Feixas i Villegas (1985).

Les dificultats per classificar la Psicologia proposada per Kelly, van més enllà però, de les etiquetes abans esmentades. No obstant es van reeditar els tres primers capítols de la seva obra magna amb el títol *A Theory of Personality (1963a)*, la seva temàtica no s'emmarca exclusivament en aquest camp. Si bé el seu focus de conveniència inicial se situa en l'àmbit clínic, com afirmem en un altre lloc (Feixas, 1987 Gener), el desenvolupament del Sistema de Construccions Personals bé pot considerar-se un model del pensament humà. Bruner (1956) afirma que es tracta d'una "teoria del coneixement" o bé d'"una teoria de la cognició extrapolada dins d'una teoria de la personalitat".

La Psicologia de Kelly tracta dels processos humans. És a dir, considera la manera en què es dona la dinàmica del sistema en re-construir, anticipar i actuar. És per això que trobem encertada l'afirmació de Pinillos (1983):

"...la Psicologia de les Construccions Personals és una Psicologia dinàmica, atès que aquest mot no correspon només a les teories psicoanalítiques."

Certament, el seu objecte d'estudi no és l'individu com un organisme estàtic per a qui cal hipotetitzar quelcom que ens expliqui el seu moviment,

sinó que Kelly parteix que la vida és moviment en si mateixa. Des d'aquest punt de vista no té sentit estudiar la "motivació" com un tòpic diferenciat, sinó que cal centrar-se en l'estudi dels processos humans. No cal explicar perquè es dona el moviment sinó la forma que pren aquest moviment en l'ésser humà. Kelly expressa en termes metafòrics la seva visió d'aquest tema:

"Les teories motivacionals poden dividir-se en dos tipus: les teories de l'empenyiment (*push*) i les teories de l'atracció (*pull*). En les primeres trobem termes com impuls, motiu i fins i tot estimul. Les teories de l'atracció entren construccions tals com propòsit, valor o necessitat. En paraules d'una metàfora popular, hi hauria per una banda les teories de l'estaca i per l'altra les teories de la pastanaga. Però la nostra no és cap d'aquestes. Preferim atendre la naturalesa de l'animal mateix, per tant s'escauria anomenar-la 'la teoria de l'ase'."
(Kelly, 1958)

Malgrat aquest rebuig de Kelly a incloure en la seva teoria cap mena d'impuls, pulsíó, necessitat o motivació específica, podem coincidir amb Bruner (1956) en afirmar que la motivació fonamental de la persona en la teoria de Kelly és l'anticipació.

Els plantejaments kelliens s'acosten també força a desenvolupaments posteriors tan prestigiosos com la teoria de Schank i Abelson (1977) dels **scripts**, o els esquemes de Rumelhart (1975), fonamentals per a l'anomenada Psicologia Cognitiva. Alhora són notables el paral·lelismes amb el pensament de Jean Piaget. Mancuso i Adams-Webber (1982a) ho expressen així:

"Kelly i Piaget van estar d'acord amb les contribucions pioneres de Bartlett (1932) sobre la comprensió de la percepció, memòria i pensament que es van acoplar ben poc a l'ambient mecanicista de l'època fins que no van ésser incorporades en els influents treballs de Miller, Galanter i Pibram (1960) i Neisser (1967). Aquests treballs van representar un viratge decisiu en la "revolució cognitiva" que ha portat les concepcions constructivistes a la Psicologia per rivalitzar seriosament amb els conceptes que guien el conductisme mecanicista."

0.1.1.1 Kelly i La Psicologia Genètica

La teoria de Jean Piaget és un exemple excel·lent del desenvolupament d'una teoria constructivista del coneixement, i de la fecunditat teòrica, experimental i aplicada que pot generar un plantejament constructivista. Són diversos (p.e. Mancuso i Hunter, 1985; Mancuso i Adams-Webber, 1982a; Feixas i Villegas, en prep.) els estudis que han posat de manifest aquests paral·lelismes.

Rychlak (1981) en la seva voluminosa obra sobre les teories de la personalitat ha ressaltat la similitud entre ambdós autors pel fet de dedicar-los un capítol conjunt, dins de l'apartat dels models kantians de tendència fenomenològica. Com a distintiu d'aquests models Rychlak considera que ambdós posen l'èmfasi en les conceptualitzacions de la persona, els *fenomena*, en comptes de posar-lo en una realitat independent, *noumena*.

Per a Piaget, conèixer un objecte (realitat) suposa construir sistemes de transformació que poden dur-se a terme sense objectes (Piaget, 1967). Aquests sistemes transformacionals constitueixen el coneixement però no són còpies de la realitat. El coneixement així, esdevé un procés de construcció continuat en el qual "cada acte de comprensió implica cert grau d'invenció" (Piaget, 1973).

"La mateixa percepció no consisteix en un mer registre de les dades sensorials, sinó que inclou una organització activa en la qual intervenen decisions i anticipacions del resultat en funció d'un esquema d'acció i operació". (Piaget, 1970)

La noció d'esquema, com la forma general interna d'una activitat cognitiva específica (Furth, 1969), és molt propera a la noció kellyana de Construcció Personal. Ambdós, la Construcció Personal i l'esquema, permeten anticipar i generalitzar la coordinació d'activitats en situacions percebudes com semblants.

Koplowitz (1975/1981), en el seu consistent estudi sobre l'epistemologia constructivista de Piaget, afirma que:

"L'epistemologia de Piaget és constructivista en dos sentits. En primer lloc la noció d'assimilació implica construcció. En emprar aquest concepte, Piaget emfatitza la seva postura segons la qual les tasses, per exemple, no se'ns presenten com a tals sinó que les identifiquem i reconeixem les seves igualtats a través dels nostres esquemes. Som nosaltres que fem d'un objecte una tassa; els qui jutgem que aquestes piles són iguals, i tot el nostre coneixement consisteix en accions constructives semblants, (...)

Piaget veu les estructures de coneixement construïdes pel subjecte com a resultat de les seves pròpies accions més que com estructures provinents d'una font externa. Cada estructura és construïda sobre les bases de les altres anteriors i totes poden ésser incloses en unes poques estructures pre-enllaçades."

0.1.1.2 Kelly i la Psicologia Cognitiva

Sota el rètol de Psicologia Cognitiva s'han desenvolupat una sèrie d'estudis amb orígens, metodologia i camps d'aplicació molt diferents. Tanmateix, una de les nocions fonamentals en aquest camp, l'*esquema*, sembla ser present en tots els seus desenvolupaments. A més de Piaget, aquest concepte el van utilitzar originalment Head (1920) i Barlett:

"Esquema fa referència a una organització activa de reaccions i experiències passades (...). Quan es dona cert ordre o regularitat de conducta, només és possible una resposta determinada si es relaciona amb altres respostes similars que s'han organitzat serialment a pesar d'operar com una unitat," (Barlett, 1932)

Així, segons Barlett i Kelly, la similitud percebuda entre dos o més esdeveniments depèn dels esquemes (construccions) que activament els agrupen. Per a Barlett i Kelly, fins i tot els actes perceptius més simples impliquen les estructures de significat i l'anticipació. D'acord amb aquest enfocament, Neisser (1967) suggereix que la informació que es reté en la memòria consisteix en rastres d'actes similars de construcció i que s'organitza d'acord amb l'estructura d'aquests actes previs.

En síntesi, tant les Construccions Personals com els esquemes controlen l'entrada d'informació, el seu emmagatzament a memòria (vegeu Mancuso i Ceely, 1980) i constitueixen, per tant, dimensions fonamentalment anticipatives.

La noció d'esquema ha tingut un ús que ha anat més enllà de l'àmbit de la Psicologia. Coincidint en el mateix any, Fillmore (1975) l'ha emprat en la lingüística; Schmidt (1975) en l'execució motriu; i Bobrow i Norman (1975) l'empren de forma interdisciplinar. L'aplicació més destacable però, és la realitzada en el camp de la Intel·ligència Artificial (p.e. Minsky, 1975; Schank i Ableson, 1977).

També en el camp de la Intel·ligència Artificial s'han realitzat aportacions interessants emprant la Teoria de les Construccions Personals (Shaw, 1981b; 1984a; b; 1985a; Shaw i Gaines, 1983a; b; 1984a; b; 1985 Agost; Setembre; i en el nostre medi Plaza, 1987; Plaza i López de Mántaras, 1987).

Els paralel·lismes que es donen entre Kelly i la Psicologia Cognitiva tenen a veure, de forma semblant que amb la Psicologia Genètica de Piaget, amb la base epistemològica constructivista que de forma més o menys explícita fonamenta tots aquests plantejaments. Un dels fundadors de la Psicologia Cognitiva ho expressa així:

"...no tenim cap accés directe al món ni a cap de les seves propietats. Tot allò que coneixem sobre la realitat ha estat mediatitzat no només pels òrgans sensorials sinó també per sistemes complexos que interpreten i reinterpreten la informació sensorial." (Neisser, 1967)

0.1.2 LA TEORIA DE LES CONSTRUCCIONS PERSONALS EN EL CONTEXT DE LA PSICOLOGIA DE LA PERSONALITAT

Tal com creu Pervin (1984a), bona part de la literatura sobre personalitat pot considerar-se en termes de controvèrsies i temàtiques generals. Poc després (Pervin, 1985) manifesta que encara que algunes teories, com la de l'aprenentatge social, exerceixen considerable influència en el camp de la personalitat, no tenim encara un paradigma com a tal. Tal com exposa Tous (1986) es poden delimitar tres enfocaments generals en l'estudi de la personalitat:

- 1) L'individu que s'enfronta al medi
- 2) El medi que configura l'individu
- 3) La interacció medi-individu

Estructurarem aquesta secció plantejant la relació de la teoria kellyana amb diferents controvèrsies i perspectives. Addicionalment tractarem també el tema de la seva relació amb els altres enfocaments psicoterapèutics.

0.1.2.1 Kelly i la controvèrsia Persona-Situació

Aquest debat s'ha fet palès especialment des de la publicació de l'obra de Mischel (1968), però gairebé vint anys després podem assolir una perspectiva diferent d'aquesta controvèrsia. De fet, el pensament del mateix Mischel ha realitzat una evolució considerable en aquests anys. Podeu veure Marcet (1986) per a un estudi complet sobre aquest autor.

De forma molt sintètica podem dir que Mischel (1968) va fer palès el supòsit implícit que imperava en les investigacions d'aquella dècada: la creença en l'estabilitat temporal de la conducta. En aquest sentit va distingir entre personalitat i conducta, i va realitzar certes consideracions crítiques importants:

"...Mischel en 1968, considera que és l'ambient el que controla la conducta. Manté que els trets són construccions de l'observador, i que la consistència i estabilitat de la Personalitat no pot ésser demostrada a nivell empíric. Segons ell, només la situació és responsable de la conducta i controla totalment a l'individu, de manera que la persona es comporta de forma específica segons la situació." (Marcet, 1986)

A aquesta postura se l'ha anomenada situacionisme. La polèmica entre psicòlegs defensors de la consistència dels trets de personalitat i situacionistes ha estat especialment intensa en la passada dècada. Revisions recents sobre el tema (p.e. Rorer i Widiger, 1983; Pervin, 1985) manifesten que la polèmica s'ha portat a extrems irrellevants:

"...els psicòlegs dels trets no suggereixen que la gent es comportarà de la mateixa manera en totes les situacions. G.W. Allport (1961) va dedicar una atenció específica a les relacions entre situacions i trets i conclou que ambdós són importants. (...) A vegades sembla com si tant els defensors de la teoria dels trets com els qui l'ataquen contestessin una visió inexistente entre els principals teòrics dels trets." (Pervin, 1985)

"Està clar que no es va a un restaurant per tallar-se els cabells. Ni es tenen relacions sexuals a l'església mentre s'està oficiant, és poc comú trobar-se algú llegint un llibre al cinema. La gent usualment no s'adorm als partits de futbol. Si això són exemples d'allò que els conductistes volen dir quan afirmen que el comportament es determina primàriament per les situacions, aleshores tenen raó, i nosaltres no hem sentit parlar a cap teòric dels trets que no hi estigués d'acord (noteu que això és un fet observacional, no experimental). D'altra banda, els trets d'algú poden determinar si anirà al cinema, a un partit de futbol, o si es quedarà a casa..." (Rorer i Widiger, 1983)

Aquesta controvèrsia, segons Pervin (1985) no ha estat encara resolta i no es resoldrà tal com ha estat plantejada. Tots aquests anys de recerca i debat han proporcionat evidència favorable tant per a la consistència com per a la variabilitat entre individus. Aquest autor conclou que hem d'anar més enllà de la disputa entre persones *versus* situacions (o bé consistència *versus* variabilitat) per tal de considerar processos que impliquin persones i situacions alhora que els patrons d'estabilitat i canvi de les persones. Aquesta posició coincideix amb altres postures denominades *interaccionistes* que semblen dominar en l'actualitat, en diverses modalitats (p.e. Magnusson i Endler, 1977; Magnusson, 1984; Pervin i Lewis, 1978).

Una d'aquestes modalitats interaccionistes és l'adoptada per les teories implícites de trets de personalitat que consideren, tal com suggeria Mischel segons la cita de Marcet (1986) reproduïda en la pàgina anterior, que els trets són construccions de l'observador. En aquesta línia es pot considerar la famosa investigació de Cantor i Mischel (1979) sobre prototipus en la categorització de persones i situacions en la qual conclouen:

"No existeix una estructura ni 'totalment en el cap' de l'organisme ni 'totalment en la persona percebuda'; sinó que està en funció d'una interacció entre les creences dels observadors i les característiques de l'observador." (Cantor i Mischel, 1979)

En aquest punt coincidim plenament amb Rosenberg (1977) en considerar la Teoria de les Construccions Personals com un tipus de teoria implícita de la personalitat. Hampson (1982) ha inclòs ambdues teories, la de Kelly i la teoria implícita de la personalitat, sota una mateixa perspectiva, la perspectiva profana (*lay*) de la personalitat.

"La perspectiva profana (*lay*) pot ser distingida de la perspectiva del teòric de personalitat per què la darrera intenta descriure que és realment la personalitat en lloc de descriure les creences que té la gent. Tanmateix, el teòric de la personalitat no pot evitar ser també un psicòleg ingenu (*naive*). Les creences descriptives i intuïtives que formen la perspectiva profana han servit també per donar forma al tipus de qüestionaments científics que s'han fet sobre la personalitat, i per tant, han determinat parcialment les respostes que s'han trobat. I encara més important, partint del fet que la personalitat no pot ser observada mai directament i ha d'ésser inferida, la perspectiva profana ha influït necessàriament en la forma com s'han fet aquestes inferències i ajudat a la construcció de les representacions de personalitat fetes pels teòrics de la personalitat."
(Hampson, 1982)

En aquest sentit, la teoria i les investigacions originades en el pensament de Kelly poden considerar-se participants, alhora que predecessores d'aquesta perspectiva de la personalitat. Tornant a Mischel, que és també un dels representants actuals de la perspectiva profana, val a dir que ha expressat el seu reconeixement a Kelly en diverses ocasions:

"George Kelly va ésser una veu molt profunda, original i refrescant, i això ha estat sempre evident per a aquells que l'hem conegut bé. Allò que m'ha sorprès a mi no és la brillantor amb la qual parlava sinó la precisió amb què va anticipar les direccions cap on es mouria la Psicologia dues dècades més tard. Virtualment, cada aspecte de la teoria de G. A. Kelly dels anys cinquanta... ha resultat ser una profecia per a la Psicologia dels anys setanta i -sembla segur predir-ho ara- per a molts dels anys vinents." (Mischel, 1980)

"El reconeixement que la conducta humana depèn de 'tal com l'estímul es codifica' requereix que avaluem com els individus percebeixen, pensen, interpreten i experiencien el món. Per definició, una orientació cognitiva de l'avaluació de persones ha d'incloure un centrament en la codificació d'estímuls, en els

esdeveniments i en les persones tal com són representats cognitivament i tal com són vistos per qui percebeix. Aquesta postura fenomenològica dirigeix l'atenció a les pròpies Construccions Personals de l'individu o a la seva forma de codificar. En aquesta línia, la recerca pionera de George Kelly (1955) per tal de trobar formes d'avaluació que il·luminin les Construccions Personals del client en comptes de les hipòtesis preferides pel clínic proporciona una fita conceptual i empírica molt impressionant. L'impacte actual de la perspectiva de Kelly és, encara avui en dia, dramàtic tal com es pot veure en l'article de G. Neimeyer i R. Neimeyer (1981b)." (Mischel, 1981; 1985)

Podem considerar, d'acord amb Mischel, Rosenberg i també amb Nysted i Magnusson (1982), que la Teoria de les Construccions Personals és una teoria interaccionista. Segons Tous (1986):

"...l'interaccionisme no és més que una sistematització entre les teories situacionistes i fenomenològiques, basada en l'especificitat de la conducta que es converteix en el punt de recolzament de la hipòtesi de la unitat de l'ésser humà."

0.1.2.2 Kelly i la controvèrsia idiogràfic-nomotètic

Aquesta controvèrsia és ja molt antiga i es basa en la distinció efectuada pel filòsof W. Windelband (1848-1915), deixeble de Dilthey, i introduïda en la Psicologia per G.W. Allport (1937). Cinquanta anys més tard, podem dir que encara és motiu per omplir força pàgines d'articles (p.e. Marceil, 1977; Bem, 1983; Harris, 1980; Kenrick i Braver; 1982; Runyan, 1983; Rushton et al, 1981, Pervin, 1984b). D'entre aquests estudis, volem destacar el volum editat recentment per Valsiner (1986) dedicat íntegrament a la discussió d'aquesta controvèrsia i a la presentació d'estudis de diverses àrees que palesen l'importància del subjecte individual en l'investigació psicològica.

No obstant l'atenció que s'ha dedicat a aquesta qüestió, diversos autors coincideixen en considerar que aquesta controvèrsia ha estat mal enfocada. Tous (1986) ho considera un pseudo-problema; i Pervin (1985) situa la qüestió a un nivell d'estil de recerca i assenyala que fins fa poc, aquesta controvèrsia ha funcionat a base de tòpics (p.e. un és ciència mentre que l'altre no; un és reduccionista mentre que l'altre no; un és humà mentre que l'altre no; un és subjectiu mentre que l'altre no; un creu en lleis mentre

que l'altre no; un creu en la individualitat mentre que l'altre no). Per altra banda aquest autor creu que no està prou definit allò que s'entén per estil de recerca idiogràfica. Per a alguns inclou tots els estudis que analitzen dades individuals; per a altres només inclou estudis intensius d'individus com els estudis longitudinals, els estudis de casos, etc...

Un estudi bastant aclaridor és el de Marceil (1977). Considera que gran part de la confusió ve del propi Allport qui, en opinió de Marceil, va plantejar la idiografia com quelcom més que un mètode: com la garantia de la persona en la Psicologia. Marceil (1977) suggereix distingir entre teoria i mètode en aquesta controvèrsia i proposa la següent matriu:

<i>Supòsits metodològics</i>	<i>Supòsits teòrics</i>	
	A, Els homes són més aviat semblants	B, L'home és més aviat únic
a, Examen selectiu de molts subjectes	Aa	Bb
b, Examen intensiu de pocs subjectes	Ab	Bb

Situar la Teoria de les Construccions Personals en aquesta matriu no és una tasca senzilla. En primer lloc, perquè aquesta matriu fa referència a estudis concrets. En segon lloc, perquè les quatre posicions que permet la matriu de Marceil (1977) són, en certa mesura, extremes i no contempnen posicions intermèdies ni matisacions. I finalment, perquè no fa una distinció que considerem fonamental: la distinció entre supòsits teòrics materials i formals. O bé en paraules més actuals, entre continguts i processos.

En la teoria de Kelly el pes del corolari d'individualitat, que considera la unicitat dels processos de construcció de cada individu (vegeu 0.3.1.8), es veu contraposat pel corolari de comunalitat, que admet la similitud de diversos sistemes de construcció (vegeu 0.3.1.9). Per altra banda, considera l'existència de lleis generals del funcionament humà (el seu postulat

fonamental i els onze corolaris en són una expressió), però són lleis sobre els *processos* de la persona i no sobre els *continguts* d'aquests processos.

En conseqüència, per poder situar la teoria de Kelly en el quadre de Marceil (1977) hem de proposar una modificació més elaborada del quadre:

<i>Supòsits metodològics</i>	<i>Supòsits teòrics</i>			
	PACA	PACB	PBCA	PBCB
a. Exàmen selectiu de molts subjectes	PACa	PACBa	PBCa	PBCBa
b. Exàmen intensiu de pocs subjectes	PACAb	PACBb	PBCAb	PBCBb

P = Processos

C = Continguts

PACA = Teories que consideren que tant els processos com els continguts dels éssers humans són més aviat semblants.

PACB = Teories que consideren que els éssers humans són més aviat semblants pel que fa als processos, però que els continguts d'aquests processos són únics.

PBCA = Teories que consideren els processos d'una persona únics, tot i que creuen que els continguts són més aviat semblants.

PBCB = Teories que consideren que tant els processos com els continguts dels éssers humans són únics.

Segons la classificació que proposem, es poden distingir les teories formals de les materials. Les primeres són les que en la seva descripció dels processos no inclouen cap descripció material o cap contingut (PACB o PBCB). Les teories materials impliquen la inclusió de continguts concrets en els processos (PACA o PBCA). D'acord amb aquest plantejament, ens sembla ja factible classificar la teoria de Kelly: es tracta d'una teoria formal del tipus PACB.

Pel que fa als aspectes metodològics, la Teoria de les Construccions Personals ha estat capaç de generar una metodologia general (desenvolupada en la PRIMERA PART d'aquesta tesi) que permet l'estudi exhaustiu del cas únic. Així, es dona el fet, aparentment paradòxic, que tractant-se d'una teoria sobre els processos dels éssers humans en general, està perfectament ideada per copsar els continguts d'una persona concreta. Precisament aquesta

tesi presenta una metodologia específica (SEGONA PART) adreçada al cas individual. Però, a més a més, l'ús de construccions proporcionades i de dissenys mixtes de graella permet posar en pràctica el corolari de comunalitat i avaluar construccions de grups d'individus.

Abans de tancar aquesta secció val la pena esmentar la proposta de Lamiell (1981, 1983) sobre el que anomena una psicologia *idiotètica* de la personalitat. Lamiell argumenta que la personalitat d'un individu es descriu més bé si es contrasta amb el que la persona no fa però podria fer, que si es contrasta amb allò que els altres fan. Proposa com a índex del status de la persona en un atribut la proporció de conductes actitudinalment consistents de la persona en el domini de tots els comportaments possibles atributivament rellevants en aquesta situació. Aquestes proporcions podrien ésser comparades entre persones i substituir així les matrius persones x variables que considera inadequades per a l'estudi de la personalitat.

Val a dir, que també poden efectuar-se dissenys de graella del tipus situacions x construccions (p.e. el cas presentat a G. Neimeyer i R. Neimeyer, 1981b) que aconsegueixen els requisits generals de la proposta de Lamiell, en tant que poden també generar índexs de mesura (vegeu 1.1.2.4) comparables entre individus.

0.1.2.3 Kelly i la controvèrsia descriptiu vs. causal

H.J. Eysenck i M.W. Eysenck (1985) han proposat una sistematització sobre els estudis de personalitat que els divideix en dues grans àrees. La primera comprèn els estudis descriptius de la personalitat i la segona els estudis causals. Tous (1986) en sintetitzar aquesta sistematització, expressa així la seva relació amb la controvèrsia idiogràfic vs. nomotètic que acabem de comentar:

"Aquesta tasca taxonòmica dels diferents tipus de conducta origina dos plantejaments: per una banda, la constatació de diferències entre els individus en base a la seva classificació pre-teòrica que dona suport a l'estudi de biografies, autobiografies i casos individuals, que ha generat des de Teofrast, el mètode idiogràfic d'estudi de la personalitat. Per altra banda, la constatació en base a una classificació post-teòrica que totes les diferències entre individus poden agrupar-

se en algunes categories que permeten establir distincions no només entre un individu i un altre, sinó entre grups d'individus amb una categoria comuna i altres grups d'individus amb una altra categoria comuna, que ha generat des d'Hipòcrates el mètode nomotètic d'estudi de la personalitat.

(...)

...les postures idiogràfica i nomotètica no poden plantejar-se com etapes consecutives d'un procés linial que, havent-se iniciat una, l'anterior deixa de tenir sentit, sinó que en cada moment històric es dona una volta cap a l'etapa prèvia a la dominant pel que fa a l'enfocament o mètode, però amb els coneixements disponibles en aquell moment; per la qual cosa la cultura humana no l'entendem com un etern retorn, ni com un cercle viciós, sinó com una escala de cargol en la qual en una de les seves parets està allò idiosincràtic, i en l'altra allò nomotètic, i alhora a cada tram hi ha nous coneixements i noves tècniques que permeten seguir considerant la ciència com una acumulació de coneixements." (Tous, 1986)

D'acord amb aquests plantejaments, que assumim en aquesta forma, no podem considerar la Teoria de les Construccions Personals com una teoria causal, sinó que és, per la forma com està concebuda, essencialment descriptiva. Però, en el sentit que acabem de citar a Tous, pretén servir-se de les noves tecnologies per a la seva finalitat i, a més, crear nous procediments. En aquest mateix sentit, i responent a aquesta mateixa filosofia, concebem també aquesta tesi.

0.1.2.4 Kelly i el camp de les psicoteràpies

Evidentment aquest camp té molta relació amb els aspectes teòrics abans esmentats, i amb la dificultat per classificar tant la teoria com la teràpia kellyanes. De fet tampoc en aquesta tesi es desenvolupen els aspectes terapèutics de la Psicologia de les Construccions Personals.

En general, la teràpia proposada per Kelly es considera d'orientació fenomenològica (Patterson, 1980; Villegas i Feixas, 1985), però no per això necessàriament assimilable a la Psicologia Humanista (Feixas i Villegas, 1985), tot i que Kelly va participar en la conferència inaugural d'aquest moviment a Old Saybrook l'any 1964, i va publicar un parell d'articles (Kelly, 1965d; 1966e/1969) en el seu òrgan de difusió.

En relació a la psicoanàlisi i als diferents enfocaments psicodinàmics de la teràpia, considerem que les inconsistències entre la teoria kellyana i la psicoanalítica marquen clarament les diferències pel que fa a la teràpia. D'aquestes diferències volem destacar una: la psicoanàlisi postula continguts comuns a totes les persones (complex d'Edip, pulsio de mort, etc...) mentre que la Psicologia de les Construccions Personals postula processos de funcionament comuns, que difereixen força en contingut segons el sistema de construcció de cada persona.

Pel que fa al camp de la modificació de conducta, val la pena esmentar la "new look" que han pres algunes teràpies conductistes, especialment a partir de Bandura (1969), amb

(1) l'acceptació d'un determinisme recíproc entre l'organisme i l'entorn, deixant ja de banda el determinisme ambiental dels conductistes clàssics, i

(2) la postulació que els processos bàsics de canvi conductual impliquen mecanismes centrals (cognitius i simbòlics).

Dins d'aquesta nova perspectiva es poden incloure, per exemple, els desenvolupaments de Mahoney (1974, Mahoney i Freeman, 1985), Meichenbaum (1977), Goldfried (1979), Beck (1976; Beck et al, 1979,...).

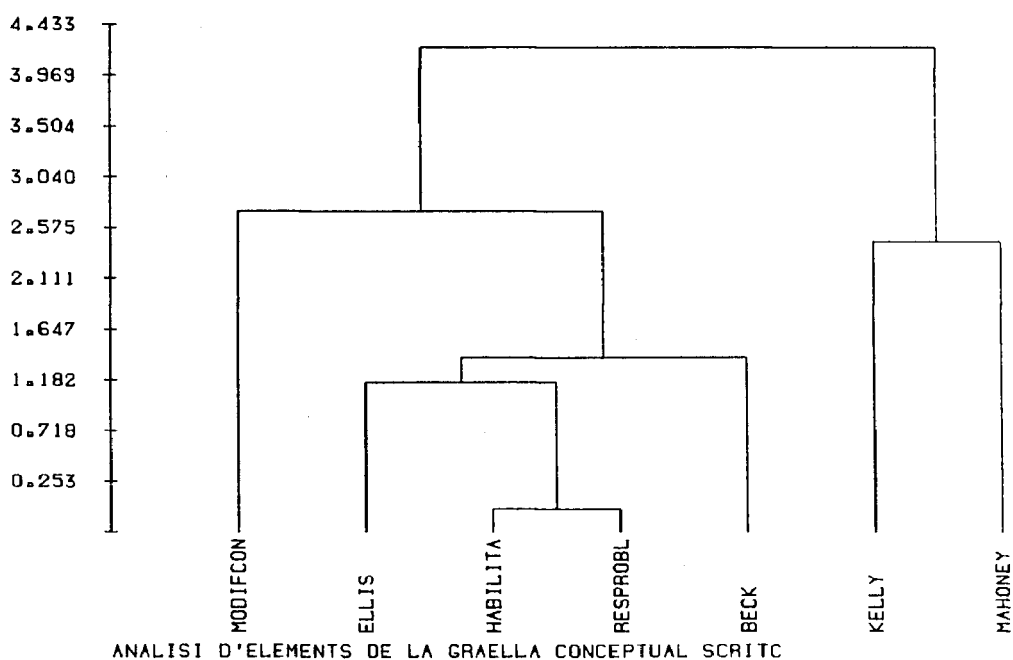
Han aparegut diverses obres de caire integrador d'aquestes teràpies cognitives (p.e. Kendall, 1982; Turk, Meichenbaum i Genest, 1983) que reconeixen el valor de Kelly com a predecessor:

"Kelly, Rotter i Beck són tres exemples de cultivadors precoços de l'enfocament cognitivo-conductual, la influència dels quals és molt important en el treball contemporani. Mitjançant llur recerca, llurs teories i l'impacte que han tingut en els seus estudiants, aquests autors podrien haver estat els tres pares fundadors del nostre corrent actual."
(Mahoney i Arkhoff, 1978)

No obstant aquest reconeixement a la teoria de Kelly, irònicament, la major part de les teràpies cognitives s'han desenvolupat sense reconèixer i, el que és més important, sense aprofitar la contribució teòrica i pràctica de Kelly. Potser recentment es veuen signes d'una més bona integració i reconeixement en els treballs de Guidano i Liotti (1983, 1985; Guidano, 1987), i en la publicació d'alguns articles de R. Neimeyer (G. Neimeyer i R.

Neimeyer, 1981b, 1985, 1986) a llibres força prestigiosos dins l'enfocament cognitivo-conductual.

En un estudi recent (Feixas i Villegas, 1987 Maig) hem estudiat mitjançant l'aplicació d'una graella conceptual (vegeu 1.1.2, i 0.3.4 per a un exemple) als plantejaments terapèutics de diferents autors pertanyents a l'enfocament cognitivo-conductual (Bandura, Ellis, Beck, Mahoney,...) hem posat també a Kelly i a la modificació de conducta tradicional com a elements. L'anàlisi de les dades permet veure tres agrupaments ben diferenciats: l'un inclou a Kelly i a Mahoney; l'altre a la resta d'enfocaments cognitivo-conductuals; i el tercer el constitueix la Modificació de Conducta tradicional. Això està representat gràficament pel següent dendograma:



Michael Mahoney mereix un comentari especial atesa la seva trajectòria intel·lectual i terapèutica: des de les seves primeres publicacions en què se situava clarament entre els modificadors de conducta fins a les seves teoritzacions actuals amb allò que anomena *processos de canvi humà* (1985; 1987c). Actualment aquest autor està dedicant la major part de les seves energies a un esforç integrat que té dues vessants. Per una banda, l'elaboració d'una meta-teoria constructivista (Mahoney, 1987a) en concordança amb l'epistemologia constructivista, i per l'altra intenta desenvolupar les implicacions terapèutiques de la seva conceptualització constructivista (Mahoney, 1985; 1987b). Desenvolupem més a fons aquesta qüestió a Feixas i Villegas (en prep.).

La relació entre els terapeutes de les Construccions Personals i Mahoney s'està fent força sòlida. Un exponent d'aquesta estreta relació és la participació de Mahoney en el *Seventh International Congress on Personal Construct Psychology* celebrat el passat mes d'Agost a Memphis (vegeu 0.2.4). Hi va haver una conferència inaugural sobre aquest tema (Mahoney 1987 Agost a) i un seminari monogràfic en els dies previs a aquest congrés (Mahoney Agost 1987 b).

S'ha discutit en el sí de la comunitat de psicòlegs de les Construccions Personals la possibilitat d'integració entre aquesta teràpia i les teràpies cognitivo-conductuals especialment amb els treballs de R. Neimeyer (1985c; 1986a; 1987). Però hi ha hagut altres que han mantingut una posició més propera als plantejaments fenomenològics (Epting, 1984; Takens, 1987; Feixas i Villegas, 1985). Per altra banda hi ha hagut uns intents notables d'integrar aquest enfocament terapèutic amb la teràpia familiar sistèmica (Procter, 1978; 1981; Foley, 1985; Feixas, Cunillera i Villegas, 1987 Agost; Setembre; Octubre; Feixas i Villegas, en prep.). Tanmateix la base d'aquestes possibles integracions no està en un eclecticisme o un sincretisme, ni tan sols en una additivitat sinó en recórrer a una posició epistemològica comuna. Això permetria la integració sense que suposés incloure un enfocament dins de l'altre. En qualsevol cas aquesta integració només pot venir d'una posició epistemològica, que a més es troba arrelada en diverses ciències, més enllà de la Psicologia: la posició epistemològica constructivista.

0.1.3 L'ASSUMPCIÓ EPISTEMOLÒGICA CONSTRUCTIVISTA

La posició epistemològica que va adoptar Kelly per inspirar la seva teoria és el constructivisme. En els darrers deu anys, s'ha donat una configuració multidisciplinària molt favorable a aquesta posició epistemològica. Abans de descriure-la vegem però, la posició de Kelly que pot considerar-se, atès el moment històric en què es va donar, com a predecessora del constructivisme actual alhora que hereva de la tradició funcionalista.

0.1.3.1 L'Alternativisme constructiu de Kelly

La Teoria de les Construccions Personals és una de les poques teories sobre el funcionament humà que fa explícita la seva postura metapsicològica, per bé que és evident que totes les altres també estan imbuïdes d'una o altra posició meta-teòrica que implica una concepció determinada sobre l'ésser humà i la naturalesa del món que l'envolta.

"Suposem que l'univers realment existeix i que l'home el va comprendre. Prenem aquesta posició i volem clarificar que hi ha un món real del qual podríem parlar, no un món compost només de les ombres canviants dels pensaments de la gent. Però, a més, ens agradaria deixar clara la nostra convicció que els pensaments de la gent també existeixen realment, encara que la correspondència entre allò que la gent pensa que existeix realment i allò que realment existeix canvia constantment" (Kelly, 1955)

L'*alternativisme constructiu* és el nom que dóna Kelly a la posició epistemològica de la qual parteix. Considera la realitat com quelcom que no se'ns manifesta directament sinó a través de les nostres Construccions Personals, la qual cosa preveu el fet que una mateixa situació pugui ésser viscuda de formes ben diferents, idiosincràtiques, per diferents persones. Implica també, i això té importants repercussions terapèutiques, que una persona no és víctima de la seva realitat, sinó de la seva construcció de la realitat. Per a Kelly sempre existeix una forma alternativa de construir aquesta realitat. El sofriment humà s'esdevé sovint perquè les construccions de l'individu no són prou adients per a l'anticipació de la realitat i cal que les substitueixi per una construcció alternativa més útil.

"Totes les nostres interpretacions actuals de l'univers poden ésser revisades o reposades." (Kelly, 1955)

"Sigui el que sigui la natura o el que s'esdevingui al final amb la veritat, els esdeveniments als quals ens enfrontem avui poden ésser construïts de tantes maneres diferents com ens ho permeti el nostre enginy. Això no vol dir que una construcció no sigui més bona que una altra, ni suposa negar la possibilitat que en algun moment, infinit en el temps, la visió humana percebeixi la realitat exterior com un assoliment suprem de l'existència. Però això ens recorda que totes les nostres percepcions actuals estan obertes al qüestionament i reconsideració, i que això suggereix en general que fins i tot els fets més obvis de la vida quotidiana podrien aparèixer completament transformats si fóssim prou inventius per construir-los de forma diferent."
(Kelly, 1966a/70)

L'optimisme inherent a les paraules de Kelly és una part fonamental de la seva visió del món: ningú no és víctima de la seva biografia ni cap esdeveniment està privat d'una re-construcció alternativa més útil per a la persona. En aquest optimisme i aquest criteri d'utilitat traspuen els valors fonamentals de la filosofia més genuïnament americana: el pragmatisme i el funcionalisme.

0.1.3.2 Els arrels del constructivisme de Kelly

Certament el pensament de Kelly s'arrela en el funcionalisme de William James i John Dewey. En relació al primer, trobem que en parlar de l'experiència religiosa en una de les seves obres (James, 1902), diu que la persona cerca una posició religiosa que li dona una visió completa i consistent amb sí mateixa, amb la qual és possible explicar l'univers.

Pel que fa a Dewey, Kelly li reconeix en diversos moments la seva influència especialment en el concepte d'anticipació, que si és fonamental en el funcionalisme encara ho és més en el pensament de Kelly.

"Dewey va emfatitzar la naturalesa anticipativa de la conducta, (...) la Psicologia de les Construccions Personals segueix a Dewey en aquest aspecte.
(...)

Però on Dewey va dir que comprenem els esdeveniments anticipant-los, nosaltres afegiríem que les nostres vides s'orienten totalment vers l'anticipació dels esdeveniments." (Kelly, 1955)

Des de la perspectiva de la Teoria de les Construccions Personals són les pròpies anticipacions de la persona les que defineixen el significat dels fets en relació a la nostra conducta. La unitat bàsica de la teoria, la Construcció Personal, serveix alhora per comprendre i interpretar els esdeveniments actuals, i per anticipar els que immediatament succeiran. Aquestes Construccions Personals estan estructurades en un sistema de manera que cada construcció està íntimament vinculada a moltes altres i imbricada en una xarxa de relacions que inclou les construccions conductuals que delimiten les possibilitats d'actuació de l'individu.

Una altra font d'inspiració important per a Kelly va ésser el filòsof alemany Hans Vaihinger (1852-1933). La seva obra més coneguda és The Philosophy of As If escrita el 1876 i publicada el 1911. Sembla ser que Alfred Adler es va inspirar en gran mesura en aquest filòsof, i Kelly en va saber gràcies a la seva amistat amb H. L. Ansbacher. Per a altres, aquest filòsof ha romàs desconegut o bé se'l coneix només per la recensió que del seu pensament es troba a la ja clàssica obra d'Ellenberger (1970).

Vaihinger és considerat en Filosofia com un neo-kantià, tot i que de fet va rebre influència d'altres filòsofs. Els paral·lelismes entre la seva filosofia i la Psicologia de Kelly són sorprenents (cf. Wilkinson, 1981). Les seves afirmacions estan a la base del constructivisme kellià:

"... la consciència no ha d'ésser comparada a un mirall passiu, que reflecteix els raigs d'acord a lleis purament físiques, sinó que la consciència no rep cap estímul extern sense donar-li forma segons la seva pròpia naturalesa. La psique és doncs, una força orgànica formativa que canvia i adapta els elements externs a la seva manera... La ment no és només apropiativa, també és assimilativa i constructiva.

Ha de tenir-se en compte que la finalitat del món de les idees com a totalitat no és retratar la realitat (la qual cosa esdevindria una tasca totalment impossible) sinó més aviat l'instrument amb què trobar més fàcilment el nostre camí en el món." (Vaihinger, 1876/1911)

L'essència del que seria la Construcció Personal s'albira ja en l'obra d'aquest filòsof, de forma que denota diversos elements que es troben reflectits en el corolari d'organització (0.3.1.3) i en els aspectes d'organització jeràrquica (0.3.3) que se'n deriven:

"En la percepció, el complex sensorial *dolç-blanc* es dona constantment en la substància que anomenem sucre. Aleshores la psique aplica a aquesta combinació la categoria de cosa i els seus atributs; 'El sucre és dolç'. Ací, tanmateix, el blanc també apareix com a objecte.

(...)

Tot allò que és donat a la consciència és sensació. En agregar una cosa on les sensacions han d'adherir-se com a atributs el pensament comet un error seriós. Cosifica la sensació (que en definitiva no és més que un procés) com a atribut subsistent, i assigna aquest atribut a una cosa que existeix... On està el *dolç* que se li assigna al sucre? Existeix únicament en l'acte de la sensació... El pensament no només canvia la sensació immediata sinó que es retira cada vegada més de la realitat i es va enredant cada vegada més en les seves formes pròpies.

(...)

Tan aviat la sensació ha entrat en l'esfera de la psique, es veu atreta cap al revoltí dels processos lògics. La psique, en gran mesura, altera pel seu compte allò que se li presenta... L'activitat organitzada de la funció lògica incorpora totes les sensacions i construeix un món interior propi que progressivament s'aparta de la realitat." (Vaihinger, 1876/1911)

Hem preferit deixar parlar al propi Vaihinger per tal que ell mateix ens revelés les seves similituds amb el pensament kellià. Una altra font d'inspiració reconeguda també pel propi Kelly va ésser A. Korsybski, de qui també volem citar unes paraules en relació a la distinció fonamental, tot i que metafòrica, que fa entre mapa i territori:

"...cal que es considerin algunes característiques importants dels mapes. Un mapa no és el territori que representa, però si és correcte, tindrà una estructura semblant al territori, la qual cosa diu molt de la seva utilitat..." (Korsybski, 1941)

La consideració de la utilitat, més que la veritat o realitat, de les hipòtesis i construccions humanes (i de la conducta) és una característica que uneix a tots aquests autors, que podrien considerar-se doncs, en aquest sentit, funcionalistes i pragmàtics. Actualment, però aquesta línia de pensament, que és congruent també amb altres tradicions filosòfiques, es troba reflectida en un moviment que aplega al voltant de l'epistemologia constructivista, plantejaments presents en ciències tan diverses com la Física, la Biologia, la Cibernetica i la pròpia Psicologia i psicoteràpia.

0.1.3.3 El moviment constructivista

El constructivisme és una posició epistemològica que té uns sòlids arrels en la Història de la Filosofia, que van des del presocràtic Gorgias fins a Vico i Kant. La fenomenologia i el funcionalisme es troben entre els seus predecessors més propers (ambdós han estat comentats en altres apartats). Però tot i tenint aquestes sòlides arrels (una revisió més detallada es pot trobar a Von Glasserfeld, 1981; 1984 i a Feixas i Villegas, en prep.), la seva configuració actual com a moviment interdisciplinar no s'ha donat fins als darrers anys.

La confluència constructivista prové de diferents ciències, com la Física i la Biologia, i està arrelant ja a diverses branques de la Psicologia, com la Psicologia Genètica (0.1.1.1 i Feixas i Villegas, en prep.), la Psicologia Cognitiva (0.1.1.2 i Feixas i Villegas, en prep.), la Psicologia Social (Gergen, 1985; Feixas i Villegas, en prep.), i la Psicologia de la Personalitat (0.1.2).

En aquesta tesi es podrien trobar un bon nombre d'afirmacions que serien bones candidates a definició del constructivisme, però preferim presentar també la de Mahoney:

"El constructivisme psicològic fa referència a una família de teories que comparteixen l'afirmació que el coneixement humà i l'experiència impliquen la participació activa de l'individu,"
(Mahoney, 1987a)

Tanmateix nosaltres considerem que el físic Max Planck va oferir una definició també força vàlida de la concepció constructivista de la realitat:

"1) Hi ha un món real que existeix independentment del nostre acte de coneixement,
2) El món exterior real no és directament cognoscible."
(Max Planck, 1932)

La Física, la ciència per excel·lència que ha servit d'inspiració metodològica per a la Psicologia (i a la qual aspira assemblar-se), ha jugat un paper fonamental en l'emergència del constructivisme. A finals del segle passat els físics van creure que podrien explicar tots els fenòmens materials aplicant la llei de les partícules de Newton i la de les ones de

Maxwell. No obstant la utilitat evident d'aquestes lleis, la teoria de la relativitat i la mecànica quàntica han desafiat seriosament la visió tradicional de la realitat i l'objectivitat. Per posar un exemple, la llum que la física clàssica descrivia com composta d'ones, va adoptar les propietats de les partícules segons un experiment realitzat per Einstein el 1905. Tanmateix, Einstein no va ser capaç de demostrar que la hipòtesi de les ones fos falsa. Va ésser Bohr, amb el seu *principi de complementarietat* qui va resoldre el dilema en afirmar que els comportaments tipus ona o tipus partícula no són propietats de la llum sinó dues representacions complementàries que depenen de la interacció amb l'observador. En conseqüència, la matèria no existeix en una forma definida sinó que depèn dels instruments de l'observador i de la seva interacció amb allò observat.

Fransella (1983c) compara alguns principis de la física quàntica amb la teoria de Kelly, i en comentar aquesta proposta de Bohr realitza una observació ben aguda quan assenyala que "de manera similar, l'agressivitat i la gentilesa no són trets existents en la persona sinó que poden ser elicitats mitjançant la nostra interacció amb ella".

Albert Einstein, reticent encara a abandonar la idea de la realitat objectiva, va discrepar inicialment de Bohr i de la resta de físics aliniats amb la nova física (Louis de Broglie a França; Werner Heisenberg a Alemanya; Paul Dirac a Anglaterra; etc...) i va dissenyar l'experiment crucial que s'ha conegut amb el nom de paradoxa EPR (Einstein-Podolsky-Rosen). Consistia en que un observador podia escollir un eix de medició per a una partícula subatòmica amb un espí determinat. Si en el moment d'efectuar la medició de la partícula 1, la partícula 2 (situada a una distància impossible de cobrir més que a velocitats superiors a les de la llum) pren un espí complementari al que ha definit l'investigador per a la partícula 1, les hipòtesis quàntiques quedarien validades. Tant aquest experiment, com el posterior teorema de Bell, com la posterior experiència d'Aspect el 1975 a nivell d'objectes a la nostra escala, han proporcionat una credibilitat decisiva a la física quàntica, i per tant a la concepció d'allò que és ciència:

"Ciència no és precisament una col·lecció de lleis, un catàleg de fets per relacionar, és una creació de la ment humana, amb les seves idees i conceptes lliurement inventats. L'única justificació per a les nostres estructures mentals es dona quan les

nostres teories es lliguen al nostre món d'impressions sensorials i la forma com ho fan," (Einstein i Infeld, 1938)

En aquest mateix sentit es manifestava un altre físic famós:

"Cada imatge humana del món és, i sempre romandrà així, una construcció de la nostra ment i no pot ésser demostrat que tingui cap altra existència que aquesta."
(Erwin Schrödinger, 1967)

No podem estendre'ns gaire més en aquest tema que, per altra banda ha estat extensament elaborat en altres llocs (p.e. Capra, 1982a; b; Bohm, 1980; Ortoli i Pharabod, 1984; Feixas i Villegas, en prep.; Zukav, 1979). Aquest darrer autor conclou de forma una mica especulativa, amb unes paraules que relacionen estretament la Psicologia amb la Física:

"D'acord amb la mecànica quàntica no existeix l'objectivitat, No ens podem eliminar nosaltres mateixos de l'escena, Som part de la natura i quan l'estudiem no es tracta d'altra cosa que la natura estudiant-se a sí mateixa, La Física ha esdevingut una branca de la Psicologia, o potser a l'inrevés," (Zukav, 1979)

També la Cibernètica ha esdevingut defensora de la inclusió de l'observador en el sistema observat. Si bé la Cibernètica de primer ordre es va centrar en l'estudi de com els sistemes mantenen llur organització (relacionat amb conceptes com homeostasi, morfostasi, etc...), la segona Cibernètica va emfatitzar la manera com els sistemes canvien aquesta organització (relacionada amb els conceptes de morfogènesi, processos de desviació-amplificació, etc...). Així com la primera cibernètica es va basar en els models externs de realitat ("out there"), la segona ha suposat una posició meta respecte a la primera en incloure el rol de l'observador en la construcció de la realitat que està essent observada.

Heinz von Foerster, és un cibernètic de formació biofísica que ha realitzat una aportació de valor incalculable al constructivisme, tal com ho posen de manifest el volum de Segal (1986) i l'homenatge que li adreça Watzlawick (1984). Les seves aportacions en el camp biològic se sumen a les dels biòlegs xilens Humberto Maturana (p.e. 1970a; b; 1976) i Francisco Varela (p.e. 1979; 1984). Tot i que cauria fora de l'àmbit de conveniència d'aquesta tesi presentar aquestes aportacions, és adient esmentar algunes conclusions generals a que han arribat aquests autors.

Maturana (1976), en la seva reflexió sobre el mètode científic, conclou que la predicció científica no prediu el que s'esdevindrà en el món objectiu sinó que prediu únicament el que succeirà en l'experiència de l'observador. Quan aquesta experiència és coherent i compartida per una comunitat de científics, aleshores se la declara com a coneixement vàlid.

Von Foerster (1981) creu que els mites d'objectivitat, realitat i veritat, són fruit d'un desig que presenta diferents dimensions:

- 1) El desig que la realitat existeixi independentment de nosaltres que l'observem.
- 2) El desig que la realitat sigui possible descobrir-la, que se'ns reveli tal qual és.
- 3) El desig de conèixer els seus secrets, és a dir, com funciona.
- 4) El desig de certesa; desitgem saber que allò que hem descobert sobre la realitat és veritat.

Malauradament, per a aquells que s'identifiquin amb aquests desitjos, el constructivisme els posa totalment en crisi. Watzlawick (1984) arriba a afirmar que l'assertió que nosaltres creem les nostres pròpies realitats és comparable a l'expulsió del paradís de l'objectivitat i la certesa. El constructivisme trenca amb l'ideal de la Física del segle passat (i de la d'aquest segle per a la Psicologia) de poder explicar la naturalesa a partir de lleis generals que convertirien al món en quelcom totalment predible. Aporta una nova concepció de la ciència i de l'adquisició del coneixement, i orienta la investigació cap al propi individu creant paulatinament camps d'investigació i metodologies diferents a les clàssiques de laboratori. Tanmateix, els seus avenços són encara precaris i més que això, poc reconeguts com a avenços constructivistes, i sovint són preses com "descobriments". En relació a això Segal (1986) opina:

"Tot i que la teoria de la relativitat i la mecànica quàntica (i la Cibernètica, i algunes tendències dins de la Biologia, la Psicologia Genètica, Social i Cognitiva) han alterat radicalment la visió dels científics de la realitat, aquest canvi no ha tocat la persona mitjana (ni a gran part de la Psicologia). De la mateixa manera, o potser encara de forma més greu, molts científics han fallat també en no revisar el seu pensament sobre la realitat i sobre la naturalesa del treball científic. Així, molta gent veu el món com els científics del segle passat, i assumeix que és possible ésser objectiu i conèixer la realitat."
(les paraules entre parèntesi són nostres)

0.2) Orígens i evolució

"Les bones idees, per tal de poder-se desenvolupar, requereixen suport social."
(N. C. Mullins)

La Psicologia de les Construccions Personals veu la llum pública per primera vegada amb la publicació de la voluminosa obra magna de Kelly The Psychology of Personal Constructs (1218 pàgines en dos volums). Tanmateix, com tota producció humana, aquest esdeveniment social i científic és el resultat d'una gestació de la qual no és aliena la situació econòmica, social i cultural de l'època i la geografia on es produeix.

La descripció del procés de creació i evolució d'aquesta tendència psicològica ha rebut certa atenció per part dels seus participants. Kelly mateix (1963f/1969) va escriure l'*Autobiography of a Theory*, i més recentment R. Neimeyer ha publicat un llibre, The development of Personal Construct Psychology (1985e) on exposa el desenvolupament de la teoria des dels seus orígens fins a l'establiment dels diferents nuclis internacionals existents als inicis d'aquesta dècada. Tot plegat, posa de manifest l'interès per part dels psicòlegs de les Construccions Personals per a la comprensió i elaboració dels seus orígens i evolució. Això, en general, és un signe d'assoliment d'identitat.

En els seus estudis R. Neimeyer (1983, 1985d, 1985e) emprà el model de Mullins (1973). Aquest model s'ha desenvolupat en el context del creixent interès dels sociòlegs i els filòsofs de la ciència per investigar els sistemes de coneixement existents en diferents especialitats científiques. L'anomenada "ciència de la ciència" rep un gran impuls amb les aportacions de Kuhn (1962) i Lakatos (p.e. 1968). Aquests estudis tendeixen a posar de manifest el paper dels processos socials en els desenvolupaments científics (p.e. Crane, 1972; Mulkay, 1979; Lemaine et al, 1976).

El model de Mullins (1973) pren com a unitat d'anàlisi el grup de científics que s'identifiquen amb una posició teòrica determinada. D'acord amb aquest model quan un "grup teòric" nou es diferencia de la seva disciplina d'origen evoluciona a partir d'un estadi **normal** caracteritzat per unes relacions entre col·legues minses, pocs deixebles i poques publicacions on cooperin diversos autors. És en l'estadi de **xarxa** quan s'incrementen aquestes relacions, deixebles, i publicacions en cooperació. També en aquest període, es produeixen acords programàtics importants sobre l'estil i la direcció de la recerca i es concreten els centres on dur-la a terme. En

l'estadi d'agrupament ("cluster") es dona una "explosió de publicacions" facilitada per una concentració més gran de professors i estudiants de doctorat en uns quants centres principals que publiquen conjuntament. En aquest estadi es dona poca comunicació amb els científics aliens a l'agrupament, i sovint apareix un líder social del moviment que promou el seu desenvolupament. Finalment, atès que els membres del grup han d'anar marxant dels agrupaments més nombrosos i existosos, la teoria arriba a un estadi d'especialització. Tot i que la producció del grup segueix creixent, la seva estructura comunicativa s'enfebleix i els seus membres van establir gradualment més vincles amb científics d'altres orientacions. Seguidament presentem l'origen i evolució de la Teoria de les Construccions Personals d'acord amb aquest model.

0.2.1 L'ESTADI NORMAL (fins a 1955)

Descriure l'origen de la Teoria de les Construccions Personals suposa fer un esbós biogràfic de la persona de George Alexander Kelly. Va néixer el 28 d'abril de 1905 a l'estat americà de Kansas, en una zona coneguda per la seva vasta extensió de terreny pla, poblada només per alguns camperols. Kelly va passar la seva infància en una granja i va ser educat pels seus pares d'acord amb les creences presbiterianes (el seu pare va ser capellà). A partir dels tretze anys però, va haver d'estudiar fora de casa. Als vint-i-un anys es va graduar en Física i Matemàtiques, i poc després es va interessar per l'Educació, disciplina en la qual es va graduar el 1930 poc després de viatjar becat a la Universitat d'Edinburgh (Escòcia). Kelly va obtenir el seu doctorat en Psicologia un any després a la Universitat d'Iowa, amb una tesi sobre els transtorns de parla i de lectura.

És en plena depressió americana quan l'envien novament a l'estat de Kansas, al Fort Hays Kansas College, com a professor. S'havia acabat de casar i els temps eren ben difícils per a tothom. Zelhart i Jackson (1983) aprofundeixen en l'estudi de les possibles influències ambientals del període que va estar en aquest College, i comenten que en cinc anys consecutius el salari dels professors va davallar un 25%, mentre que les seves càrregues docents suposaven donar trenta hores de classe setmanals, a part de la dedicació a la direcció del treball dels estudiants graduats!

D'altra banda, la Universitat de Fort Hays era (i és encara avui) l'única institució d'ensenyament universitari en una àrea de 300 Kms. i necessitava que es desenvolupessin amb urgència serveis psicològics i assistencials. En el temps que va estar allà va desenvolupar un programa d'assistència clínica itinerant que va ser de molta utilitat a tota la comarca.

"Vistes en retrospectiva aquestes activitats clíniques eren una meravella que havia d'emprendre's amb considerable audàcia i capacitat d'aguant. L'horari típic per a un dia de visita del servei clínic itinerant suposava sortir de Hays amb cotxe a les tres de la matinada per estar a més de 100 Kms. a primera hora. L'equip de treball es composava pel mateix Kelly i de tres a cinc estudiants avançats que havien d'assumir funcions d'assessorament, treball social, avaluació, etc. Es tractaven fins a dotze

casos per dia. Molt sovint, mentre els estudiants estaven passant proves diagnòstiques, Kelly donava una xerrada-col·loqui a pares o educadors, (...) Després del sopar era l'hora de donar-los-hi recomanacions per a la guarició. Aquestes recomanacions eren específiques, suggerències 'pràctiques' en relació a l'entorn social del nen o a actuacions dels adults. Un tret característic d'aquest programa és que es feia un seguiment de cada cas per correu fins a un període de dos anys.

(...)

Preses en conjunt aquestes activitats són similars, pel que fa a l'estructura i operativitat, al model de centres comunitaris de salut mental que es va adoptar a nivell nacional trenta anys després." (Zelhart i Jackson, 1983)

Les demandes socials i les característiques de l'entorn van influir en certa manera en el pensament psicològic kellià. Kelly va haver d'abandonar els seus interessos per la psicofisiologia:

"En aquells temps de depressió, no vaig tardar gaire setmanes a prendre la decisió d'endegar quelcom més humanitari que la psicologia fisiològica. Massa gent jove s'estava preguntant què fer amb les seves vides, (...) Era el moment que el professor parlés de coratge i aventura enmig de la desesperació. No era el moment de la 'E-R'!

Deixeu-me dir però, que estic convençut que no van ser les circumstàncies les que van dictar les conclusions a què vaig arribar. Podria haver emprat els mateixos arguments per confirmar la psicologia d'estímul-resposta." (Kelly, 1963f/1969)

Certament, ja el mateix Kelly ens desaconsella considerar aquest context com determinant. Fer això seria renegar del seu alternativisme constructiu. Tanmateix, cal reconèixer la importància del context a l'hora de proporcionar una experiència que serviria com a base per a la construcció de la Teoria de les Construccions Personals.

Encara que en una primera lectura Kelly, essent encara estudiant, va trobar Freud "infundat", "sense sentit" i "arbitrari" (Kelly, 1963f/1969), en iniciar la seva pràctica clínica a Fort Hays, els escrits freudians van prendre un nou sentit: "Aquest 'tio', Freud, era veritablement un clínic!" Kelly va admetre així, que les seves interpretacions, en funció de la psicoanàlisi, l'ajudaven a comprendre els seus clients. Poc després però, va descobrir que l'elaboració d'interpretacions alternatives funcionava tan bé com l'hermenèutica freudiana. Per aquest mateix temps va tenir coneixement

dels treballs de Moreno i de Korzybski. Del primer manifesta que li va impressionar la importància atorgada a l'acció en el psicodrama. El segon va propiciar-li una sèrie de reflexions sobre la semàntica i les relacions entre pensament i llenguatge. La influència de Moreno es fa palesa en la seva teràpia del rol fix (que va començar a emprar de forma provisional a finals dels anys trenta) i, a un nivell més teòric, en el paper que atorga a la conducta en el procés de construcció i de canvi (p.e. Kelly 1966d/1970).

En els anys que va passar a Fort Hays va elaborar el seu *Handbook of Clinical Practice* (Kelly, 1936). Es tractava veritablement d'un manual que especificava de forma molt clara com havien de treballar els seus estudiants en el bon nombre d'activitats clíniques a què es dedicaven. Tal com manifesta Kelly en el prefaci de la seva obra magna, l'ús d'aquest manual va generar una sèrie de reflexions importants sobre el paper de la teoria en l'aplicació tecnològica.

"Aquest llibre va començar fa trenta anys com a manual de procediments clínics. Va estar dissenyat per als estudiants de l'autor i utilitzat com a guia en la clínica d'on era director (...) Però, al cap d'un temps aquest escrit no va passar de ser un embolic de petites màximes força pesades. No anava bé això d'intentar dir al lector merament *com* tractar els problemes clínics; el *per què* romania a la reraguarda donant voltes en el cap." (Kelly, 1955, p. IX)

En aquells anys va realitzar també alguna publicació (Kelly, 1938) on s'intentava oferir una alternativa al model mèdic. Considerava la teràpia com una tasca "educativa" en la qual el client realitzava una sèrie de "descobriments". Pel que fa a l'avaluació, va elaborar conjuntament amb un dels seus estudiants (Bishop i Kelly, 1942) una tècnica projectiva que emfatitzava la posició de "com si" per part del client d'acord amb la possible identificació amb algunes de les històries que composaven la tècnica.

En aquests escrits Kelly es manifesta de forma sistemàtica, centrat en la pràctica clínica, de manera que són eminentment pràctics. Kelly va mostrar en diferents ocasions que un dels fets de major influència en la seva vida va ésser la Segona Guerra Mundial. Va treballar a l'exèrcit com a psicòleg encarregat de la formació de pilots d'avions. Acabada la guerra hi havia una quantitat considerable de veterans que necessitaven assistència

clínica. Kelly va començar aleshores la seva activitat clínica i acadèmica a la Universitat de Maryland com a Professor Associat. En l'any que va estar en aquesta Universitat va assolir un prestigi considerable com a clínic i acadèmic, que el va portar a la direcció del departament de Psicologia Clínica de l'Ohio State University, justament quan Carl R. Rogers l'acabava de deixar. Allà tenia com a veí al també brillant J. B. Rotter. En els vint anys que Kelly va romandre en aquesta Universitat, va convertir el seu programa de formació clínica en un dels millors del món (segons diu Rychlak, 1981).

En els anys que va passar a Ohio, Kelly va desenvolupar la seva teoria i la va compartir amb els seus estudiants, alhora que rebia una difusió internacional considerable. A finals dels anys quaranta, va començar a redactar manuscrits més teòrics per als seus estudiants i en pocs anys (Kelly, 1951) havia ja elaborat de forma rudimentària el que poc després publicaria en el seu famós parell de volums.

Un dels trets més característics i importants d'aquests anys va ser la capacitat de Kelly per atreure un bon nombre d'alumnes amb qui discutir i compartir les seves idees. Un vehicle privilegiat per a aquesta difusió va ser un seminari setmanal anomenat "Grup dels Dijous a la Nit" que aplegava al voltant de divuit participants regulars. D'entre aquests, sis (A.W. Landfield, J. Bieri, R. Cromwell, A. R. Howard, L. Levy i B. Maher) van esdevenir figures significatives en el desenvolupament de la Psicologia de les Construccions Personals.

Amb la publicació l'any 1955 de la The Psychology of Personal Constructs, es podria donar per acabat el primer estadi de desenvolupament de la teoria d'acord amb el model de Mullins (1973). És característic d'aquest estadi l'estat de relatiu aïllament en què va estar Kelly a Fort Hays, cosa que facilita la creació de sistemes teòrics més independents. Per altra banda el "Grup dels Dijous a la Nit" va servir no només per a la difusió de les idees kellyanes sinó també per donar un sentit de pertinença als integrants del grup. També s'ajusta a aquest model el fet que el nombre de publicacions sigui escàs i realitzades sempre per la mateixa persona, amb poques col·laboracions significatives. La formació i difusió de la teoria es limitava, també, a un sol centre: l'Ohio State University.

0.2.2 L'ESTADI DE XARXA (1955-1966)

Com ja s'ha dit la publicació de la sistematització de les idees kellianes en dos volums difosos a bona part del món anglosaxó marca l'inici d'una nova etapa en aquest neixent grup de teòrics de les Construccions Personals. És característic d'aquesta etapa una explicitació pública de la teoria i una presentació programàtica i metodològica que caracteritzen al grup teòric i l'identifiquen.

Durant els vint anys d'estada de Kelly a Ohio, es van graduar un total de dinou psicòlegs (alguns ja participaven en el "Grup dels Dijous a la Nit" i altres van venir atrets per la publicació de l'obra de Kelly) que van contribuir a l'engrandiment de la teoria. D'entre aquests, un bon nombre segueixen encara avui investigant des d'aquesta perspectiva teòrica i van anar a altres llocs on van establir centres de difusió i formació sobre aquesta teoria.

Alwin Landfield va establir-se a la Universitat de Missouri des de 1956 fins a 1972 on va col·laborar amb Olliver, Fjeld i Issacson. Com a resultat dels anys de treball en aquesta Universitat es troben diversos articles i, principalment, l'elaboració dels resultats del programa de recerca sobre psicoteràpia dirigit pel mateix Landfield publicat en forma de llibre (Landfield, 1971).

James Bieri va anar a la *Columbia University* i va establir allà una línia de recerca força significativa en aquesta etapa, encara que ara està ja extingida. Es tracta de l'anomenada **complexitat cognitiva** (vegeu 1.1.2.4.2). Aquesta línia de recerca funciona de forma independent a la resta de xarxes d'autors i es converteix en una línia de característiques pròpies i ja allunyada de la teoria kelliana. La seva culminació es troba en l'obra de 1966 publicada per Bieri en col·laboració amb cinc autors més. Tanmateix, alguns dels psicòlegs atrets per la "complexitat cognitiva" han esdevingut posteriorment contribuïdors essencials a la Teoria de les Construccions Personals, com per exemple Franz Epting.

Altres graduats d'Ohio han estat reconeguts per la seva especialitat sense que formessin nuclis de difusió de la teoria. Tots ells però, han donat suport a la Teoria de les Construccions Personals en diverses ocasions. Brendan Maher, per exemple, va editar i publicar un bon nombre dels escrits de Kelly posteriors a 1955 en un llibre editat (Maher, 1969) que ha servit als propòsits de difusió de l'obra kellyana. Walter Mischel (1980) ha reconegut explícitament el seu deute intel·lectual amb Kelly i el seu valor pel fet d'haver anticipat el que passaria en Psicologia a la dècada dels vuitanta vint-i-cinc anys abans. Posteriorment ha treballat (1981; 1985) per articular la Teoria de les Construccions Personals amb la recerca cognitiva en Personalitat.

Després de la publicació de l'obra de Kelly, diversos autors significatius han establert centres de formació i difusió de la teoria sense haver passat per Ohio. Tots ells manifesten que la teoria de Kelly va connectar amb l'orientació idiogràfica i fenomenològica que tenien. D'entre els americans ens trobem amb James Mancuso que des de 1961 treballa a la *State University of New York at Albany*. Un altre centre important va ser el de la Universitat de Kansas liderat per Walter Crockett. Tot i que en aquest estadi no van constituir-se en nuclis importants, posteriorment han esdevingut força creatius i productius.

El tret més significatiu d'aquest període no ha vingut donat per l'establiment de la teoria als Estats Units sinó per l'adhesió d'autors estrangers d'una importància cabdal, d'entre els quals cal destacar a Don Bannister i Hans Bonarius, que han contribuït decisivament a l'arrelament internacional de la Psicologia de les Construccions Personals.

A Bannister se li atribueix, pensem que amb raó, la implantació de la teoria de Kelly a la Gran Bretanya. El seu desenvolupament a aquest país ha estat més considerable fins i tot que als Estats Units, s'ha arribat a convertir en una opció teòrica d'elecció molt prestigiosa que ha resultat una alternativa acadèmica i clínica a la línia experimental de la qual H. J. Eysenck pot considerar-se capdavanter, i a la psicoanàlisi. Bannister va trobar-se amb els dos volums de Kelly mentre era estudiant de doctorat al *Maudsley Hospital* de la *University of London* el 1957.

"Cercava un marc teòric (...) que em possibilités lluitar i sobreviure en mig de l'ambient conductista que era per a mi molt antipàtic. Havia començat per la lletra 'A' i en arribar a la cinquantena d'obres revisades estava per la 'K' i vaig trobar Kelly. Gràcies a Déu que no es deia Zininsky! Recordo que em vaig endur els dos volums de la biblioteca al meu despatx (...) Era un diumenge al matí. I vaig llegir tot d'un seguit durant tot el dia fins a les 8 ó 9 de la nit!" (Bannister citat a Neimeyer 1985e)

Tant en aquests paràgrafs com en altres textos es deixa veure quelcom que és comú a la majoria de psicòlegs que s'han sentit atrets per la Teoria de les Construccions Personals: la rellevància que té la teoria per donar sentit als fets quotidians de la seva pròpia vida. Es tracta doncs, d'una qüestió d'implicació personal reconeguda obertament.

Bannister va començar a treballar amb esquizofrènics des d'aquesta perspectiva teòrica i l'any 1958 va enviar a Kelly els resultats d'unes proves pilot. La resposta de Kelly es va fer esperar, atès que havia fet circular el material que Bannister li havia enviat entre els seus deixebles per a una revisió més detallada i rica en suggerències. Poc després la relació entre Kelly i Bannister es va fer molt estreta. Kelly va visitar Bannister i el seu grup diverses vegades, i Bannister va anar també a Ohio.

En pocs anys la xarxa de la *University of London* va créixer. Entre els primers en interessar-se pel pensament kellià es troben Tom Ravanette i Miller Mair. El primer s'ha especialitzat en la metodologia d'avaluació dels problemes infantils especialment a l'escola (p.e. Ravanette, 1968; 1975; 1977; 1980; 1983). Mair ha realitzat contribucions de tipus molt divers, molt interessants totes elles. En l'estadi que ens ocupa va fer unes aportacions crítiques de força interès a la metodologia de graella (Mair, 1964; 1966; 1967a; 1967b). Aquesta línia de recerca va culminar amb l'obra conjunta amb Bannister (Bannister i Mair, 1968) que seria el primer manual metodològic de la teoria que va impulsar i orientar el moviment neixent en aquells moments a la Gran Bretanya, a més de rebre també gran difusió entre els americans.

Tot i que Bannister va anar el 1960 al *Bexley National Helath Service Hospital* que no està afiliat a la *University of London*, va seguir tenint

influència en aquesta Universitat. El 1962 va conèixer Fay Fransella que jugaria posteriorment un paper força rellevant. Des d'aleshores va treballar amb Bannister fins a estandaritzar la "Graella del Transtorn del Pensament Esquizofrènic" (Bannister i Fransella, 1966; 1967). A Bexley Bannister va cooperar principalment amb Phillida Salmon (Bannister i Salmon, 1966a; b; 1967; Bannister, Salmon i Lieberman, 1964) tant en temes de metodologia de graella com en la línia d'investigació amb el transtorn de pensament esquizofrènic.

L'esdeveniment més important d'aquest estadi, després de l'adhesió de Bannister, va ésser l'aportació de Patrick Slater. Va ser F. Maklouf, una estudiant egípcia de Bannister, qui va parlar de la graella a Slater. Aquest havia fet la seva tesi doctoral en temes estadístics poc temps abans (resumida a Slater, 1960) i va desenvolupar un programa d'ordinador per a l'anàlisi de components principals de les dades de la graella (aspecte que tractem a 1.1.2.3.2). El seu programa va jugar un paper històric fonamental en mantenir l'interès dels psicòlegs britànics en la Psicologia de les Construccions Personals atès que disposaven d'un programa molt útil per al tractament de les dades que el *Medical Research Council* va fer accessible mitjançant l'*Institute of Psychiatry* de la *University of London* d'on era professor Slater.

Es podrien esmentar altres noms significatius que es van adherir al grup britànic en aquest estadi com el d'A. H. Crisp que va treballar a la mateixa *University of London* el concepte de transferència (Crisp 1964a; b) des de la perspectiva constructivista. Neil Warren va introduir la Teoria de les Construccions Personals a la *Brunel University* i va organitzar una sèrie de "Seminaris sobre Kelly" que van culminar l'any 1964 amb la primera conferència de la nova teoria a la qual va assistir el mateix Kelly.

En síntesi, ja en aquest període, en vida de Kelly, es podria dir que la Psicologia de les Construccions Personals s'havia arrelat més a la Gran Bretanya que als Estats Units. Són diversos els factors que ens permeten afirmar això alhora que suscribem l'afirmació de R. Neimeyer (1983, 1985e) que cap a l'any 1965 el grup britànic havia ja assolit l'estadi d'agrupament. Per una banda tenim la recentment esmentada conferència i per l'altra el

programa de Slater, com a signes de maduresa. Aquests quedarien re-afirmats pocs anys després amb el ja esmentat llibre de Bannister i Mair (1968).

Pel que fa a Han Bonarius, l'iniciador de la teoria a Holanda, va anar a Ohio a estudiar amb Kelly de 1962 a 1964 després de sentir parlar de la teoria en un curs de personalitat de la seva Universitat. Com a resultat del seu treball d'aquells anys va publicar la primera gran revisió de la recerca efectuada fins al moment en teoria i metodologia (Bonarius, 1965).

0.2.3 L'ESTADI D'AGRUPAMENT (1966-1972)

El 1965 Kelly va acceptar la invitació de Maslow per dirigir el Departament de Psicologia Clínica de la Universitat de Brandeis. Kelly es va emportar a Jack Adams-Webber, un dels seus darrers estudiants d'Ohio, a Brandeis. Aquest va seguir els seus estudis de doctorat ací fins i tot després de la sobtada mort de Kelly per un atac de cor el 1967. Atès que Kelly no havia estat prou temps a Brandeis com per generar un equip de recerca, Adams-Webber va anar al *Bexley Hospital* a treballar amb Bannister el 1968. Fruit d'aquesta col·laboració va ser la posterior publicació conjunta de Bannister, Adams-Webber, Penn i Radley (1975), així com Adams-Webber (1970a; b; c). El 1970 Adams-Webber se'n va anar a la Universitat de Brock, Canadà. Posteriorment aquest centre seria un dels més importants del món i un dels més rellevants del moment actual.

Al poc temps de marxar Kelly d'Ohio, Franz Epting i David Suchman van anar a la Universitat de Florida, que s'ha convertit des d'aleshores en un dels nuclis més importants de formació i difusió. La seva producció però, no es faria palesa fins al següent estadi, tret d'algunes excepcions (Epting, 1972; Epting i Suchman, 1969; Epting, Suchman i Nickeson, 1971).

Una de les incorporacions més interessants d'aquest període va ésser la d'Anthony Ryle, director de l'*University of Sussex Health Service* a partir de la lectura dels ja esmentats treballs de Crisp (1964a; b) que empenen la graella per investigar la transferència. Tot i que aquest autor ha llegit les obres originals de Kelly i les de Bannister, el seu interès s'ha centrat en l'ús de la tècnica per a l'operacionalització de conceptes derivats de la teoria psicoanalítica de les Relacions Objectuals. El treball de Ryle en aquest estadi es caracteritza per la col·laboració amb altres autors i per realitzar aportacions metodològiques i clíniques importants. Amb Breen i Lunghi va elaborar la "graella diàdica" per al treball clínic (Ryle i Breen, 1972a; 1972c; Ryle i Lunghi, 1970) i també va publicar articles en relació a la utilitat de la graella per discriminar entre neuròtics i normals (Ryle i Breen, 1972b); per a l'avaluació de la psicoteràpia (Ryle i Lunghi, 1969; 1971) i per a la identificació sexual (Ryle i Lunghi, 1972).

En anar a la Universitat de Surrey el 1967, Salmon va desenvolupar els seus interessos per la Psicologia Evolutiva (1969, 1970) poc després de doctorar-se (1960). Una altra anada, la de Dorothy Rowe (psicòloga australiana) a la Universitat de Sheffield, va engegar aquest centre com a difusor de la Psicologia de les Construccions Personals. En aquest període Rowe va iniciar el seu treball amb l'avaluació i tractament de depressius (1969; 1971a; b).

Un altre fet important esdevingut a la Gran Bretanya va ser l'aparició del llibre de Bannister i Fransella Inquiring Man, la primera edició del qual va aparèixer el 1971. Conjuntament amb la ja esmentada obra de Bannister i Mair (1968) també corresponent a aquest estadi, van ser les obres més llegides en aquest camp per molts anys no només a la Gran Bretanya sinó també als Estats Units i arreu del món.

Tret d'algunes publicacions de Mair (1970; Mair i Boyd, 1967; Mair i Crisp, 1968), pocs desenvolupaments més es podrien incloure de forma exclusiva en aquest estadi. De fet, bona part del que ja s'havia dit en l'estadi anterior correspondria a l'estadi d'agrupament pel que fa a Gran Bretanya. En comparació amb els Estats Units, a Gran Bretanya es van assolir en major grau les característiques de l'estadi d'agrupament pel fet, entre altres, de tenir un líder visible molt més clar, justament quan els americans el van perdre. En certa mesura Landfield va acomplir aquest paper de lideratge en establir el 1968 la *Clearing House for Personal Construct Research*.

Aquesta organització té com a finalitat facilitar i aglutinar la recerca i comunicació entre les persones d'arreu del món interessades en aquesta línia teòrica. Consisteix en una relació de participants elaborada a partir d'un llistat que tenia Kelly de persones interessades a les quals enviava informació i manuscrits per tal de rebre'n l'opinió. Des d'aleshores la *Clearing House* ha proporcionat als seus membres, a més de la llista amb els seus noms i adreces, una circular anual on s'indiquen les novetats bibliogràfiques realitzades aquell any, on es comenten les obres més notables i s'anuncien les activitats internacionals que podrien ser d'interès per a tots els membres.

Amb dades de 1981 (R. Neimeyer, 1985e), la llista conté tres-cents cinquanta membres de vint-i-un països diferents. En la darrera edició (Desembre de 1987) ja se superaven els quatre-cents membres. La *Clearing House* serveix així, als propòsits d'una funció comunicativa important de tot grup teòric: facilitar el sentiment d'identitat i pertinença. Possiblement és per això que podríem considerar, d'acord amb R. Neimeyer (1983, 1985e), aquest estadi com d'agrupament.

0.2.4 L'ESTADI D'ESPECIALITZACIÓ (1972-Actualitat)

L'inici d'aquest estadi es caracteritza per l'afebliment de la majoria dels agrupaments anteriors ja que els seus membres es dispersen a altres centres, on crearan el seu propi nucli. Com observa Mullins (1973) la pèrdua de bon nombre de membres d'un agrupament actiu és el preu gairebé necessari (per bé que irònic) que toca pagar pel seu èxit.

A la *University of London*, el centre anglès més important, el grup de persones treballant en aquesta línia va passar de dotze a cinc en pocs anys atesa la dispersió que comentàvem en el paràgraf anterior. Peter Stringer, que ja en el període que va estar en aquesta Universitat havia publicat sobre percepció ambiental (1970; 1971), va anar el 1972 a la Universitat de Surrey, on estava Canter. Tot i que no van publicar conjuntament, ambdós van contribuir en gran mesura al camp de la percepció ambiental i de l'arquitectura (Canter, 1968; 1974; Stringer, 1974; 1975; 1976) i van distingir aquesta Universitat per aquesta línia de recerca. Stringer va publicar amb Bannister un volum d'escrits que se centren en els aspectes socials de la teoria (Stringer i Bannister, 1979). Alan Radley, autor que en la dècada dels setanta faria un bon nombre d'aportacions (1974a; 1974b; 1977; 1978a; 1978b; 1979) tant teòriques com sobre temes aplicats, seria un dels autors que marxarien de la *University of London*.

Miller Mair, de qui ja hem parlat, va marxar també als inicis dels anys setanta al *Crichton Royal Hospital*. Des d'aleshores hi dirigeix el Departament de Recerca i Serveis Psicològics des d'on ha realitzat una notable tasca teòrica (1977a; 1977b; 1979; 1988a) de la que destaquen les seves recents aportacions sobre Psicologia Narrativa (1987; 1988a) i els seus escrits en memòria del mestre i amic Don Bannister (Mair, 1986a; b). Entre els autors que també han marxat de la *University of London* es troben, entre altres, Applebee, Poole i Norris.

També en altres Universitats angleses hi va haver aquesta dispersió. A la Universitat de Sheffield, Rowe va anar el 1972 al *Lincolnshire Hospital*. Des d'aleshores ha publicat força sobre els temes terapèutics, i més concretament sobre depressió (Rowe, 1976; 1977; 1982; 1983a; 1983b; 1984;

1985a; 1985b; Rowe i Slater, 1976). També Steve Duck, que es va doctorar en aquesta Universitat, va marxar a la de Lancaster el 1973 on ha realitzat una de les línies de recerca més importants relacionada amb l'elaboració d'un model d'atracció i formació d'amistats en relació als corolaris de comunalitat i socialitat. En els apartats corresponents a aquests corolaris (0.3.1.9 i 0.3.1.10) s'exposa aquesta recerca. Així doncs, també la Universitat de Sheffield ha quedat afeblida. Només s'hi van quedar Peter Warr i D.A. Shapiro. El primer és un psicòleg social que ha treballat sobre els factors que afecten el judici interpersonal (Warr, 1971; Warr i Coffman, 1970; Warr i Jackson, 1977). Shapiro ha emprat la tècnica de graella en l'avaluació dels grups terapèutics en col.laboració amb altres autors (Caplan, Rohde, Shapiro i Watson, 1975; Shapiro, Caplan, Rohde i Watson, 1975).

Malgrat les característiques d'aquest estadi, hi ha centres que s'han consolidat bastant fins arribar a ser capdavaners. Aquest és el cas de la *Brunel University*, que després de marxar N. Warren, va passar un període d'inactivitat fins que Laurie Thomas, un deixeble seu, va engegar el *Center for the Study of Human Learning* que ha estat un dels centres que més estudiants ha tingut a la Gran Bretanya i més publicacions ha generat des de la seva creació a mitjans dels anys setanta. Les seves aportacions principals han estat l'aplicació de la metodologia de graella al camp educacional i empresarial (Thomas, 1978a; 1978b; 1979; 1985). Thomas ha creat un veritable programa de recerca i formació alhora que un equip. Amb Sheila Harri-Augstein comparteix actualment el lideratge del grup a més de produccions interessants (Thomas i Harri-Augstein, 1983; 1985) entre les quals destaca el llibre *Self-organised learning* que ve a ser una síntesi del treball d'aquest equip fins a la data de la seva publicació (1985).

Entre els alumnes importants d'aquest centre que han anat a altres llocs es troba Mildred L.G. Shaw que va elaborar amb Thomas programes d'ordinador importants que es comenten a 1.1.2.3 i 1.1.2.5. Actualment Shaw treballa a la Universitat de Calgary, Canadà, des d'on ha realitzat una aportació molt notable per a la informatització de la metodologia de graella i l'elaboració de sistemes experts (Shaw, 1978; 1980; 1981a; 1981b; 1982a; 1982b; 1984a; 1984b; 1985a; 1985b; 1987). Sovint ha treballat amb la

col.laboració del seu marit, Brian Gaines, director de la sèrie *Computer and People Series* d'*Academic Press* i editor del *International Journal of Man-Machine Studies* (Shaw i Gaines, 1979; 1980; 1981; 1983a; 1983b; 1984a; 1984b; 1985 Agost; Setembre; Gaines i Shaw, 1981; 1984a; 1984b; 1985).

Una altra alumne important d'aquest centre és Maureen Pope que ha realitzat aportacions fonamentals al camp de la Psicologia Educativa mentre col.laborava a la *Brunel University* i també quan va anar a la Universitat de Surrey on treballa des d'inicis dels vuitanta (Pope, 1978; Pope i Keen, 1981; Pope i Shaw, 1981a; b). Altres alumnes notables d'aquest centre han estat D. S. Miall, R. Beard i S. Mendoza.

En l'actualitat l'abans esmentat centre té un paral·lel a la Gran Bretanya amb el *Centre for Personal Construct Psychology* creat per Fay Fransella a Londres el 1982. Aquesta autora ha esdevingut una de les contribuïdores més notables de la Psicologia de les Construccions Personals. A més de la ja esmentada col.laboració amb Bannister, que va culminar amb la publicació del Manual for Repertory Grid Technique (Fransella i Bannister, 1977) i la re-edició d'Inquiring Man (1981), ha realitzat per sí mateixa una tasca considerable en la divulgació de la teoria (1975a; b; 1976; 1977; 1978b; c; 1980a; 1981b; d; 1982a; b; c; d; e; 1983a; b; c; 1985c; 1985d; 1986a; b; Fransella i Adams, 1966) a més d'un bon nombre d'investigacions en àrees diverses que van de la psicoteràpia en general (1970a; 1970b; 1981; 1982f; 1984; 1985a; 1985b;) a la teràpia específica amb la quequesa (1965; 1968; 1969; 1972; Evesham i Fransella, 1985) o el pensament obsessiu (1974); la condició femenina (Fransella i Frost, 1977); i el treball amb trastorns alimentaris (Fransella i Crisp, 1970; 1971; 1979). Els propòsits del centre creat per Fransella és la formació de psicòlegs, i altres graduats en professions assistencials, en les implicacions terapèutiques de la Psicologia de les Construccions Personals. La demanda per a aquesta formació pràctica ha estat tan gran que en pocs anys que el centre ofereix una oferta de cursos molt diversa i atorga un diploma als qui segueixen el programa de formació de tres anys. A més, des de 1981 el centre publica la revista *Constructs*, la *newsletter* que permet una connexió entre totes les persones properes al centre, alhora que publica articles de poca extensió.

Pel que fa als Estats Units, un dels fets més destacables és la consolidació del grup de Florida. Epting ha estat capaç d'atreure-hi un bon nombre d'estudiants i col.laboradors. Amb M. Rigdon, R. Neimeyer, S. Krieger, L. Rainey, L. Leitner ha desenvolupat una línia de recerca sobre el sentiment d'amenaça davant la mort força productiva (p.e. Rigdon, Epting, Neimeyer, i Krieger, 1979; Rigdon i Epting, 1981; 1985; R. Neimeyer, 1978; 1986b; Epting, Rainey i Weiss, 1979; Krieger, Epting i Leitner, 1974; Krieger, Epting i Hayes, 1979). Aquesta línia de recerca té la seva màxima expressió en el volum editat per Epting i Neimeyer (1984). Del contingut d'aquesta línia es parla una mica més a 0.3.2.2.4 i a 1.1.2.6.4. Una altra línia d'investigació força important del propi Epting ha estat el camp de la psicoteràpia (1974; 1978; 1981; 1984; Epting i Amerkaner, 1980; Epting i Boger, 1981; Epting i Nazario, 1987; Epting, Rigdon, Oliver i West, 1987; Rigdon i Epting, 1983; Landfield i Epting, 1987). Una de les coses que ha donat rellevància a aquest grup ha estat el programa de recerca i intercanvi docent realitzat entre Epting i el grup holandès liderat per Bonarius, fruit d'on han sortit algunes publicacions conjuntes entre ambdós grups (Eland, Epting i Bonarius, 1979; Neimeyer, Dingemans i Epting, 1977; Neimeyer i Dingemans, 1980).

Aquest grup ha vist incrementat el seu potencial amb l'arribada de Greg Neimeyer, que hi ha esdevingut un segon puntal. Greg havia estudiat ja amb Epting però va anar a la Universitat de Notre Dame, Indiana on va cooperar amb professors d'aquesta Universitat (G. Neimeyer, Banikiotes i Ianni, 1979; Neimeyer i Merluzzi, 1979). A Florida ha treballat preferentment en la teràpia de parelles (G. Neimeyer, 1985; G. Neimeyer i Hudson, 1985). A més ha seguit una línia de cooperació important amb el seu germà Robert, quan aquest estava a Florida i també posteriorment, en temes de formació de relacions i atracció interpersonal, així com metodològics (G. Neimeyer i R. Neimeyer, 1981a; b; 1985; 1986; R. Neimeyer i G. Neimeyer, 1977; 1983; 1985).

Robert Neimeyer, per la seva part, va anar a la *Memphis State University* el 1983 on ha establert en poc temps, un centre important de difusió de la teoria. El treball d'aquest autor ha estat molt divers a pesar de la seva joventut. Ha realitzat un treball socio-històric considerable (1980; 1983; 1985; 1985d; Neimeyer, Davis i Rist, 1986), ja esmentat en part en aquest mateix apartat. Per altra banda ja hem comentat més amunt que ha

col.laborat en la recerca sobre l'amenaça de la mort. També ha treballat en temes com la depressió (1984; 1985b), la psicoteràpia (1985c; 1986a; R. Neimeyer, Heath i Strauss, 1985) i altres (1977, 1981). Recentment ha publicat un llibre de casos conjuntament amb el seu germà (R. Neimeyer i G. Neimeyer, 1987).

Pel que fa a Franz Epting, val a dir que des de 1980 ha compartit la coordinació de la *Clearing House* amb Landfield. Ambdós han esdevingut responsables del lideratge del moviment americà, que ha estat per molt temps, doncs, bicéfal. De fet ambdós autors han compartit alguns alumnes brillants com R. Neimeyer i Larry Leitner. Aquest darrer ha treballat força les implicacions que tenen les Construccions Personals per a les emocions, valoracions i conducta (Leitner, 1979; 1981; 1985) alhora que ha elaborat també temes terapèutics i de Personalitat, especialment amb la publicació d'un llibre editat conjuntament amb Landfield (Landfield i Leitner, 1980a). Leitner va deixar però, la Universitat de Nebraska el 1985 per anar a la *Miami University* d'Ohio. A part de la producció del propi Landfield (1975; 1976; 1977; 1978; 1979; 1980a; b; 1982; Landfield i Rivers; 1975; Landfield i Schmittiel, 1983) a la Universitat de Nebraska no hi ha existit, ni hi existeix, un nucli comparable al de Florida.

A la Universitat de Kansas, s'ha anat consolidant un grup liderat per Walter Crockett i Jesse Delia amb interessos en cognició social i comunicació interpersonal (Crockett, Goynea i Delia, 1970; Delia, Crockett, Press i O'Keefe, 1975; Crockett i Meissel, 1974; Crockett, 1982; 1985). A la Universitat de Rochester, la figura més significativa és Rue Cromwell, que havia fet la tesi doctoral a Ohio sota la direcció del propi Kelly. Ha treballat en col.laboració amb L. Space (Space i Cromwell, 1978; 1980; Space, Dingemans i Cromwell, 1983;) en temes relacionats amb esquizofrènia i depressió. R. Neimeyer va estar un temps en aquesta Universitat abans d'anar a Memphis. Fruit d'aquest període és la seva publicació amb Heat i Strauss (R. Neimeyer, Heat i Strauss, 1985).

Fora dels Estats Units i d'Anglaterra, el desenvolupament de la Psicologia de les Construccions Personals ha estat més aviat minso, tret d'unes poques excepcions. Ja hem parlat del nucli canadenc liderat per J. R.

Adams-Webber. Aquest autor ha desenvolupat des d'aleshores un treball molt intens sobre l'anomenada "secció d'or" que es comenta amb certa extensió en parlar del corolari de dicotomia (0.3.1.4). Ha col·laborat principalment amb J. Benjafield i altres autors canadencs, i també amb persones d'altres Universitats com per exemple James Mancuso (Adams-Webber i Mancuso, 1983; Mancuso i Adams-Webber, 1982b). Aquest nucli canadenc s'ha anat engrandint amb persones com Alan Brown, J. Novack i E. Mirc amb interessos relacionats amb la Psicologia Educativa.

S'ha parlat també del nucli holandès liderat per Bonarius a la Universitat d'Utrecht. Aquest autor ha dut a terme una línia de recerca relacionada amb l'extremitat de resposta (veure apartat 1.1.2.4.6) però ha estat també un gran difusor de la teoria i la teràpia de Kelly a Europa (1967b; 1970a; 1980a; b; 1984a; 1984b; Bonarius, Angleitner i John, 1983; Bonarius i Rooij, 1984). Entre els seus col·laboradors compta amb Roelf Takens, director del programa de psicoteràpia de la *Free University* d'Amsterdam, el qual ha publicat sobre aquest tema (Takens, 1980; 1981; 1987). Ambdós tenen un paper important (vocal i secretari general respectivament) en l'organització del *1st. European Congress of Psychology*, la qual cosa deixa veure el seu pes en la Psicologia europea. Altres col·laboradors d'aquest grup són H. Ten Kate i P. Rathod.

Seguim amb Europa, on un dels grups més interessants en l'actualitat és el dels italians. Inicialment va ésser un grup de la Universitat de Roma que va començar a emprar la graella com a eina conductual (Sibila, Liotti, Borgo i Guidano, 1972) i per copsar les percepcions dels psiquiatres italians de diferents sistemes de tractament (Borgo, Liotti i Sibila, 1973). Però ha estat en aquesta dècada quan el grup italià s'ha consolidat de forma aliena a la Universitat a partir d'un grup de terapeutes com G. Chiari, M.L. Nuzzo, F. Mancini, A. Semerari, S. Sassaroli, R. Lorenzini i G. Gardener, entre altres, que van convidar a Bannister a donar uns seminaris el 1983. Aquest darrer va encoratjar molt decisivament el grup fins al punt que han format una associació d'àmbit nacional. La seva productivitat no s'ha fet palesa fins fa poc (Chiari i Nuzzo, 1984a; Mancini i Semerari, 1987; Lorenzini i Sassaroli, 1987). Potser el seu exponent més visible és el llibre editat per

Mancini i Semerari intitulat La Psicologia dei Costrutti Personali. Saggi sulla teoria di G.A. Kelly (1985).

Un altre creixement a nivell nacional que sembla prometedor és el d'Austràlia. Linda Viney, cap del Departament de Psicologia de la Universitat de Wollongong, ha realitzat aportacions en camps tan diversos com la metodologia de l'anàlisi de contingut des d'una perspectiva constructivista (Viney i Westbrook, 1976; Viney, 1983a; 1987; Gottschlak, Lolas i Viney, 1986); les malalties cròniques (1983b; 1984; 1985; 1986) i la condició femenina (Viney, 1980). William Warren, a la Universitat de Newcastle, ha treballat en temes relacionats amb la construcció de la mort (1982; 1984; Warren i Parry, 1981) i la fonamentació filosòfica de la teoria kelliiana (1985; 1987a; b). Richard Bell ha donat un suport metodològic i informàtic al grup (Bell, 1985; 1987; Bell i Keen, 1981).

Seria massa extens haver inclòs en aquest apartat tots els desenvolupaments d'aquesta línia teòrica en els estadis precedents, però encara ho és més fer-ho en aquest estadi en el qual el nombre de publicacions ha crescut gairebé exponencialment. Es poden esmentar però aportacions com les de Rosenberg a la *Rutgers University*; McPherson a la Universitat de Dundee; Tschudi, Kuusinen i Nystedt als Països Nòrdics; De Boeck a la Katholieke Universiteit Leuven de Bèlgica; Catina a la R. F. Alemanya; Lipshitz a la Universitat de Haifa, Israel; etc...

Ens atreviríem a afirmar que l'esdeveniment més important d'aquest estadi ha estat l'establiment d'una sèrie bianual de congressos internacionals. Aquest esforç aglutinador va tenir el seu precedent en els ja esmentats seminaris a la *Brunel University* organitzats per Neil Warren a més petita escala.

L'Octubre de 1975, Landfield va organitzar el *24th. Nebraska Symposium on Motivation* que va aplegar 143 participants de diversos estats americans i de cinc països estrangers. Landfield i Cole (1977) es van encarregar de publicar les contribucions més importants. D'acord amb aquesta rebuda entusiàstica de la iniciativa de Landfield per organitzar aquest symposium, que després s'ha considerat com el primer congrés de la sèrie, Fay Fransella va

formular la idea de convocar-ne un altre el 1977. La idea va rebre el suport de diverses figures significatives i ella mateixa el va organitzar a Oxford, amb l'ajut de Don Bannister i Miller Mair. Hi van participar dues-centes persones, el 30% de les quals no eren britàniques. Provenien de tretze països. Ambdós congressos havien estat organitzats per incloure la presentació de comunicacions breus, a més de ponències, i Fransella va decidir publicar un llibre recollint una selecció d'aquestes aportacions (Fransella, 1978a).

Atès l'èxit d'aquestes dues convocatòries, els "líders naturals" del grup (Fransella, Bannister, Landfield, Mair, Mancuso, Bonarius, i Adams-Webber) van projectar realitzar el següent congrés a Holanda. Bonarius va ésser l'encarregat d'organitzar aquest tercer congrés a Breukelen el Juliol de 1979. Amb l'ajut d'un editor americà i un altre anglès, Bonarius va editar també un llibre del congrés (Bonarius, Holland i Rosenberg, 1981). El quart congrés es va celebrar el 1981 a la *Brock University* a Ontario, Canadà, organitzat per J. Adams-Webber, qui es va fer ajudar per J. Mancuso en l'edició del llibre del congrés (Adams-Webber i Mancuso, 1983). El cinquè congrés es va celebrar a Boston el Juliol de 1983, organitzat per Landfield i Epting, que van publicar també un llibre amb una selecció de les comunicacions presentades (Epting i Landfield, 1985).

En aquesta seqüència de congressos va quedar establerta la periodicitat bianual, la localització alternativa a una i altra banda de l'Atlàntic, i la decisió en assemblea de la seu amb quatre anys d'antelació. Així, el sisè congrés es va celebrar a Cambridge amb un comitè organitzador presidit per Don Bannister i patrocinat pel *Centre for Personal Construct Psychology* i el *C. S. H. L.* Així el llibre del congrés l'editen Fransella i Thomas (1987). Hi va participar i va presentar comunicacions (Feixas i Villegas, 1985; Villegas i Feixas, 1985) per primera vegada un català, l'autor d'aquesta tesi, que va publicar una nota informativa sobre aquest congrés (Feixas, 1985c).

El setè congrés es va realitzar justament el passat mes d'Agost a Memphis organitzat pels germans Neimeyer amb el patrocini del *Center for Applied Psychological Research* de la *Memphis State University*. Enguany el congrés ha presentat un lema, "Tendències integradores de la Teoria de les

Construccions Personals", que pretén inspirar un caire integrador a les aportacions en relació a la resta d'avenços de la Psicologia. Per a aquesta finalitat, les sessions plenàries del congrés estaven dissenyades com a sessions de "diàleg" en les quals per a cada tema es convidava a una figura significativa exterior al moviment a més d'un representant del moviment. Això li va donar un caire més dinàmic.

En aquest congrés s'ha presentat l'*International Journal of Personal Construct Psychology* que pretén publicar "recerca empírica, anàlisis conceptuals, revisions crítiques, així com estudis de casos pertanyents a la Teoria de les Construccions Personals o enfocaments constructivistes psicològics relacionats". Aquest any les comunicacions seleccionades per a publicació sortiran en aquesta revista, que té previst el seu número inaugural per a l'Abril de 1988. S'hi va presentar també l'*Institute for Personal Construct Psychology* coordinat per Robert i Greg Neimeyer, que té com a finalitat promoure les investigacions innovadores per part dels estudiants. Com a activitat inaugural, aquest Institut va convocar el premi "*Young Investigator Award*" entre tots els estudiants que presentessin alguna comunicació al congrés. El guanyador va ser l'autor d'aquesta tesi per la seva contribució "creativa i rigorosa" (Feixas i Villegas, 1987 Agost), qui a més va presentar diverses investigacions del grup de Barcelona (Feixas, Cunillera i Villegas, 1987 Agost; Feixas, Martí i Villegas, 1987; Torras, Villegas i Feixas, 1987).

El proper congrés està previst que se celebri a Assisi, una localitat del centre d'Itàlia, per a l'Agost de 1989, organitzat per l'abans esmentat grup italià. La previsió per al 1991 és celebrar el nové congrés a l'estat de *New York*. Independentment d'aquesta sèrie, ja consagrada de congressos, hi ha hagut també conferències a nivell nacional als Estats Units, Anglaterra i Austràlia en els darrers anys.

Existeixen alguns signes de maduresa evidents en aquest moviment. Per una banda la consolidació de la celebració bianual dels congressos que aconsegueixen atreure al voltant de dos-cents participants de bon nombre de països, i que apleguen les figures més rellevants de la literatura sobre el tema. Per altra banda l'existència d'un mitjà de difusió propi facilitarà una major sortida dels treballs d'aquesta línia teòrica. Però, una de les coses

que esperem haver fet palesa en aquesta exposició, és que el desenvolupament de la teoria ha estat molt desigual segons el país. És per això que ens sembla difícil poder validar el model proposat per Mullins (1973), tot i que ens ha estat útil per a l'exposició. És adient assenyalar algunes diferències entre les dues nacions capdavanteres en el desenvolupament de la teoria kellyana, els Estats Units i la Gran Bretanya.

La implantació a Gran Bretanya ha estat molt més important i consolidada que als Estats Units, tot i que la teoria va néixer a Amèrica. Un dels motius apuntats per R. Neimeyer (1983, 1985e) és que el lideratge de Don Bannister va ésser molt més efectiu que el del propi Kelly. En part degut al període de vida més llarg del primer i en part per altres factors institucionals característics de cada país. Bannister va aconseguir que molts dels seus col·laboradors entressin com a professors als diversos centres dependents de la *University of London* després d'acabar el doctorat, alhora que alguns dels professors que hi havia se sentissin també atrets per la teoria. Això no es va donar mai a Ohio. Quan va marxar Kelly d'allà, ja no hi va quedar ningú. En canvi, quan Bannister va deixar la Universitat el grup es va mantenir.

Un altre aspecte diferencial important és que la Teoria de les Construccions Personals ha tingut un arrelament important en les revistes de la *British Psychological Society*. Aquestes han esdevingut canal gairebé exclusiu per a la difusió de les seves investigacions, mentre que als Estats Units les publicacions són molt més disperses i només en un 28% es donen en revistes de l' *American Psychological Association*. En el mateix sentit, es podria dir que la majoria d'autors britànics treballen en la xarxa pública d'Hospitals dependents de les Universitats, per la qual cosa la seva recerca és més clínica i té finalitats pràctiques. En canvi, als Estats Units, la recerca és exclusivament universitària, i els alumnes graduats difícilment poden entrar a la mateixa Universitat com a professors i han de canviar d'estat, o bé trobar una feina aplicada, ja desconnectada de la Universitat, on difícilment podran fer recerca. Davisson (1978) aporta a més un altre argument. Considera que la Psicologia a la Gran Bretanya ha estat més interessada per la descripció idiogràfica que la Psicologia acadèmica americana, que tret d'algunes excepcions (p.e. Tyler, 1978) ha fet poc palès aquest interès per l'individu concret.

0.2.5 LA PSICOLOGIA DE LES CONSTRUCCIONS PERSONALS A ESPANYA

En el nostre país aquesta tendència teòrica, tot i que se cita i se li dediquen capítols en diversos manuals originals (p.e. Avia, 1986; Lorenzo, 1987) i traduïts (p.e. Patterson, 1974; Pervin, 1975), es pot dir que no ha arrelat i que roman per a bona part dels psicòlegs, i altres professionals de la salut, desconeguda. Això es fa palès en el poc nombre de publicacions originals, de traduccions i de tesis doctorals. Tanmateix, ens atrevim a afirmar que el nivell de treball original dut a terme, encara que no gaire abundant, és d'una qualitat comparable al nivell internacional.

Sens dubte el fet d'haver d'accedir a obres no només de països estrangers sinó també en llengua estrangera limita, malauradament, les possibilitats de difusió d'aquesta teoria. De la pròpia obra de Kelly només està disponible la traducció de la reimpressió americana dels tres primers capítols (Kelly, 1963a) a la editorial sudamericana Troquel el 1966. Ara per ara, aquesta obra és difícil d'aconseguir. Un altra traducció és un article curt de Bannister (1966) en un llibre editat que tracta temes diversos. També ha estat traduïda l'obra de Fransella (1981c), per part de l'editorial *Piramide* el 1985, que conté tres capítols específics sobre la teoria, metodologia i recerca sobre les Construccions Personals. Però la traducció més rellevant no s'ha publicat fins la tardor de 1987 per part de la editorial Desclée de Brouwer. Es tracta de l'obra de Landfield i Leitner (1980b) sobre Personalitat i psicoteràpia des de la perspectiva de la Psicologia de les Construccions Personals.

Pel que fa a la producció espanyola, no comença fins a la present dècada, tret d'una publicació no editorial. Però sembla ser que l'obra de Kelly era ja ben coneguda per alguns dels pioners de la Psicologia espanyola. Per exemple, J. L. Pinillos (1986, comunicació personal) va conèixer personalment el propi Kelly (existeix una fotografia on surten ells dos). Va ser precisament Pinillos qui va dirigir la tesi doctoral de C. Huici (1980) sobre l'avaluació de la complexitat cognitiva en processos grupals. Posteriorment aquesta autora ha col·laborat amb M.A. Macià en estudis sobre l'apreciació del paisatge (Huici i Macià, 1981; Macià i Huici, 1986; Macià, 1979). Una altra contribució primerenca a la teoria la va

constituir la tesina de J. Alonso Tapia (1979), becada i publicada per la *Fundación Juan March*. Aquest treball va ésser inspirat per Mario Carretero (Alonso, 1987; comunicació personal) poc després d'un viatge a Anglaterra on va poder copsar el desenvolupament que havia tingut la teoria en aquell país. De fet aquesta recerca s'insereix plenament en la línia britànica d'investigació, relacionada amb els trastorns de pensament dels esquizofrènics. Tanmateix, aquest autor no ha treballat més en aquesta línia.

Potser el nucli més consolidat s'ha desenvolupat a la Universitat de València sota el lideratge de Francisco Rivas. Rivas va conèixer la teoria i va aprofitar un desplaçament a Anglaterra a finals dels anys setanta per conèixer directament la metodologia de graella de la mà de Patrick Slater, qui va facilitar el seu paquet de programes G.A.P. (que es comenta a 1.1.2.5) a aquesta Universitat per a finalitats de recerca. Les primeres expressions de l'assumpció d'aquesta metodologia per aquest grup es troben la publicació del propi Rivas (1981) d'un article metodològic i en la lectura de la tesina de R. Marco (1982) dirigida per Rivas. Menys centrada en el tema, però també relacionada, es troba la tesina de Jornet (1980), i també les comunicacions presentades al *I Congreso Internacional de Psicología Científica* (Rivas, Marco i Morant, 1981; Rivas, Alcantud et al, 1981; Rivas, Sosa i Pelechano, 1981).

Aquesta línia metodològica que ha caracteritzat al grup de València troba el seu punt àlgid en la publicació de l'únic llibre de producció nacional l'any 1985, intitulat Evaluación Conductual Subjetiva: La técnica de rejilla. Aquest llibre conté gran quantitat d'informació molt ben sistematitzada i ha tingut un ús gairebé exclusivament acadèmic. Malauradament, ara està ja exhaurit atesa la seva curta tirada, destinada com dèiem a l'ús universitari. Ja hem fet notar que aquest grup s'ha caracteritzat per la recerca metodològica en la tècnica de graella, coherent amb la inspiració de Slater que és un metdòleg pur. Per tant, ha estat en aquest sentit el que potser representa l'aportació més original d'aquest grup: l'aplicació de l'anàlisi factorial de correspondències a les dades de la graella, informatitzada pel professor Alcantud. Tanmateix, darrerament la línia d'investigació s'està centrant en l'àmbit de la Psicologia Educativa (Pérez, 1983; A. Clemente, 1983; Sosa, 1983), i més concretament en

l'assessorament vocacional. Bona part d'aquestes investigacions les va presentar Rivas (1987) en la seva ponència sobre "Evaluación Psicológica de la Educación" al *II Congreso de Evaluación Psicológica* celebrat el passat mes de Setembre a Madrid. En aquest congrés es van presentar també algunes aportacions en aquesta línia (Rius, Rivas i Alvarez, 1987; Rivas i Latorre, 1987). Properament Rivas (1987, comunicació personal) publicarà un llibre sobre el tema que inclourà diversos capítols sobre graella. Una altra línia de recerca és la del treball sobre delinqüència i psicopatia que han realitzat altres col·laboradors del grup (Garrido i Rivas, 1983; Montañés, Rodríguez, Sanchis, Mirand, Garrido, Alcantud i Rivas, 1982; Bardisa, Garrido, Rivas i Alcantud, 1984).

Un altre nucli aparegut més recentment és el coordinat per Bernardo Moreno-Jiménez a la *Universidad Autónoma de Madrid*. Aquest autor va realitzar la seva tesi doctoral sobre la complexitat cognitiva i l'atribució de conducta (Moreno-Jiménez, 1985a). Ha coordinat un dossier sobre la Psicologia de les Construccions Personals en la revista *Estudios de Psicología* que suposa la publicació de més difusió realitzada per un autor espanyol. En aquest dossier hi ha un article introductori a la teoria (Moreno-Jiménez, 1985b), i uns articles sobre temes aplicats com alcoholisme (Cárdenas i Moreno-Jiménez, 1985), delinqüència femenina (M. Clemente, 1985) i representació cognitiva del mapa electoral (Jiménez, López i Moreno-Jiménez, 1985).

Finalment, de molt recent creació és el grup de la Facultat de Psicologia de la Universitat de Barcelona en el qual s'insereix aquesta tesi. Aquest grup s'ha inspirat en la tesi doctoral de Manuel Villegas (1981) on a l'apartat de tècniques terapèutiques s'esmenten els procediments d'escalament i es parla breument de la teoria. En el PREFACI d'aquesta tesi ja s'explica com la línia de recerca en textos autobiogràfics va considerar la teoria kelliana com la més adequada. Fruit d'una familiarització amb la Psicologia de les Construccions Personals per part de M. Villegas i l'autor d'aquesta tesi, i gràcies al suport rebut pel segon per la seva participació en els anteriorment esmentats congressos internacionals, s'han iniciat algunes línies de recerca amb alguns col·laboradors.

Amb la iniciativa de Jaume Martí, s'ha aplicat la metodologia de graella a l'assessorament de grups esportius (Martí i Feixas, 1986; Martí, Feixas i Villegas, 1987a; b; Feixas, Martí i Villegas, 1987). Amb la col·laboració de Carme Cunillera s'ha desenvolupat una línia de recerca inspirada en els treballs de Harry Procter (1978; 1981; 1985a; 1985b; 1985 Agost; 1987) sobre la teràpia familiar constructivista que suposa una síntesi entre el model sistèmic i el de Kelly. Sens dubte l'endegament d'aquesta recerca no hagués estat possible sense el contacte personal amb Procter al congrés internacional de 1985. Aquesta investigació de moment només s'ha fet present en diversos congressos (Feixas, Cunillera i Villegas, 1987 Agost; Setembre, Octubre). S'ha aplicat també la tècnica de graella per copsar la imatge ideal del mestre en els estudiants de l'Escola de Magisteri de la Universitat de Barcelona (Torras, Villegas i Feixas, 1986; 1987).

Per a tot el grup va ser un estímul important la vinguda de Franz Epting a Barcelona el Novembre de 1986, i la de Harry Procter el Desembre de 1987. Ambdós van impartir seminaris i xerrades per als estudiants, van supervisar amb deteniment totes les investigacions abans esmentades, i van expressar suggerències i observacions interessants.

En la Universitat de Barcelona ha treballat també aspectes de la Teoria de les Construccions Personals la professora Consol Marcet. El seus estudis més importants han estat l'article sobre la complexitat cognitiva i la tècnica de graella (Marcet, 1985b) i la publicació interna d'una compilació d'articles sobre Personalitat (Marcet, 1985c) on hi ha dos capítols seus sobre el tema (Marcet, 1985a; d). Posteriorment Consol Marcet ha publicat un llibre sobre les contribucions de Walter Mischel a l'estudi de la Personalitat (Marcet, 1986).

0.3) Teoria bàsica

"No hi ha res més pràctic que una
bona teoria."
(Kurt Lewin)

Cada teoria suposa una reconstrucció dels processos i la naturalesa dels esdeveniments que intenta explicar. Per a això crea un nou lèxic que expressa el que és característic d'aquella teoria envers les altres ja existents. Aquest és un aspecte encara més marcat en el cas de la Teoria de les Construccions Personals atès el ja comentat desig del seu creador per diferenciar-la de les que circulaven en el seu temps. Això va fer que la teoria de Kelly fos bastant diferent en la seva presentació especialment en dos aspectes. El primer té a veure en l'ús gairebé massiu d'un vocabulari molt específic, ben connectat i entenedor quan es coneix bé la teoria però que pot fer feixuga la tasca a aquells que només volen tenir-ne una impressió general. Probablement, en aquest cas el lector cercarà la manera de sotmetre la teoria a l'àmbit de les seves Construccions Personals de caire teòric sense haver de modificar-les, la qual cosa pot derivar fàcilment en una comprensió només parcial.

El segon aspecte diferenciador és la presentació formal altament estructurada de la Teoria de les Construccions Personals. Es compon d'un postulat general i d'onze corolaris en la seva formulació original. També incloem els corolaris de grup i de família elaborats per Harry Procter (1978; 1981). De forma addicional existeixen una sèrie de conceptes fonamentals força lligats a la totalitat de la teoria. No obstant aquesta estructuració, la teoria cal entendre-la com un tot organitzat en el qual cadascuna de les parts s'entén millor considerant el seu conjunt. Això fa difícil la seva exposició. Per entendre plenament una part cal relacionar-la amb bon nombre d'altres parts de la teoria. Això denota, i n'és conseqüència, el seu caràcter estructural i els pocs elements evolutius que conté. Una teoria evolutiva sempre permet una comprensió més linial i directa.

Aquest capítol, consta de tres apartats que en el seu conjunt pretenen exposar els aspectes teòrics bàsics de la Teoria de les Construccions Personals. En el primer apartat (0.3.1), es presenta l'estructura formal de la teoria: el postulat general i els corolaris. En el segon (0.3.2), es tracten altres conceptes no desenvolupats pels corolaris però fonamentals per a la comprensió global de la teoria.

El tercer apartat (0.3.3) exposa un aspecte que suposa un desenvolupament del corolari d'organització que, al nostre entendre, és fonamental per l'estructuració de la teoria: l'estructura jeràrquica del Sistema de Construccions Personals i els models dissenyats per descriure-la.

Aquests temes s'han tractat intentant explicar o ampliar el sentit que tenen en el conjunt de la teoria, suggerint algun exemple, i fent palesa l'evolució que han tingut des de llur origen. A més s'intenta recollir els avenços teòrics i d'investigació que s'han esdevingut en cadascun.

Tanmateix, val a dir, que el desenvolupament de la teoria bàsica i el treball d'investigació per validar-la no està en un estadi gaire avançat. El gruix d'investigació s'ha dut a terme preferencialment en l'àrea tecnològica. En canvi, presenta indubtable interès la integració dels continguts de la teoria amb d'altres que han anat sorgint que presenten un plantejament similar encara que amb un vocabulari diferent. Si la majoria dels casos en els quals es troben aquestes similituds es tracta de teories més parcials que la Teoria de les Construccions Personals, l'evidència empírica i credibilitat que aporten permet anar apuntalant la teoria com a marc integrador d'un bon nombre de coneixements ja existents.

0.3.1) ESTRUCTURA FORMAL: UN POSTULAT I ELS SEUS COROLARIS

L'estructura d'aquest apartat segueix l'original de Kelly (1955) a nivell formal, però el seu ordre està canviat per tal de posar junts els corolaris que d'acord amb el nostre criteri presenten més relació i especialment per facilitar-ne l'exposició. Tanmateix, per millor fidelitat històrica exposem seguidament les dues ordinacions del corolaris:

<u>Formulació Original</u>	<u>Exposició actual</u>
1) C. de Construcció	1) C. de Construcció
2) C. d'Individualitat	2) C. d'Experiència
3) C. d'Organització	3) C. d'Organització
4) C. de Dicotomia	4) C. de Dicotomia
5) C. d'Elecció	5) C. d'Elecció
6) C. d'Ambit	6) C. d'Ambit
7) C. d'Experiència	7) C. de Modulació
8) C. de Modulació	8) C. d'Individualitat
9) C. de Fragmentació	9) C. de Comunalitat
10) C. de Comunalitat	10) C. de Socialitat
11) C. de Socialitat	11) C. de Fragmentació
	12) C. de Grup i de Família

Les raons per aquests canvis poden semblar arbitràries però han facilitat força l'exposició pel fet de presentar primer els corolaris més nuclears on s'expressen conceptes necessaris per poder parlar d'altres corolaris. Per exemple, és còpia amb més profunditat i significació el corolari d'individualitat si abans s'ha parlat ja d'organització. Per altra banda, s'han efectuat agrupacions temàtiques. Per exemple, la dimensió Individualitat-Comunalitat aporta la base per a l'aspecte social de la teoria, també expressat pel corolari de Socialitat. S'espera que aquestes petites modificacions facilitin la comprensió de la teoria atès que aquest és el propòsit que les ha guiades.

0.3.1.0) El postulat fonamental

"Els processos d'una persona es canalitzen psicològicament per la manera com anticipa els esdeveniments."

És tracta de ben poques paraules però són el pilar fonamental sobre el qual es fonamenta la Teoria de les Construccions Personals. També es podria dir que és el seu axioma bàsic i alhora la promesa sobre allò que pretindrà descriure i explicar; la definició de l'objecte d'estudi i la postulació d'allò que, com hem esmentant recentment, es constitueix en l'eix central de l'activitat humana segons Kelly: l'anticipació.

En l'expressió d'aquest postulat es fa patent una certa vessant metafòrica, especialment en l'ús del verb "canalitzar". Si se'ns permet desenvolupar un xic més aquesta metàfora, direm que per a Kelly el que ha d'ésser objecte en Psicologia és la naturalesa i característiques dels canals pels quals circula l'aigua de la vida. No seria adient estudiar la causa primera que fa que l'aigua es mogui (el moviment n'és una característica inherent; és el pas del temps, la vida), sinó la forma que pren en passar pels canals humans (les Construccions Personals), els quals determinaran la forma que aquesta aigua prendrà en sortir dels canals i retornar al corrent.

En postular els processos humans i la forma que aquests prenen com objecte fonamental d'estudi, Kelly es desmarca d'aquells que consideren la conducta com objecte de la Psicologia i s'avança als qui posteriorment s'han interessat pel processament que fa l'home de la informació. La noció bàsica de Construcció Personal, que es desenvoluparà amb profunditat més endavant, suposa alhora el canal de processament de la informació i la hipòtesi que l'"home-científic" posa a prova, i que li permet predir el curs d'uns esdeveniments concrets. És a la vegada canal perceptiu (entrada) i canal conductual (sortida i entrada alhora), en un procés dialèctic amb la realitat. És al mateix temps acció i anticipació (Du Preez, 1977).

En emprar la metàfora de l'home-com-a-científic, Kelly vol emfatitzar el seu centrament en el futur immediat i la capacitat d'anticipar-lo mitjançant les prediccions que es desprenen de les hipòtesis que formula. Tanmateix, no es tracta més que d'una metàfora. Com molt documentadament assenyala Vázquez (1985), malgrat l'èxit que aquesta metàfora ha assolit segons aquest autor des que l'emprà també Heider (1958) i Kahneman i Tversky (p.e. Kahneman, Slovic i Tversky, 1982) constituint-se en perspectiva imperant en la Psicologia Cognitiva, l'ésser humà no és un bon científic: comet molts errors i biaixos. I és que en concretar una mica més la seva metàfora Kelly parlà de l'home com a científic de cada dia, i del científic com d'un home de diumenge, amb la qual cosa admet les imperfeccions que presenta l'home en general (potser més encertada encara és la metàfora de Shaw (1980) de l'home com a científic personal). Per altra banda, és que el científic no s'equivoca mai?

Deixant ja de banda les metàfores, direm que el tipus de predicció a la qual fa referència Kelly en parlar de l'anticipació no és una predicció exhaustiva. Podem imaginar com seria d'avorrit un món totalment predictable?!! El concepte d'anticipació és la guia de l'acció, i està molt implicat en el manteniment i modificació de les Construccions Personals mitjançant la validació. Aquest mecanisme de validació o invalidació és desenvolupa més en els corolaris de construcció i experiència, i també en parlar del Cicle d'Experiència.

En parlar de Construccions Personals, Kelly concebeix d'una manera unitària el procés de l'experiència atès que les considera les unitats bàsiques de significació que estructuraven l'entrada dels estímuls externs a l'individu d'acord amb la seva història i el seu processament, i aquesta mateixa unitat té implicacions conductuals atès el seu caràcter anticipatori. En aquesta activitat constructiva estan implicats, prenent part d'un procés global, tòpics fonamentals de la Psicologia com l'atenció, percepció, memòria, motivació, aprenentatge i conducta.

Des de la perspectiva actual que ens ofereix la Psicologia Cognitiva, cada vegada es tendeix més a una visió integrada d'aquests tòpics tradicionalment investigats de forma separada. Com a precedent d'aquesta

visió, val la pena esmentar que ja Bartlett (1932) es va referir al procés de connectar els estímuls d'entrada amb alguna estructura pre-formada (*esquema*) com un acte de significació. També Bannister i Fransella (1980) emfatitzen el paper del significat en l'anticipació; fins al punt de considerar la personalitat com la forma que pren el procés de donar sentit al món. Com molt encertadament comenten Nysted i Magnusson (1982) si l'individu perdés la seva capacitat per anticipar els esdeveniments, difícilment seria explicable la seva participació activa en un món contínuament canviant.

Mancuso i Adams-Webber (1982a) en aprofundir en el postulat fonamental assenyalen la facilitació que ofereixen els recents desenvolupaments en el concepte d'*esquema* a la comprensió dels processos d'anticipació. Hem parlat ja a 0.1.1 d'aquest concepte que ha estat desenvolupat per autors com Neisser (1976), Rumelhart, Ortony, Norman (p.e. Rumelhart i Ortony, 1977; Rumelhart i Norman 1981) els quals ofereixen una visió integrada de processos com percepció, memòria i aprenentatge. El concepte d'*esquema* tendeix a una unificació dels tòpics clàssics abans esmentats, coincidint amb la proposta kellyana, i les investigacions que s'estan duent a terme en aquest camp validen aquesta posició holista. En el seu estudi Mancuso i Adams-Webber (1982a) conclouen:

"El concepte d'anticipació ha de figurar en una teoria del funcionament humà. En fer això es prendria una posició totalment constructivista. Les explicacions de la percepció, memòria, i tot allò que es considera cognició prové de l'assumpció que els estímuls sensorials s'integren en la xarxa de significacions de la persona. El "coneixement" d'un esdeveniment s'entén com la construcció, muntada a partir dels elements recuperats del magatzem de memòria a llarg-termini, els quals assimilen immediatament l'estimulació. Les anticipacions, en aquests termes, no són res més que els esquemes que s'articulen per assimilar la informació d'entrada."

Mancuso i Hunter (1983) donen un pas més en elaborar el postulat fonamental integrant l'emoció en aquest procés al considerar que quan els esquemes emprats són inadequats per a la tasca, es dona una mobilització fisiològica que cal integrar conjuntament amb els estímuls associats. Per a la integració d'aquest *arousal* la gent adopta rols socials transitoris que serveixen com a guia per a les actuacions emocionals.

Aquesta posició comparteix la visió d'Averill (1980) en considerar l'actuació emocional com un rol social. Tanmateix, l'explica de la mateixa manera que es poden explicar tots els processos des del postulat fonamental: les actuacions emocionals són declaracions obertes d'un fracàs en l'anticipació. Aquesta perspectiva aporta una visió diferent a la ben coneguda de Lazarus (1980) i Zajonc (1980) que consideren l'afecte una conseqüència de la cognició. D'acord amb Mancuso i Hunter (1983), la gent empra la construcció *emoció* per poder donar sentit a l'arousal produït per la fallada en l'anticipació en un procés circular.

"La mobilització que acompanya una fallada en l'anticipació produeix canvis interns. Anomenarem aquests canvis arousal. L'arousal, alhora, afecta diverses estructures anatòmiques en les formes d'estimulació dels terminals sensorials ubicats en els teixits d'aquestes estructures. Aquest estimul sensorial, com qualsevol altre, ha d'ésser anticipat de forma exitosa. Per construir els estímuls que s'associen amb arousal, aprenem a parlar d'emocions, passions, impulsos i àdhuc -en algun cas- d'arousal. Amb aquest tipus de construccions és possible anticipar els estímuls associats a l'arousal. Es poden incloure en la teoria implícita de la personalitat de cadascú aquestes creences sobre les emocions i les passions que són compartides per la societat. Així, s'aconsegueix almenys, la validació a partir del consens social." (Mancuso i Hunter, 1983)

La validació experimental d'aquest postulat fonamental no es pot oferir a partir d'experiments especialment dissenyats. El seu caràcter general dificulta la seva operacionalització. Tanmateix, estudis més específics, però molt quantiosos, dins l'àmbit dels esquemes i la memòria proveeixen evidència empírica que sembla donar suport a aquest postulat. Més però que aquesta evidència, es podria dir que el canvi en l'objecte d'estudi que s'ha donat amb l'auge de la Psicologia Cognitiva valida de forma molt general i inespecífica l'anticipació que va realitzar Kelly al formular el seu postulat fonamental.

0.3.1.1) El corolari de construcció

"Una persona anticipa els esdeveniments construint llurs rèpliques."

Aquest corolari pretén especificar les característiques de l'activitat fonamental de la persona: l'activitat constructiva. Per a Kelly, l'acció de construir és un procés d'abstracció en el qual la persona atribueix propietats a un flux continuat d'esdeveniments. És en aquest procés quan la persona dóna significat als esdeveniments.

"La persona erigeix una estructura, en el marc de la qual la substància pren forma i esdevé significat. La substància que la persona construeix no produeix l'estructura, és la persona qui ho fa." (Kelly, 1955)

Aquest procés de construcció comporta, com deiem, un procés d'abstracció de similituds i diferències. Evidentment, cada esdeveniment és diferent de l'anterior. Però, malgrat que fos el mateix, s'hauria produït o seria construït en un moment temporal diferent. La persona necessita trobar certes similituds, certes repeticions (o redundàncies d'acord amb la teoria pragmàtica de la comunicació humana de Watzlawick et al. 1967), certes regularitats en el flux d'esdeveniments per tal de reduir el nivell d'incertesa. Per tal que els esdeveniments resultin predictibles en certa mesura. Per tal de poder anticipar-los que, com ja s'ha dit, és la motivació fonamental implícita en la Teoria de les Construccions Personals.

Aquest procés Kelly el reflecteix amb el que anomena *context mínim de construcció*. Consta de tres elements, de manera que dos són similars en alguna dimensió o atribut (Construcció Personal) i diferents del tercer. La Construcció Personal és una dimensió de discriminació. En aquest acte de discriminació es troba l'essència del procés de construcció. Com comenta Avia (1986), només quan s'ha dotat als esdeveniments de certs principis, qualitats i finalitats és possible predir-los i anticipar-los. En aquest procés d'atribució prenen part fonamental la discriminació i l'abstracció.

Altres enfocaments teòrics han emfatitzat també el paper cabdal de la captació d'una diferència en el procés de la formació del coneixement:

"Les dades primàries de l'experiència són les diferències. D'aquestes dades construïm les nostres hipotètiques (sempre hipotètiques) idees i imatges del 'món exterior'. La constatació d'una diferència és la idea més elemental; l'atom indivisible del pensament. (Bateson, 1976)

Gregory Bateson, prestigiós antropòleg inspirador de l'enfocament sistèmic de la teràpia que es va originar a Palo Alto, coincideix amb Kelly en designar la constatació d'una diferència, la Construcció Personal, com a unitat bàsica del pensament. Autors posteriors a Bateson, seguidors de la seva línia de pensament epistemològic i terapèutic, elaboren una mica més aquesta qüestió:

"L'acte epistemològic bàsic és la creació d'una distinció. És només distingint un patró d'un altre que som capaços de conèixer. Tot i que aquesta idea pugui resultar intuïtivament òbvia, no ha estat formulada fins l'obra de G. Spencer Brown The laws of form (1973), reconeguda com una de les contribucions més importants al pensament cibernètic." (Keeney, 1983)

"Delinea una distinció." (Spencer Brown, 1973)

Pel que fa a les rèpliques de que parla aquest corolari, constitueixen la base per a la predicció, atès que una rèplica suposa que quelcom que passa ara ha passat ja abans i pot edevenir-se també en el futur. En construir els esdeveniments, la persona detecta aspectes que són rèpliques d'esdeveniments construïts anteriorment. Aquesta activitat que poques vegades és clarament simbolitzada, seria l'essència del pensament, una espècie de llenguatge interior. No en debades Kelly cita en diverses ocasions Vigotsky!

Shoemaker (1955) va voler validar la hipòtesi que quan les persones són construïdes com similars, es faran prediccions similars en una situació concreta que impliqui algun tipus d'elecció. Els resultats (una correlació $r = 0.28$, $p < .04$) donen un cert suport a la hipòtesi, però com comenta Bonarius (1965), es podria dir que són encoratjadors tenint en compte el poc nombre de subjectes emprats. Malauradament, la perspectiva històrica que disposem ens permet veure que no ha estat prou encoratjador com per provocar rèpliques (que coneguem) d'aquest interessant experiment.

Per altra banda, experiments més recents (Posner i Keele, 1968; Reed, 1972; Hayes-Roth i Hayes-Roth, 1977) suggereixen que en el procés de donar

ordre al flux d'esdeveniments, es dona un increment de l'activació emocional i de l'atenció cap als fets que ocorren. D'acord amb aquests experiments, la persona té una notable capacitat per atribuir trets als esdeveniments recurrents. Allò que s'abstreu organitza el que la persona percebrà i experimentarà subseqüentment. Tal com manifesta Hayden (1982) "la persona ha de disposar d'hipòtesis que governin la percepció dirigint l'atenció als esdeveniments" -afegim- de forma que li resultin significatius.

Així, en la base del procés de donar sentit al món que ens envolta hi ha la detecció de temes que es van repetint, i llur categorització. A un nivell molt bàsic la similitud detectada pot ésser molt concreta, com en el reconeixement quotidià d'una taula o d'una cadira. Per altra banda, aquest procés pot esdevenir molt subtil, complex i d'un alt nivell d'abstracció quan una vegada més ens trobem decebuts o experienciem la bellesa d'alguna cosa. Aquest procés però, ha estat descrit amb diferents termes pel conductisme tal com comenten Bannister i Fransella (1980):

"La nostra capacitat per reconèixer la replicació dels temes és una assumptió explícita de la idea tradicional de condicionament. Però els conductistes perden la naturalesa essencialment personal de la transacció que anomenen condicionament en atorgar status de realitat a les rèpliques generalment reconegudes que són la base de llurs experiments.

(...)

La fal·làcia de la psicologia d'estímul-resposta (i els seus derivats més sofisticats) rau en la creença que la persona respon a un estímul. Respon a allò que interpreta que és l'estímul i això alhora està en funció del tipus de construccions que la persona ha aplicat a l'univers."

La validació no ha rebut tampoc una atenció específica atesa la seva característica també general. Tanmateix, es pot trobar evidència empírica d'allò que afirma en el conjunt de coneixements acumulats per la Psicologia. El mateix condicionament provaria que la persona detecta redundàncies, i les construeix de la mateixa manera fins al punt de donar la mateixa resposta. També el procés de generalització d'estímul aporta evidència en aquest sentit.

0.3.1.2) El corolari d'experiència

"El sistema de construcció d'una persona varia en la mesura que construeix successivament les rèpliques dels esdeveniments"

Ací es posa de manifest la naturalesa canviant del sistema de construcció de la persona. Aquest procés de canvi es du a terme a partir de la rèplica successiva, la qual condueix a la validació o la invalidació. L'explicació del canvi constitueix l'eix central d'àrees com la psicoteràpia, el desenvolupament i l'aprenentatge. Si bé és important per a la Psicologia, ho és encara més per a la Psicologia de les Construccions Personals, atès que aquesta descriu a l'home com ésser en constant moviment per tal d'adaptar-se en l'anticipació dels esdeveniments, al flux també canviant de la vida. Kelly elabora una mica més aquest procés de canvi en el Cicle d'Experiència que s'explicarà més endavant (0.3.2.2.3).

Com ja s'ha dit en el corolari de construcció i el postulat fonamental, la Construcció Personal té alhora una vessant de processament d'informació i (molt més emfatitzada per Kelly) una vessant anticipativa. La construcció de les rèpliques dels esdeveniments és la que permet l'anticipació (com ja s'ha dit en el corolari de construcció). Aquesta anticipació té una dimensió predictiva que fa que, talment com si fos una hipòtesi científica, es validi o s'invalidi. D'aquesta manera, la conducta esdevé un experiment que fa la persona per posar a prova les seves hipòtesis. Kelly desenvolupa de forma força explícita aquest aspecte en l'article *Behavior is an experiment* (1966d/1970). Les conseqüències per a la psicoteràpia són clares: la conducta esdevé la variable independent a manipular mentre que allò que es pretén canviar (el Sistema de Construccions Personals) és la variable dependent. Si la conducta és un experiment, una activitat bàsica de la psicoteràpia serà el dissenyar experiments que permetin la reconstrucció mitjançant la invalidació de les hipòtesis poc útils i la validació de les hipòtesis alternatives que el mateix subjecte aporti.

Però no es tracta d'una validació exhaustiva i estricta com ho hauria de ser la del científic:

"La validació representa la compatibilitat (construïda subjectivament) entre la predicció i el resultat esperat. La invalidació representa la incompatibilitat (construïda subjectivament) entre la predicció i el resultat observat." (Kelly, 1955)

L'especificació del component subjectiu com aspecte clau de la validació, no aporta cap indicació clara sobre aquest procés predictiu tan important per al canvi. Si bé és cert que la comprensió de la significació individual (veure més endavant el corolari d'individualitat) com a resultat de les implicacions en el Sistema de Construccions Personals (veure més endavant el corolari d'organització) pot ajudar a filar més prim pel que fa a allò subjectiu, Kelly no aprofundeix gaire aquest mecanisme de validació. El que sí queda clar ací, i és completament coherent amb el plantejament global de la teoria, és que la realitat no juga un paper determinant en la validació o invalidació. És la rèplica construïda la que es valida o s'invalida!! Maturana (1976) ha elaborat una mica més aquest plantejament en relació al mètode científic. Conclou la seva anàlisi afirmant que la predicció científica (i per tant la de qualsevol home) no prediu el que succeirà en el món objectiu sinó que prediu únicament la nostra experiència, i la d'altres homes, en relació amb aquest món.

Un altre aspecte important a considerar és el de la implicació (vegeu el Cicle d'Experiència a 0.3.2.2.3) de la persona en l'experiment que mena a la validació o invalidació. La revisió de les Construccions Personals es realitza en funció de les anticipacions implicades dels esdeveniments que prenen així forma d'hipòtesi. Si no es dona aquesta implicació la vida no esdevé experiència ja que no és construïda.

Kelly concebeix l'experiència com quelcom diferent del temps transcorregut. És l'activitat constructiva la que marca el desenvolupament i no el simple pas del temps. En comentar la vessant de desenvolupament d'aquest corolari Morrison i Cometa (1982) posen de manifest la semblança del pensament de Piaget amb les formulacions kellyanes que s'esmentaven en el paràgraf anterior:

"De manera similar, la perspectiva defensada pel paradigma constructivista de Piaget pot desconcertar a aquells educadors que creuen que el coneixement pot ésser "injectat" a un nen mitjan-

çant la lectura, instrucció, repetició i reforçament. L'enfocament piagetíà per promoure l'aprenentatge en el nen emfatitza la necessitat d'una avaluació clara del nivell de desenvolupament conceptual únic i característic de cada nen, i insisteix en la visió que el nen ha d'inventar i construir el coneixement mitjançant la seva pròpia implicació activa en el procés d'aprenentatge, és a dir, el seu procés de construcció successiva.
(...)

Ambdós, Kelly i Piaget, veuen el desenvolupament psicològic com quelcom inherent al procés de construcció, amb el qual els individus busquen constantment ampliar llur comprensió dels esdeveniments."

Compartim plenament aquestes afirmacions i considerem que aquesta similitud entre Kelly i Piaget, que s'ha posat ja de manifest a 0.1.1.1, s'explica a partir de la postura epistemològica de base que ambdós autors comparteixen: el constructivisme.

En la revisió que fa Bonarius (1965) sobre l'evidència empírica que dóna suport al mecanisme de validació/invalidació com a generador de canvi en el sistema de construcció afirma:

"...la invalidació de la predicció condueix a un canvi més gran en les construccions invocades per la predicció que la validació. Aquest canvi pot prendre diverses formes, les quals depenen probablement de les alternatives disponibles a la persona que no està satisfeta amb una construcció d'esdeveniments determinada. En els estudis revisats les construccions van ésser abandonades o bé re-formulades; els elements construïts van canviar de pol en la mateixa dimensió de la construcció o bé van ésser construïts per una altra construcció.
(...)

Per altra banda, després de la validació les construccions tendeixen a ésser mantingudes com a base per a noves prediccions en situacions similars subsegüents. Així, la validació sembla ser una condició que afavoreix l'estabilització del sistema de construcció."

Aquesta conclusió pot permetre'ns validar la nostra construcció del corolari d'experiència. És més, en un estudi més recent (Bonarius, 1984a) no es desdiiu d'aquestes afirmacions tan conclusives.

Des de la Cibernetica i la Teoria General de Sistemes és planteja com a mecanisme fonamental per a l'adaptació i el canvi la retroalimentació.

Aquesta, si és positiva, equival a una validació, i si és negativa a una invalidació de la hipòtesi implicada pel sistema. Aquesta visió cibernètica dels processos humans ha estat desenvolupada posteriorment per altres autors (p.e. Montserrat-Esteve, 1985).

La importància d'aquest corolari ha resultat més evident encara, quan el recentment traspassat Don Bannister i el seu grup, en els seus estudis sobre els trastorns del pensament característics de pacients diagnosticats d'esquizofrènia (Bannister, 1959, 1960, 1962b, 1963, 1965b; Bannister, Adams-Webber, Penn, i Radley, 1975; Bannister i Fransella, 1966, 1967; Bannister, Fransella i Agnew, 1971; Bannister i Salmon, 1966b; etc...), han considerat la invalidació serial com un factor determinant en la desorganització del pensament esquizofrènic.

0.3.1.3) El corolari d'organització

"Cada persona desenvolupa de manera característica, d'acord amb la seva conveniència en l'anticipació dels esdeveniments, un sistema de construccions que comprèn relacions ordinals entre aquestes construccions."

La noció de sistema implica un conjunt interconnectat d'elements més simples (Construccions Personals) estructurats com a totalitat integrada. Aquesta totalitat és més que la suma de les parts. Kelly no va explicitar si el sistema hipotetitzat en aquest corolari aconsegueix les condicions dels sistemes propugnades per la Teoria General de Sistemes de L. Von Bertalanffy (1962, 1968). Però el cert és que el corolari té un pes molt considerable en la teoria, i està relacionat amb gairebé tots els corolaris (per bé que es podria considerar al corolari de fragmentació com la seva contrapartida).

Si l'home és un científic que elabora teoria sobre el món, és adient considerar el que és una teoria:

"Una teoria és una sèrie de dues o més etiquetes esquemàtiques (paraules, imatges visuals denominades, etc...) [construccions] de les quals s'ha hipotetitzat, presumit, o fins i tot demostrat empíricament que mantenen una relació significativa entre elles."
(Rychlak, 1981) (la paraula entre [] és nostra)

Aquesta cita del filòsof de la ciència Rychlak ens permet aprofundir en la metàfora de l'home-científic de Kelly afirmant que el Sistema de Construccions Personals és una teoria personal en què les construccions (hipòtesis) estan relacionades entre si de forma jeràrquica. Tal com assenyala T. Mischel (1964) una construcció poques vegades està aïllada. La persona dissenya el seu sistema de manera que en seguir una línia d'inferència es pugui moure d'una construcció a l'altra de manera força ordenada. Així, una construcció, en funció de les seves vinculacions amb les altres construccions, implica un conjunt de prediccions sobre cadascun dels esdeveniments als quals s'aplica. Cada esdeveniment s'escau en la intersecció d'un bon nombre de construccions organitzades entre si.

Atesa la importància d'aquest corolari i les implicacions que té en aquesta tesi s'ha dedicat un apartat especial (0.3.3) a la descripció dels models desenvolupats per explicar l'estructura jeràrquica del Sistema de Construccions Personals. Aquesta però, és només una de les línies d'investigació que ha generat aquest corolari. A part dels aspectes jeràrquics del sistema s'han estudiat aspectes estructurals.

S'han desenvolupat diversitat d'índexs de mesura i conceptes per copsar les característiques estructurals del Sistema de Construccions Personals. Això va més enllà de l'estudi dels patrons de relació entre construccions (vegeu 1.1.2.4). El que pretenen cobrir els índexs estructurals és la integració i diferenciació existent entre els subsistemes i en el sistema com a globalitat.

La revisió de tot el treball desenvolupat en aquesta àrea desborda les possibilitats d'aquesta tesi atès que inclou àrees de recerca tan treballades com la complexitat cognitiva, l'articulació i els transtorns del pensament. Val a dir però, que aquests temes han estat estudiats amb metodologia pròpia de Kelly per a l'avaluació de les Construccions Personals (la tècnica de graella) i que aquesta recerca ha aportat algunes hipòtesis molt interessants per una banda i altres molt confoses per una altra.

Com s'ha comentat en fer la revisió històrica de la Teoria de les Construccions Personals, el tema de la complexitat cognitiva va tenir un

auge molt notable a partir dels estudis de James Bieri (1955, 1961, 1966; Bieri et al. 1966; Bieri i Blacker, 1956; Bieri i Messerley, 1957) i va assolir cert èxit entre les línies més cognitivistes de la personalitat. Al nostre entendre, l'èxit dels plantejaments de Bieri rau en el fet d'haver possibilitat la conversió de la dimensió **simple-complex cognitivament** en un tret de personalitat més fàcil de subsumir pels enfocaments nomotètics ja existents que la Teoria de les Construccions Personals caracteritzada per l'enfocament idiogràfic. Pot considerar-se un exponent d'aquesta assimilació la perspectiva oferta per Goldstein i Blackman (1978, 1981). Actualment però, aquesta àrea d'estudi està allunyada dels interessos de la majoria dels investigadors de les Construccions Personals.

Per altra banda, el panorama de les mesures emprades per copsar la "complexitat cognitiva" és controvertit. L'estudi més complet que hi ha sobre la mesura de la diferenciació i integració dels sistemes de construcció es pot trobar a Adams-Webber (1979c), que recull tots aquests estudis sobre llurs característiques estructurals. En el nostre medi s'aconsella l'article de Marcet (1985b).

0.3.1.4) El corolari de dicotomia

"El sistema de construcció d'una persona es compon d'un nombre finit de construccions dicotòmiques."

Com Kelly va manifestar posteriorment (1966/1970), aquest és un dels punts més controvertits i que ha portat més malentesos de la seva teoria. A la vegada però, és un dels que ha generat més investigació i evidència favorable, i un dels que presenta més similituds amb altres teories del pensament humà. Una revisió exhaustiva de tot aquest material sobrepassa els propòsits de la present tesi, però sí val la pena fer esment d'allò que considerem més significatiu.

Kelly va argumentar que les Construccions Personals són de naturalesa dicotòmica i que això suposa una característica essencial sobre la manera com conceptualitzem l'experiència. El pol nominal de la construcció representa la similitud i el pol de contrast, la diferència. Per exemple,

donat un context mínim de construcció de tres persones Joan, Pere i Anna; Joan i Pere poden ésser considerats com *simpàtics* mentre que Anna es pot veure com *agra*. Si la mateixa conducta que ha estat construïda en aquests termes pogués ésser entesa com simpàtica i agra alhora, aquesta distinció no ens aportaria cap tipus de significació per a aquesta conducta. Així, el que s'assumeix que té estructura dicotòmica és la forma de la distinció que fa la persona en aplicar una Construcció Personal en un context determinat. Kelly ho especifica així:

"Una construcció és el contrast bàsic entre dos grups. Quan s'imposa serveix alhora per distingir entre els seus elements i per agrupar-los. Així, la construcció fa referència a la naturalesa de la distinció que es pretén fer entre els esdeveniments,

(...)

Les construccions no simbolitzen o representen els esdeveniments sinó que més aviat ens capaciten per encarar-los, la qual cosa és d'un ordre ben diferent,"

(Kelly, 1966a/1970)

En aquest sentit, cada construcció és fonamentalment una operació simultània d'integració i diferenciació. Val la pena ressaltar que aquesta discriminació la fa l'individu i no respon a la naturalesa mateixa de les coses. Fixem-nos que Kelly empra el verb "imposar" i en el mateix article aclareix que les construccions s'imposen sobre els esdeveniments i no que s'abstreen a partir d'ells. Això reflecteix una vegada més la coherència amb la seva posició epistemològica, l'alternativisme constructiu; i assenyala la diferència entre Construcció Personal i concepte. El darrer és una abstracció o representació. La Construcció Personal és una discriminació. Això no treu que en un procés de construcció (discriminació) no jugui un cert paper l'abstracció. La naturalesa dicotòmica de la Construcció Personal és un tret fonamental que també la diferencia d'un concepte o categoria.

Pel que fa a la investigació sobre aquest tema és adient esmentar els estudis del canadenc Jack Adams-Webber i els seus col·laboradors (Adams-Webber, 1978, 1979c; 1981 a, b; Adams-Webber i Bejanfield, 1973; Bejanfield i Adams-Webber, 1975, 1976; Benjafield i Green, 1978; Romany i Adams-Webber, 1981). Aquests estudis van posar de manifest que quan els subjectes categoritzen a coneguts seus de forma dicotòmica tendeixen a fer-ho assignant-los, en un 62% dels casos, a l'aspecte més positiu del pol de la

construcció. Aquesta proporció es manté amb construccions de diferents tipus, en grups culturals diferents, i amb mètodes diferents d'avaluació. També s'ha replicat amb els mateixos subjectes en diferents situacions.

Els motius pels quals es dona una proporció diferent (62/38) a l'esperada probabilísticament (50/50) i la intepretació teòrica d'aquest fet han estat força elaborats per Adams-Webber (1979c, 1981a, b, 1982). L'explicació oferta per aquest autor és, en part, de caire estètic, atès que la proporció trobada coincideix plenament amb la que el presocràtic Pitàgores va anomenar la "secció d'or". Es tracta de la proporció ideal per a la mida dels costats dels rectangles. Bona part de l'arquitectura grega es basa en aquesta proporció i diversos pintors renaixentistes com Piero della Francesca, Bellini, Pousin, etc... van emprar-la (per a més informació veure Berlyne, 1971). Almenys des de Fechner (1876) diversos psicòlegs han estudiat aquesta proporció. Més recentment, Benjafield i Adams-Webber (1976) i Piehl (1978) han demostrat que el rectangle que la majoria de la gent troba més plaent és el que segueix la "secció d'or".

Berlyne (1971) proveeix un argument complicat però interessant basat en la teoria de la informació i emprant la fórmula de Shannon-Wiener que conclou aportant el valor de 0.37 (molt proper, doncs, a la secció d'or) com el valor òptim que permet a un element més petit ocupar una proporció de la totalitat de forma que el faci més notori. A la llum d'aquestes consideracions Adams-Webber (1979c, 1982) suggereix que la "secció d'or" serveix com a proporció ideal per harmonitzar la construcció negativa dels altres (que com ha demostrat Warr, 1974) és més rellevant en la formació de primeres impressions) amb la construcció positiva de manera que ambdós aspectes de la construcció, els positius i els negatius, queden compensats reduint així el sentiment d'amenaça que poden generar els darrers.

Adams-Webber (1979c, 1982) suggereix la rellevància que podrien tenir ací algunes troballes de la psicolingüística. Un concepte bàsic per a l'anàlisi lingüística és el de **contrast mínim**. Es dona quan dos ítems difereixen en un tret simple que serveix per realitzar una distinció lingüística. Greenberg (1969) anomena **marca** al procés pel qual un nou tret s'afegeix a alguna forma bàsica. Aquest procés de marcada sembla també

present en la formació d'adjectius amb pols oposats. Per exemple, en la bipolaritat *llarg-curt* el primer seria el pol "no-marcats" i el segon el "marcats". Sovint es dona que l'ús del segon pol es neutralitza en determinats contextos. En l'exemple, es pot preguntar basant-se en el primer pol ("Quina *llargada* té el pal?") però no seria adient fer la pregunta emprant el segon pol. Sembla, doncs, que els adjectius "no-marcats" poden tenir ambdós usos, el nominal i el contrastatiu, mentre que els "marcats" només poden ésser entesos com a contrastos. A més, Deese (1973) afirma que els pols "no-marcats" dels adjectius són apresos i emprats abans en el procés evolutiu del nen. Hamilton i Deese (1971) també informen que els adjectius "marcats" s'avaluen més negativament que els seus oposats.

Tenint en compte aquest aspecte, la dimensió avaluativa (Osgood, Suci i Tannenbaum, 1957) sembla esdevenir-se un correlat psicològic de la marca lingüística, la qual cosa també influeix en la seva freqüència d'ús (Deese, 1971). És a dir, tant els adjectius "no-marcats" com els positius, s'empren més que els "marcats" i negatius. L'explicació que proveeix Zajonc (1968) a aquest fenomen és que la persona tendeix a considerar positiu allò que passa per tal de poder-se adaptar al seu medi. Per altra banda, Boucher i Osgood (1969) aporten la "Hipòtesi Pollyana" que suposa que els adjectius no marcats s'empren més freqüentment que els seus oposats marcats per la senzilla raó que els primers tendeixen a ésser avaluats més positivament i en general es prefereix els aspectes positius als negatius. Finalment, l'explicació de Deese (1973) suggereix que els adjectius no marcats suposen l'estat típic de les coses (norma) mentre que els oposats marcats suposen la desviació d'aquesta norma.

Adams-Webber (1978) va replicar els estudis d'Eiser i Mowrer White (1973) que donaven suport parcial a la "Hipòtesi Pollyana", i va trobar resultats molt similars (62% d'adjectius positius i 38% de negatius) emprant el mateix procediment i alhora un disseny de graella. Aquests resultats matisen l'esmentada hipòtesi d'Osgood en el sentit de vincular-la a la "secció d'or", la qual queda també reforçada en ésser validada per dos procediments diferents. Això permet descartar que els resultats trobats es produïssin a causa d'algun aspecte concret de la tècnica de graella.

El gruix de la investigació d'Osgood sobre el diferencial semàntic (1979; Osgood, Suci i Tannenbaum, 1957; Osgood i Richards, 1973) parteix de la naturalesa dicotòmica de les discriminacions de significat i li dona suport. Osgood i Richards (1973) afirmen que la distinció entre allò positiu i allò negatiu és la més bàsica dels components connotatius del llenguatge, i el seu model implica que la cognició s'organitza en dimensions bipolars. Un dels pols és psicològicament positiu i l'altre negatiu, i aquestes dimensions és relacionen en paral·lel: positius amb positius i negatius amb negatius.

Per altra banda, Adams-Webber (1979c, 1981a, b; Adams-Webber i Davidson, 1979) ha trobat la proporció de la "secció d'or" en el nombre d'elements (persones significatives) assignats a la construcció *semblant a mi-diferent a mi*. Aquesta proporció sembla que es troba ja estabilitzada des de l'adolescència, mentre que Romany (1980) ha trobat diferències en edats inferiors. Les puntuacions en aquesta construcció de subjectes de curta edat són més balancejades, en el sentit que tendeixen a puntuar a més elements en el pol *semblant a mi*, i es van estabilitzant en la proporció 62/38 quan arriben a l'adolescència. Es pot establir un paral·lelisme entre aquest procés i el que Piaget anomena *descentrament*.

Aquests estudis ens porten a fer referència a l'interessant tema del self. Kelly (1955) ja manifesta que el self esdevé una construcció significativa per a la majoria dels subjectes. Bannister i Agnew (1977) afirmen que no tenim un concepte de self, sinó una construcció *self/no-self*. Lemon i Warren (1974) suggereixen que els judicis que fa una persona dels altres impliquen "automàticament" cert tipus d'autocomparació on la construcció *self/no-self* funciona com un punt d'ancoratge dels processos psicofísics d'assimilació i contrast posats de manifest per Hovland i Sherif (1952).

La interpretació que dona Adams-Webber (1979c, 1981a, 1982) d'aquesta aplicació de la "secció d'or" al self, és que es tracta de la proporció adequada per delimitar els contorns de la figura del self com a quelcom contrastat de les seves diferències (els altres) que constituïrien el fons. A la llum de tots aquests resultats és temptador hipotetitzar, com fa Adams-Webber (1982), que tendim a considerar les nostres característiques

negatives com quelcom menys important que les positives, i més difícil de jutjar.

Aquest conjunt d'investigacions d'Adams-Webber sobre la "secció d'or" demostren en part el potencial investigador que ha suscitat aquest corolari, però no el validen suficientment. Són altres els estudis adreçats específicament a fer-ho. El mateix Kelly va dirigir i donar a conèixer un estudi de Lyle (1953) en el qual les associacions fetes en els 8 pols de quatre construccions dicotòmiques presenten una estructura factorial marcadament dicotòmica validant així aquest corolari. Bonarius en el seu primer estudi (1965) revisa també altres estudis (Resnick i Landfield, 1961; Isaacson, 1962; i Cromwell i Caldwell, 1962) i afirma que els resultats afavoreixen clarament la hipòtesi de bipolaritat i dicotomia de les Construccions Personals. Kendler (1960) suggereix que les dicotomies opositives són la base de l'aprenentatge discriminatiu. Els escrits de Garner, O'Donovan i Wallach editats a Mancuso (1970) aporten evidència empírica que el procés de coneixement de la persona es relaciona amb la qüestió de similitud i contrast.

També Ogden (1967) en tractar el tema de l'oposició afirma que la nostra primera impressió de l'univers, després de notar les seves repeticions i monotonies, és la d'oposició. Com comenta Mancuso (1970), l'assumpció d'oposició s'empra a bastament en el mesurament de les actituds, particularment en les escales de tipus Lickert. També fa notar que l'assumpció de bipolaritat és en gran mesura la base dels procediments analítico-factorials de Cattell (p.e. 1957) i Eysenck (p.e. 1947).

Com ens comentava recentment Epting (1986, comunicació personal), és força sorprenent que ara Bonarius (1984a) hagi canviat d'opinió sobre el tema i afirmi categòricament que les Construccions Personals no són dicotòmiques en contra de les opinions generalitzades, almenys en la comunitat de psicòlegs de les Construccions Personals, sobre la utilitat d'aquest corolari. Bonarius (1984) ho justifica a partir de les dificultats que genera la dicotomia a l'hora de formalitzar lògicament un model d'estructura jeràrquica del Sistema de Construccions Personals (veure apartat 0.3.3), també assenyalades pel seu col·laborador Ten Kate (1981).

La naturalesa opositiva del pensament ha estat tema de discussió força present en la història del pensament humà. Kelly en aquest corolari fa una opció en favor del pensament dialèctic hegelian en contraposició al que Rychlak (1968; 1981) anomena pensament demostratiu. Aquest té un dels seus màxims representants en John Locke (1632-1704) i en el seu concepte atomista d'idea que implica la unipolaritat. Encara que Rychlak (1981) ha realitzat una opció per la posició constructivista basada en el pensament kantian, oposat fonamentalment al de Locke, i malgrat se serveixi d'aquesta construcció (Locke vs. Kant) per desenvolupar la seva concepció sobre la personalitat, no pren un partit definitiu per la bipolaritat:

"Aristòtil i molts dels primers filòsofs creien que l'ésser humà pot raonar d'*ambdues* formes; dialècticament i demostrativament. Tot i que van ésser crítics amb el raonament dialèctic, van admetre ambdós tipus de capacitats de raonament en l'ésser humà. Van trobar que el raonament dialèctic era la font de molts errors, però que en la seva major part era creatiu, (...) El fet que un teòric accepti la possibilitat del pensament dialèctic en la seva teoria afecta dramàticament la imatge de la humanitat que reflectirà." (Rychlak, 1981)

La seva posició per tant, esdevé radicalment constructivista: considera que algunes unitats de significació són unipolars i funcionen per abstracció (p.e. *casa*), mentre que altres (p.e. *bo-dolent*) són discriminacions bipolars. Per tant el criteri que s'empra ací és el de rellevància o pertinència. Tanmateix, aquesta posició, en tant que constructivista, no l'allunya tant de Kelly qui va presentar la seva teoria com una construcció, i per tant com quelcom a ser considerat en funció de la seva utilitat a l'hora d'explicar i anticipar l'ésser humà. Des d'una postura constructivista s'assumeix que no és pot assolir la Veritat i per tant s'empra un criteri més pragmàtic. Kelly va considerar útil la bipolaritat de la mateixa manera que la teoria de la informació ho va fer en emprar els bits, que tan útils han esdevingut posteriorment per a la cibernetica i informàtica!! Quin alt nivell de complexitat es pot assolir a partir de discriminacions binàries!!

0.3.1.5) Corolari d'elecció

"Una persona escull per a si mateixa, en una construcció dicotòmica determinada, aquella alternativa amb què anticipa més possibilitats d'elaborar el seu sistema"

El procés d'elecció esdevé el nucli del desenvolupament del sistema de construccions de la persona. Boxer (1982) en comentar aquest corolari, ressaltava la capacitat del sistema per automodificar-se i ho compara als desenvolupaments del biòleg Varela (1979), i nosaltres considerem també a Maturana (1980).

Certament, aquesta capacitat d'elecció dins les alternatives que el mateix sistema ofereix, està en la base no només de la posició epistemològica constructivista sinó, ja de forma bastant explícita, en la intencionalitat de la fenomenologia de Husserl (1900/1920) i en la subsegüent capacitat d'autodeterminació que propugna l'existencialisme de Sartre (1943). Ja hem desenvolupat amb més extensió en el PREFACI l'estreta relació entre l'enfocament Fenomenològic-Existencial i la teoria de Kelly.

En la seva darrera exposició d'aquest corolari (1966c/1970) Kelly emfatitza el fet que l'elecció es dona entre alternatives ja presents en el sistema:

"Noteu que l'elecció és entre les alternatives expressades en la construcció i no, com algú podria esperar, entre les divisions dels objectes (...). Una Construcció Personal governa allò que l'home fa, no el que l'objecte és. (...) Fer una elecció, doncs, té a veure amb el fet d'implicar-se, i no pot ésser definida en termes de l'objecte extern escollit. (...) Per tant quan un home fa una elecció el que fa és alinear-se en termes de les seves construccions."

Kelly (1961) manté que aquesta possibilitat d'elaborar més el propi Sistema de Construccions Personals governa el procés d'elecció fins i tot en el cas del suïcidi. L'exemple que posa és el de Sócrates. L'elecció que va haver de fer va ser entre renunciar a tot allò que havia ensenyat o beure la cicuta. Segons Kelly, Sócrates va escollir la cicuta per poder fer real en la seva vida, el seu ensenyament. Probablement, no podia donar-se sentit a sí mateix renunciant allò que havia estat tota la seva vida.

Aquest corolari és coherent amb la resta de la teoria. Si la persona cerca poder anticipar els esdeveniments, i si ho aconsegueix desenvolupant un sistema de construcció particular, aleshores es mourà en aquella direcció que més bé li permeti donar sentit al món. És a dir, escollirà aquella alternativa que li permeti elaborar més el seu sistema, això és, desenvolupar-lo perquè esdevingui més útil en l'anticipació d'esdeveniments. Kelly assenyala que aquesta elaboració pot prendre dues formes: l'extensió i la definició.

Per *extensió* s'entén l'ampliació del sistema per permetre construir nous camps d'aplicació. Suposa la inclusió de noves Construccions Personals o bé l'ampliació de l'àmbit de conveniència de les construccions ja existents (veure corolari de modulació) fent-les més permeables. Per *definició* s'entén la confirmació d'un procés de construcció ja existent però encara amb més detall i afinament. Suposa l'aclariment de les vinculacions que té una construcció amb les altres del sistema. Com comenta Adams-Webber (1979c), quan l'individu fa una elecció sobre com actuar en una situació determinada, es definiran una mica més les implicacions de cada alternativa que ofereix la construcció en termes d'organització jeràrquica. En el cas de l'extensió el sistema s'amplia, en el cas de la definició, es consolida.

Aquest corolari, tot i sent coherent com deiem amb la resta de la teoria, és el que ha rebut més crítiques (Avia, 1986; Holland, 1970) a causa de la seva difícil contrastació empírica. El seu acientifisme es manifesta també pel fet d'haver-se generat de la deducció d'altres corolaris, de manera que sembla "un peix que es mossega la cua". Bannister i Fransella (1980) responen així a aquestes crítiques:

"...el corolari és verificable si coneixem suficientment l'estructura del sistema particular d'un individu. Tanmateix, és cert que el corolari només ens diu que la persona *intentarà* allunyar-se de la confusió en direcció a la comprensió. No ens diu en quins casos i per quins motius a vegades es fa per extensió i altres per definició. El corolari mateix necessita també d'extensió i definició."

Certament, si s'accepta que no és possible abastar la totalitat de l'estructura del Sistema de Construccions Personals, cal reconèixer la naturalesa elucubradora d'aquest corolari. Així, encara que l'explicació de

Bannister i Fransella és bona, i correcta teòricament, dóna la raó a les crítiques en admetre implícitament que el corolari no és verificable empíricament.

0.3.1.6) El corolari d'àmbit

"Una construcció només és convenient per anticipar un àmbit determinat d'esdeveniments"

és el mateix que succeeix amb les teories científiques, serveixen per a l'anticipació només d'un nombre determinat de fenòmens. La teoria de la gravetat newtoniana és molt útil per realitzar prediccions en el món dels objectes tangibles i directament observables, però la física actual ha demostrat que no és útil quan l'apliquem al microcosmos. De manera similar, les construccions que ens són útils per comprendre i anticipar el món de les plantes (p.e. *fa flor-no fa flor; olorosa-no olorosa*) difícilment són aplicables en les discriminacions entre persones.

En descriure aquest corolari, Kelly (1955, 1966c/1970) el va vincular estretament al de dicotomia efectuant la distinció entre concepte i Construcció Personal:

"La noció clàssica de *concepte* inclou a tots els elements que tenen una propietat comuna, i exclou a tots els altres. Però aquest tipus de noció no fa per a les *construccions*. Una construcció és una distinció que té com efecte distribuir provisionalment els elements en dues associacions. Si algú diu que un home és alt, fa quelcom més que excloure a tots els elements que no són alts. Nega que l'home sigui baix. Afirmar que hi ha altres elements que són alhora no-alts i baixos. I exclou només tots aquells elements que estan fora d'aquest àmbit d'aplicació." (Kelly, 1966c/70)

En aquest cas, quedarien fora de l'àmbit de conveniència, per exemple, les batalles navals, els actes heroics i les actituds psicoterapèutiques. Seria ben estrany que una actitud psicoterapèutica fos construïda per algú com baixa o alta. L'àmbit de conveniència d'una construcció són tots aquells elements als quals una persona podria eventualment aplicar-la. Ací Kelly posa de relleu la noció de *rellevància* de les construccions.

En desenvolupar una mica més el corolari, Kelly introdueix el concepte de *focus de conveniència*. Aquest consta de totes aquelles coses a les quals

la persona troba de màxima utilitat aplicar la construcció. Aquestes coses són els elements a partir dels quals s'ha format la construcció originàriament. Per altra banda, el context d'una construcció consta d'aquells elements d'entre els quals la persona discrimina habitualment mitjançant aquesta construcció. És quelcom més restringit que l'àmbit de conveniència atès que fa referència a les circumstàncies en què la construcció emergeix per a l'ús pràctic i no necessàriament a totes les circumstàncies en les quals la persona pot emprar-la en un moment donat. És quelcom més extens que el focus de conveniència ja que la construcció pot aparèixer sovint en circumstàncies en què la seva aplicació no és òptima.

Mancuso i Eimer (1982) conceben el procés de construcció en termes de situar els esdeveniments en un pol d'una construcció dicotòmica, i d'acord amb això consideren aquest procés com una qüestió de categorització. Aquest corolari, doncs, se centra en l'aspecte de quina construcció emprar per situar un esdeveniment en una categoria vàlida. Bruner va coincidir amb Kelly en la seva concepció constructivista de les categories:

"El reconeixement del status construït o inventat de les categories canvia dràsticament la naturalesa del problema d'equivalència com a tema de recerca en Psicologia. L'estudi de l'equivalència esdevé, essencialment, l'estudi de processos de codificació i recodificació realitzats per organismes que tenen història i requeriments a complir."
(Bruner, Goodnow i Austin, 1956)

Des d'aquesta perspectiva és adient esmentar les recents investigacions sobre la categorització en termes de trets i prototipus. Massaro i Schmuller (1975) postulen una àrea d'emmagatzament "pre-perceptual" on se situa una representació neuronal del patró espacial de desplegament visual. Mentre es fa un primer reconeixement es realitza una síntesi, la qual implica les construccions cridades del magatzem de memòria a llarg termini. Mayzner (1975) informa d'un bon nombre d'estudis que donen suport a aquest model de síntesi de trets. Mancuso i Eimer (1982) afirmen que l'anàlisi de trets forma part del procés pel qual un esdeveniment més inclusiu se situa en una construcció més àmplia. Per exemple, ubicar una persona sota el pol *honest* de la construcció *honest-trampós* se segueix d'haver-li atribuït prèviament altres trets.

Pel que fa a l'aplicació de construccions específiques a esdeveniments concrets pot explicar-se a partir del grau de similitud amb el *prototipus*. Diversos estudis (Oden i Massaro, 1978; Rosch, 1978; i Tversky, 1977) suggereixen que la persona estableix prototipus de manera que situa els esdeveniments en una construcció d'acord amb la seva proximitat amb aquests exemples especialment clars de pertinença a una categoria. Rosch (1978) assenyala la qualitat gradual d'aquesta similitud que es representaria adequadament pels conjunts difusos. El model de Tversky (1977) proposa l'assignació a categories en funció de l'associació de trets més que en termes del concepte geomètric de distància. A més suggereix la interessant idea de la possible asimetria implicada en un procés de similitud. Coherentment amb aquesta aportació Sattah i Tversky (1977) demostren la compatibilitat de les tècniques de "cluster" anàlisi amb el seu model (Tversky, 1977).

L'assumpció de la similitud asimètrica és essencial per a l'anàlisi jeràrquica en el procediment d'anàlisi que es desenvolupa en aquesta tesi. També és un aspecte clau de l'anàlisi de les dades poder emprar amb coherència amb la teoria les tècniques d'anàlisi d'agrupaments ("clusters").

0.3.1.7) El corolari de modulació

"La variació en el sistema de construcció d'una persona està limitada per la permeabilitat de les construccions, en l'àmbit de conveniència de les quals es troben les variants."

Una construcció és permeable si admet en el seu context la percepció de nous elements. És impermeable si rebutja elements pel fet de llur novetat. Algunes construccions són per a la majoria de persones força impermeables: apliquem sense problemes la construcció *fresc-congelat* al peix i a mesura que la tècnica avança també a altres menjars, però amb poques probabilitats ampliarem el seu àmbit de conveniència a altres productes o a persones. Per altra banda, la construcció *bo-dolent* està gairebé contínuament extenent el seu àmbit de conveniència. Com comenten Bannister i Fransella (1980) tant les construccions permeables com les impermeables són útils en determinats contextos, especialment -afegim- depenent del context jeràrquic on se situa la construcció. Kelly (1966a/70) ho expressa així:

"...permeabilitat no és la plasticitat de la construcció, o la seva docilitat per al canvi, sinó la seva capacitat per ésser emprada com a referent per a esdeveniments nous i per acceptar construccions subordinades en el seu àmbit de conveniència."

Aquest corolari, com se suggereix en aquesta cita, està força implicat amb d'altres corolaris. Si bé és gairebé una derivació del corolari d'àmbit (ja que permeabilitat suposa la capacitat d'eixamplament de l'àmbit de conveniència), adquireix implicacions molt interessants al relacionar-lo amb el corolari d'organització. Certament, com més permeables siguin les construccions supraordinades del Sistema de Construccions Personals més gran serà la capacitat de canvi del sistema en les subestructures.

Kelly (1955) exposa un exemple que afavoreix la comprensió d'aquest punt. Per poder efectuar un canvi de la construcció *temor-dominació* per una variant del mateix, *respecte-menyspreu* cal que existeixi una construcció supraordinada que sigui suficientment permeable per admetre la nova variant. En aquest cas hipotètic podria ser la construcció *maduresa-infantilisme*.

Adams-Webber (1979c) en comentar aquest aspecte, destaca les implicacions per al desenvolupament que té el model de Kelly i assenyala el paral·lelisme amb el model de Piaget. Piaget (1947) suggereix que el desenvolupament cognitiu es dirigeix contínuament cap a un "estat ideal" de diferenciació funcional entre els esquemes i llur integració lògica a nivells suficientment alts d'abstracció que permetin la introducció de novetats sense crear desequilibri. Així el material acabat d'assimilar no alterarà les estructures mentals a les quals fa referència, ni llurs relacions amb d'altres estructures, atès que al nivell més alt d'abstracció el pensament és "reversible" i es diposa d'un pensament compensatori que re-estableix l'equilibri. En paraules més precises, Piaget afirma que el seu principi de reversibilitat implica un equilibri tal que les globalitats operacionals es conserven a l'hora d'assimilar nous elements.

Hayden (1982) assenyala que aquest corolari, en fer al·lusió a la característica estructural (jeràrquica) de la teoria, especifica les condicions amb què es pot donar el canvi. Aquest autor però, destaca l'aspecte limitat d'aquest possible canvi:

"... no es pot canviar qualsevol aspecte de l'estructuració de l'experiència. És més, el grau de permeabilitat de les construccions delimita allò que pot ésser variat o alterat en el sistema. La modificació o canvi en l'estructuració d'un esdeveniment pot donar-se només en el context de l'"àmbit de conveniència" de l'emmarcament ja existent." (Hayden, 1982)

Ens sembla interessant l'assenyalament d'aquest autor atès que regula d'alguna manera el franc optimisme per al canvi que traspuja la Teoria de les Construccions Personals. El mateix Kelly va comentar la naturalesa limitativa d'aquest corolari en relació a l'optimisme inherent al corolari d'experiència:

"Mentre que el Corolari d'Experiència suggereix que un individu pot revisar les seves construccions d'acord amb els esdeveniments i la implicació que posa en les anticipacions d'aquests esdeveniments, hi ha limitacions que cal tenir en compte. Cal que el Sistema de Construccions Personals sigui prou obert als nous esdeveniments que es va trobant, altrament el cicle d'experiència fallaria en la seva fase final." (Kelly, 1966c/1970)

No obstant la limitació que això suposa per al canvi, i si bé és cert que les estructures supraordinades són més difícils de canviar (com va demostrar empíricament Hinkle, 1965, en els experiments efectuats amb la seva "graella de resistència al canvi" descrits a 0.3.3.2), no volen dir aquestes afirmacions que un canvi més radical no sigui possible. És possible, però limitat i més difícil a mesura que implica estructures més supraordinades.

En definitiva, aquest corolari denota una vegada més la naturalesa dinàmica de la teoria kellyana. Malauradament, la seva verificació empírica és de difícil disseny si es vol aconseguir un nivell de contrastació molt concret.

Un exemple sumament interessant i que posa de manifest la naturalesa creativa d'aquest corolari és la creació artística, especialment la literària. En emprar metàfores el poeta aplica construccions, el focus de conveniència de les quals rau en un altre camp, però que tenen la capacitat de suggerir un bon nombre de sensacions al lector. Recentment, l'interès científic per la metàfora s'ha incrementat considerablement (Cometa i Eson, 1978; Ortony, Schallert, Reynolds i Antos, 1978; Ortony, 1979, i per part de psicòlegs de les Construccions Personals: Mair, 1977a; Rathod, 1983; i Westcott, 1977).

Novament es pot trobar un paral·lelisme entre aquest corolari i un aspecte de la Teoria General de Sistemes (p.e. Von Bertalanffy, 1968): la noció de procés estocàstic d'autolimitació d'un sistema. A mesura que passa el temps el sistema va assolint uns paràmetres de funcionament que limiten les seves possibilitats de canvi. Hall i Fagen (1956) van definir aquesta propietat dels sistemes com la tendència a "estats constants". Un sistema es estable en relació a algunes de les seves variables si aquestes tendeixen a romandre dins d'uns límits determinats.

0.3.1.8) El corolari d'individualitat

"Una persona es diferencia de les altres en la seva construcció dels esdeveniments."

En aquest corolari s'expressa la consideració d'unicitat dels continguts dels processos humans que defensa la Teoria de les Construccions Personals. Ja hem matisat a 0.1.2.2 com en certa mesura aquesta teoria recull la tradició idiogràfica postulada per Allport (1937). Pocs anys després (Allport, 1942) va establir les condicions en les quals l'estudi de casos seria "científicament acceptable". Des d'aleshores s'han fet diversos intents per realitzar estudis idiogràfics amb el màxim rigor, i pensem que la teoria de Kelly n'és un bon exemple. Ja s'ha esmentat també com l'enfocament fenomenològic-existencial comparteix aquesta posició idiogràfica. En els darrers anys, sembla que l'interès per l'estudi de casos està augmentant considerablement (p.e. Harré, 1976; Harré i De Waele, 1976; Bromley, 1977; Honess, 1985; etc.). Com també s'ha manifestat, aquesta tesi voldria incloure's en la llista d'estudis idiogràfics realitzats amb rigor.

Tanmateix, el corolari d'individualitat té la seva contrapartida dins la Teoria de les Construccions Personals amb els corolaris de comunitat i socialitat. Altrament, suposaria que la teoria considera l'ésser humà com quelcom aïllat i sense cap tipus de coincidència amb les altres. La societat, així, esdevindria un conjunt caòtic d'individualitats sense cap acord entre elles, ni cap possibilitat de generalitzar. Certament, seguint a Kelly es pot dir que existeix certa comunitat en el pensament que permet la comunicació, la relació, i en definitiva l'ordre social.

El corolari d'individualitat té força implicacions sobre la consideració del tipus d'estudis a realitzar a l'hora de voler comprendre la persona. Des d'aquest punt de vista, la **pròpia** organització de l'experiència que fa l'individu és el punt de partida més fèrtil per abastar la seva comprensió. Efectivament, les diferències entre les construccions de diferents individus no rau en només en el seu contingut sinó també en llur organització i estructura. En afirmar això, la Teoria de les Construccions Personals es desmarca dels plantejaments realitzats per moltes teories de la personalitat que ens ofereixen imatges estandaritzades de diferents tipus sobre el contingut de la condició humana.

Com ha fet palès l'estudi de Stolorow i Atwood (1979), cap de les teories examinades és completa atès que el seu autor és humà i probablement atorga status ontològic a la seva **pròpia** concepció personal del món i de l'ésser humà. Pel que fa a Kelly no s'escapa tampoc d'aquesta crítica. I això es manifesta en la mateixa redacció del corolari d'individualitat: com ja s'ha dit, Kelly no va voler que la seva teoria fos susceptible de classificació. En aquest sentit, va voler mantenir la individualitat de la teoria, forçant a qui la volgués comprendre a que emprés un procediment idiogràfic, i posant-li, difícil la seva classificació des d'una perspectiva nomotètica.

Certament, molts han estat els autors i estudis que han intentat establir els "tipus" de personalitat existents: personalitat anal, extroversió, lloc de control,..., però han estat pocs els estudis que han considerat que per comprendre una persona és millor centrar-se en les tipologies que empra espontàniament per estructurar el seu món, que incloure-la en una categoria pre-fixada per l'investigador.

és interessant en aquest punt esmentar els estudis de Cantor i Mischel (1977, 1979) sobre el que ells anomenen prototipus. És a dir, una categoria més abstracte que serveix per organitzar diverses categories de tret i relacionar-les. Seguint aquesta línia, Rogers, Kuiper i Kirker (1977) van defensar que la construcció *self/no-self* actua com a prototipus. Gara (1982) argumenta que aquesta categoria de tret, per exemple, *introvertit* que actua segons Cantor i Mischel com a prototipus, actuarà només com a tal quan la

persona l'empra ja de fet, en el seu propi vocabulari, i no com a prototipus universal. Es podria afirmar que la construcció relativa al self presenta més avantatges a l'hora de funcionar com a prototipus d'ordre universal.

Gara (1985; Gara i Rosenberg, 1979) han desenvolupat una metodologia molt semblant a la tècnica de graella per captar l'estructuració individual i captar el que ells anomenen *supersets*. Aquest concepte parteix de la idea que les persones escollim figures significatives de la nostra vida (que han acomplert rols com per exemple pare, mare, parella, amics,...) les quals actuen com a prototipus de construcció d'altres. Els resultats d'aquest estudi denoten que tot i que el self no és un mal esquema superordinat, no és emprat de forma universal. Gara i Rosenberg (1979) van trobar que alguns subjectes tenien només a figures parentals com a *supersets*, mentre que altres tenien figures com amic o parella. Aquesta conclusió és consistent amb el corolari d'individualitat.

Un aspecte que emfatitza aquest corolari és la dimensió personal de la significació. Els estudis d'Osgood (1957, 1962) sobre el diferencial semàntic presenten una teoria de significació afectiva que pretén tres dimensions de significació a nivell universal (nomotètic): avaluació, potència i activitat. Kim i Rosenberg (1980) van dur a terme un estudi amb dos grups de subjectes, el primer dels quals tenia com a tasca descriure persones de la seva vida emprant un vocabulari proporcionat pels investigadors. El segon grup, emprava el seu propi vocabulari. Després, tots els trets s'avaluaven amb tres escales de cadascuna de les dimensions d'Osgood. Les conclusions a què van arribar Kim i Rosenberg (1980) són que el model del diferencial semàntic és manté quan les puntuacions d'un grup de subjectes se suma per obtenir la mitjana aritmètica, però no funciona tant bé a nivell individual. A més existeixen diferències considerables entre els dos grups, de manera que el grup que treballa amb el vocabulari de l'investigador s'ajusta més al model que l'altre. De fet, l'anàlisi mitjançant l'escalament multidimensional suggereix que l'única dimensió que és significativament comuna a tots els individus és l'avaluativa, mentre que les dimensions de potència i activitat varien considerablement segons l'individu. El nostre parer és que la dimensió avaluativa és massa general i àmplia, i que hi han força diferències a nivell individual en la seva organització interna.

En l'estudi de Bonarius (1965) sobre l'evidència empírica que dóna suport a la Teoria de les Construccions Personals, i en les posteriors revisions i aportacions que ha fet (Bonarius, 1971, 1977, 1984a, 1980a; b), es posa de manifest que el corolari d'individualitat és un dels que gaudeix de més suport empíric. Bannister (1962a) va posar de manifest que diferents persones emprant les mateixes paraules amb els mateixos elements presenten notables diferències a l'hora d'aplicar-los. És a dir, que cada persona estructura la significació de forma diferent. Aquest resultat ha estat trobat de formes molt diverses en les diferents investigacions realitzades des d'aleshores amb la tècnica de graella. El mateix autor de la tesi ho ha trobat en investigar àrees tan diferents com els equips esportius (Martí i Feixas, 1986; Feixas, Martí i Villegas, 1987) i les relacions familiars (Feixas, Cunillera i Villegas, 1987 Octubre). Lògicament, aquest corolari, com comenta Avia (1986), està a la base de la Psicologia de les diferències individuals.

Bonarius (1965) presenta també altres estudis que donen suport al corolari d'individualitat. Fjeld i Landfield (1961) van demostrar que les Construccions Personals presenten una consistència i fiabilitat significatives per al mateix subjecte emprant elements diferents. Shoemaker (1952) va trobar que uns jutges podien reconèixer el protocol encertat de graella d'entre tres que se li presentaven a partir de l'observació conductual en situacions socials, en un estudi emprant 21 subjectes. Tanmateix, en repetir l'experiment amb menys subjectes no va trobar resultats tan significatius. Payne (1956) va trobar resultats significatius en favor de la seva hipòtesi que la gent pot entendre millor un individu i predir la seva resposta en un qüestionari a partir de conèixer una mostra de les seves Construccions Personals. Loehlin (1961) va provar mitjançant tres tècniques diferents que el significat que els subjectes atorguen a uns adjectius proveïts per l'investigador difereixen significativament.

Han estat diversos els estudis (Isaacson, 1962; 1966; Cromwell i Cadwell, 1962; Fager, 1958; Bonarius, 1977) que han demostrat que la persona considera més significatives les pròpies construccions que les proveïdes per l'investigador, tant en termes d'extremitat de puntuacions com en termes de significació subjectivament avaluada com en puntuacions auto-descriptives.

En general es pot concloure que el corolari d'individualitat gaudeix de l'evidència empírica suficient. Precisament, alguns dels estudis (p.e. Kim i Rosenberg, 1980) presentats proporcionen evidència favorable a aquest corolari, però alhora suggereixen certes comunalties. Probablement tenir en compte els dos aspectes conjuntament i llur interdependència proporcionaria una informació més acurada que les investigacions específiques en un o altre sentit. Des de la nostra perspectiva, la dimensió individualitat-comunalitat podria considerar-se una construcció rellevant per a l'investigació personal.

0.3.1.9) El corolari de comunalitat

"En la mesura que dues persones empen construccions similars de l'experiència, els seus processos són psicològicament similars"

Cal assenyalar que aquesta redacció del corolari correspon a la rectificació que va fer Kelly en la seva darrera formulació (1966c/1970). En la primera (1955) l'adverbi "psicològicament" qualificava a "processos" en lloc de qualificar a "similars". La raó que dona per aquest canvi és que la segona formulació respon més fidelment a l'alternativisme constructiu. Certament, aquesta similitud no és quelcom físicament objectivable sinó coincidència en la construcció.

El que fa psicològicament similars dues persones no és només el tenir les mateixes construccions per construir els esdeveniments sinó per construir l'experiència. D'acord amb el corolari d'experiència, quan l'individu construeix, no només gaudeix d'una construcció revisada dels esdeveniments que volia anticipar, sinó també del procés pel qual ha arribat a les noves construccions. Com comenta categòricament Kelly (1966c/1970), el que ha de ser similar és la construcció de l'experiència. I això inclou la similitud de la construcció d'esdeveniments i dels processos de construcció.

"La raó per la qual això és tan important és que el resultat d'una experiència no és la simple tendència a repetir-la o a evitar-la, tal com presumeix la teoria del reforçament, sinó que les conclusions a què s'arriba amb l'experiència poden esdevenir en forma de noves qüestions que permeten encetar noves aventures, (...) en construir les rèpliques, més que en destacar que s'ha vist repeticions concretes, un projecta una visió de l'home com

implicat en aventures més que repetint sempre de forma concreta allò que ha estat reforçat." (Kelly, 1966c/1970)

Aquesta visió de l'home com indagador, que formula preguntes mitjançant la conducta, d'acord al que s'ha assenyalat en el corolari d'experiència i en la metàfora de l'home-com-a-científic, i que actua en forma d'experimentador que posa a prova hipòtesis, és la que va donar peu a Bannister i Fransella a intitular així el seu famós llibre Inquiring Man: The Psychology of Personal Constructs en la primera edició de 1971. En la segona (1980) mantenen el títol malgrat el pes sexista que suposa (es disculpen en la introducció). El que és important però, és aquesta visió de l'ésser humà com a actiu indagador del seu medi.

Un altre aspecte important d'aquest corolari és el poc valor que té per a la comunalitat la història personal i l'ambient immediat o situació:

"Aquest corolari permet dir que dues persones que han enfrontat esdeveniments bastant diferents, i que semblen haver emprat cicles d'experiència que de fet semblen ser bastant diferents, poden, malgrat tot, acabar tenint construccions semblants de llur experiència, i a causa d'això, per tant seguir processos psicològicament similars d'indagació (inquiry)."
(Kelly 1966c/1970)

D'aquesta afirmació se segueixen dos comentaris diferents. El primer és que volem establir un paral·lelisme amb la Teoria General de Sistemes (Bertalanffy, L. von, 1950, 1956, 1962, 1968). Aquesta teoria defineix el concepte d'equifinalitat com una propietat característica dels sistemes oberts, que són els més adients per descriure el món dels éssers vius i especialment l'ordre social. Watzlawick, Beavin i Jackson (1967) ho sintetitzen així quan comenten aquest concepte i l'apliquen a la comunicació humana, i més concretament a les relacions familiars:

"L'estat final del sistema tancat està completament determinat per les circumstàncies inicials que, per tant, poden considerar-se la millor "explicació" d'aquest sistema. Tanmateix, en el cas d'un sistema obert les característiques organitzatives del sistema poden fins i tot fer que s'arribi en un cas extrem d'independència total en relació a les condicions inicials; *el sistema constitueix aleshores la seva millor explicació*, i l'estudi de la seva organització actual és la metodologia adequada." (Watzlawick, Beavin i Jackson, 1967)

A la llum de la Teoria General de Sistemes la cita anterior de Kelly esdevé clarament un exemple d'*equifinalitat*: diferents individus amb històries personals ben diferents poden arribar a processos de construcció de l'experiència psicològicament similars. Per a ambdós, L. von Bertalanffy i Kelly, el que interessa és l'organització actual del sistema independentment de la història. Això no treu que la història d'un subjecte pugui afavorir la seva comprensió sinó que implica una posició determinada que pot denotar una confluència epistemològica entre el constructivisme i la sistèmica.

El segon aspecte a considerar de la cita de Kelly abans esmentada són els comentaris que fan Bannister i Fransella (1980) en relació a l'experimentació en psicologia:

"Aquest és un corolari interessant per les implicacions que té en la Psicologia Experimental, atès que suposa que no necessitem posar a la gent en la "mateixa" situació experimental per tal d'esbrinar si són iguals o diferents. Persones en la "mateixa" situació poden comportar-se de forma similar per un temps, però atorgant una significació molt diferent a la seva conducta i als esdeveniments amb què s'enfronten. Si fem prediccions a llarg termini sobre llur identitat, basant-nos en aquestes similituds conductuals provisionals, poden molt bé ésser errònies. Per altra banda, fins al grau en què podem explorar els Sistemes de Construccions Personals de dos individus, hi podem determinar similituds tot i havent-los observat en situacions aparentment diferents."

Des d'aquesta perspectiva prenen nova llum investigacions ja clàssiques com la de Byrne i Clore (1967) que defensen que els individus es comparen els uns amb els altres i que són aquells que més s'assemblen els que més s'atrauen. Duck (1982) rebutja la interpretació que presenten d'aquest fet en termes de reforçament i argumenta que la comunalitat és una forma de confirmació d'anticipacions i que això va més enllà del reforçament.

Com es pot veure, les conclusions que se segueixen de l'explicitació del corolari, almenys la que hem esmentat de Kelly (1966c/1970), tenen importants implicacions. Per una banda suggereixen una visió diferent sobre el paper de la història en la determinació de la conducta de la persona (aspecte que s'enfronta especialment a la visió psicoanalítica) i per l'altra suggereixen l'ús de paradigmes d'investigació alternatius al laboratori.

Duck (1982) en intentar elaborar una mica més les implicacions d'aquest corolari fa palès el fet que es poden donar diversos tipus de comunalitat i en diferents nivells. Pel que fa als nivells es pot diferenciar:

- 1) la similitud en el nivell del contingut de les Construccions Personals, que d'acord amb gran part dels estudis revisats per Adams-Webber (1979c) sembla ser el criteri operacional escollit per a la similitud.
- 2) la similitud en el nivell del tipus de relacions que estableix amb ell mateix i amb els altres. Aquest nivell de similitud fa referència a les construccions relacionals (vegeu 2.2.2). Duck (1982) posa l'exemple del pes de la construcció *agradar a-no agradar a* com una construcció molt important en establir similituds.
- 3) la similitud en el nivell de les creences (construccions supraordinades) sobre la naturalesa de les relacions.
- 4) la similitud en el nivell de l'estructura del Sistema de Construccions Personals.
- 5) la similitud en el nivell del procés de construcció de l'experiència.

Aquest mateix autor ha desenvolupat diversos estudis (1973a, b, 1975, 1977a, b, 1979a, b, 1980, 1982, 1983; Duck i Allison, 1978; Duck i Craig, 1977, 1978; Duck i Gilmour, 1981a, b; Duck i Miell, 1981; Duck i Miell i Gaebler, 1980; Duck, Miell i Miell, 1984; Duck i Spencer, 1972) sobre el tema de l'amistat on ha investigat els factors influents en la seva formació i desenvolupament, i el de les relacions personals en general. Seria molt ambiciós pretendre detallar totes les conclusions a què ha arribat Duck en els seus estudis, per tant comentarem en termes generals allò que fa referència a aquest corolari.

Sembla ser que el grau de comunalitat en el nivell de contingut (1) juga un paper significatiu en la formació d'amistats (Duck, 1973b), i que no es demostra que en sigui conseqüència (Duck i Spencer, 1972). Com a elaboració d'aquesta conclusió se segueix la hipòtesi que la comunicació efectiva i la comprensió interpersonal també es veu afavorida per aquesta similitud (Duck, 1977). Això ja havia estat demostrat en diferents contextos: alumne/mestre (Runkel, 1956, 1958); caps/subordinats en indústries (Triandis, 1958, 1959); i en la relació terapeuta/client en psicoteràpia individual (Landfield

i Nawas, 1964; Landfield, 1971; i Cartwright i Lerner, 1963) i de grup (Smail, 1972). És més, en el mateix estudi demostra que la similitud en el contingut de les Construccions Personals és un indicador més fiable de l'elecció d'amistats que la similitud en respostes en tests psicològics estàndards com el *California Psychological Inventory*.

Duck (1973) també va observar que en l'estadi inicial de formació d'amistats la similitud global de les Construccions Personals del Sistema influeix força, mentre que en estadis més avançats el que resulta més influent és la similitud de les construccions de caire psicològic. Duck (1975) en estudiar l'aspecte evolutiu en la formació d'amistats confirma aquesta seqüència en el desenvolupament del contingut de les Construccions Personals: a mesura que el nen creix, i molt especialment en l'adolescència, és la similitud en les construccions de contingut interpersonal la que més influeix. Altres estudis en els Estats Units i Anglaterra (Brierley, 1967; Little, 1968; Scarlett, Press i Crockett, 1971; Barrat, 1977) també han confirmat que a mesura que els nens creixen van emprant progressivament menys construccions físiques i més psicològiques o relacionades amb la percepció interpersonal (a 1.1.2.6.4. s'amplia aquesta informació).

En tots aquests estudis es treballa sobre el nivell de contingut (1) de la comunalitat, però com assenyala el mateix Duck (1982), els altres nivells són difícils d'operacionalitzar. És interessant doncs, especificar que en els estudis de Triandis (1958, 1959) es distingeix entre el que anomena *similitud categòrica* i *similitud sindètica*. Aquesta distinció és una operacionalització en l'instrument emprat en la majoria dels estudis esmentats, la tècnica de graella, de dos nivells de comunalitat: la primera similitud fa referència a la similitud del contingut de les construccions (nivell 1), la segona a la similitud en l'aplicació de categories proporcionades per l'investigador a uns mateixos elements (probablement el nivell 5). Els resultats donaren suport a ambdós tipus de comunalitat com factors afavoridors de la comunicació efectiva.

Pel que fa al nivell de comunalitat (4) relacionat amb la similitud en l'estructura del Sistema de Construccions Personals, malauradament -com comenta Adams-Webber (1979c)-, els estudis de Duck no aporten cap dada

atès que emprà un disseny de graella (veure apartat 1.1.2) que no permet mesures estructurals. Els estudis de Landfield (1971) en canvi sí que ho permeten i suggereixen que la similitud estructural també afavoreix la comunicació efectiva.

Lea (1979) i Lea i Duck (1982) han procurat aportar evidència sobre el nivell (3) de comunalitat. Sembla que quan una persona pot compartir poques de les creences que d'acord amb el seu Sistema de Construccions Personals són bàsiques, és probable que experienciï emocions força negatives i pot comportar-se de forma estranya i trastornada. Duck i Gilmour (1981a, b) assenyalen que existeixen diferències notables entre les relacions personals en funció dels diversos tipus de creences i de llur profunditat.

Una vegada hem comentat els nivells de comunalitat que havia assenyalat Duck (1982) i la investigació realitzada en cadascun, podem comentar els tipus de comunalitat que suggereix:

"...la comunalitat es pot reconèixer a diferents nivells, diferents tipus, i diferents graus entre dos sistemes, tant si s'interpreten així com no, les insinuacions de Kelly. Alguns tipus de comunalitat són productes bàsics de l'experiència en general i són compartides per gairebé tots els éssers humans normals (per exemple, l'anticipació que sortirà el sol cada matí).
(...)

Altres tipus de comunalitat és probable que apareguin pel simple fet que els dos sistemes existeixen en un mateix univers cultural. Així, una llengua comuna dóna a la gent un marc de referència comú per interpretar el món. (...) Altres tipus de comunalitat són més inusuals i més difícils d'estudiar (per exemple, les explicacions de per què la gent es comporta així)."

En alguns estudis Duck (1973, 1975, 1977a; b) proposa resoldre aquest problema emprant categoritzacions de les Construccions Personals. Landfield (1971) també va realitzar un intent de categorització d'una envergadura molt considerable i amb categories molt més moleculars que les de Duck que a grans trets diferencien construccions de tipus físic de les de tipus psicològic, les de tipus de rol i les que anomena interaccionals. Les tres primeres categories van ser emprades per Little (1968) en estudis amb nens britànics. Brierley (1967) i Barrat (1977) han desenvolupat també variants del sistema inicial de Little. Tanmateix, els problemes que suposen els sistemes de categorització són nombrosos (Takens, 1981) i això potser

explica el seu escàs desenvolupament. De tota manera aquest tema mereix més atenció i en l'apartat 1.1.2.6.4 es desenvolupa amb més extensió.

Per altra banda, aquesta cita de Duck sobre els tipus de comunalitat aporta les bases per a la recerca transcultural que darrerament s'està desenvolupant de forma extraordinària. McCoy (1983) exposa les aportacions que la Teoria de les Construccions Personals pot aportar teòricament i metodològica a aquest camp.

Per concloure direm que aquest corolari conjuntament amb el d'individualitat i el de socialitat suposen la base de l'aspecte interpersonal i social de la Psicologia de les Construccions Personals. Avia (1986) comenta la similitud del corolari de comunalitat amb els models de "role-rule" de Harré i Secord (1972). D'alguna manera es podria afirmar que individualitat-comunalitat formen una dimensió, com ja hem comentat en desenvolupar el corolari d'individualitat. En aquest sentit, alguna de les investigacions esmentades en el corolari d'individualitat (p.e. la de Kim i Rosenberg, 1980) donen també suport a aquest corolari. Les diferències i relacions entre el de comunalitat i el de socialitat es desenvoluparan en tractar aquest darrer.

0.3.1.10) El corolari de socialitat

"En la mesura que una persona construeix els processos de construcció d'una altra pot jugar un rol en un procés social que la impliqui"

Aquest corolari podria ser un punt de partida cap a una integració de la teoria de la personalitat i una teoria cognitivo-social de caire general sobre la comunicació humana. El corolari es complementa amb la definició del concepte de *rol*:

"Un rol és un procés psicològic basat en la construcció per part de la persona d'aspectes del sistema de construcció d'aquells amb qui intenta associar-se en una activitat social." (Kelly, 1955)

Tschudi i Rommetveit (1982) suggereixen que aquest plantejament respon a una construcció dicotòmica supraordinada, *jugar un rol social-fracàs a jugar un rol social*, de la qual es deriven diverses matisacions fetes per Kelly sobre el corolari: (quan no ho indica expressament són de 1955)

No jugar un rol

(1) *construir merament la conducta de l'altre*

(2) *veure el resultat aritmètic de les respostes de l'alumne*

(3) *un psicòpata és un psicòleg d'estímul-resposta que s'ho pren seriosament i tracta els altres com un mecanisme conductual o objecte al qual cal estimular correctament per obtenir una conducta determinada.*

(4) *el tipus d'experiència que fa possible artefactes com la "commonwealth"*

(5) *adaptar el propi self a postures, jugar un paper, tractar els altres com figures, construir les relacions amb els altres com una qüestió de "posició social".*

Jugar un rol

construir els processos de construcció de l'altre

veure els mètodes que empra per obtenir els resultats

tenir una construcció d'un ésser que també inventa construccions, amb qui la interacció serà d'un ordre diferent , (Kelly, 1963f/1969)

el tipus d'experiència que fa viable una societat (Kelly, 1966c/1970)

adaptar-se a les persones, construir les relacions en termes de llur identitat única i els punts de vista de cadascú.

En aquesta taula de síntesi es fa palesa la posició crítica de Kelly en relació a diversos aspectes de la societat i la Psicologia. De fet el punt (2) és una aplicació de (1) a l'educació. Suposa una crítica que compartirien els enfocaments constructivistes de la Psicologia de l'educació que deriven del pensament piagetian, els quals coincideixen amb Kelly en aquest interès pel procés més que pel resultat.

De fet, ja el primer punt presenta elements crítics importants per a la psicologia centrada en la conducta. El discurs kellià conté una càrrega ideològica important en favor de l'estudi dels processos, de les interpretacions individuals de la conducta (introspecció?) i del centrament en la persona versus l'estudi exclusiu del que és observable i mesurable. En

aquest sentit, el punt (3) és una crítica desfermada contra la posició que, des del punt de vista de Kelly, prenen els psicòlegs del condicionament per controlar la conducta d'un subjecte. Aquesta crítica, que té al nostre entendre a més del component ètic del control l'atribució de reduccionisme, és compartida també pels psicòlegs humanistes (p.e. Rogers, 1959).

En el punt (4) es manifesta una crítica ideològica que va més enllà de la Psicologia. Tschudi i Rommetveit (1982) ho veuen com una crítica oberta al capitalisme. Pel que fa al punt (5) torna a ser una crítica a la cosificació, a la manca d'autenticitat i respecte per a la persona. Estructurar la relació amb una altra persona en funció del seu rol i posició social únicament suposaria, en llenguatge existencialista, valorar més el *tenir* que l'*ésser* (Marcel, 1933/1969; Fromm, 1976; Feixas, 1982). En altres llocs (PREFACI; Villegas i Feixas, 1985; Feixas i Villegas, 1985) hem realitzat una revisió més acurada dels paral·lelismes de la postura kellyana amb l'enfocament Fenomenològic-Existencial.

Per bé que aquest plantejament presenta una aparença monolíticament dicotòmica, des de la qual sospitaríem la presència de la construcció avaluativa predominant *bo-dolent*, val a dir que una lectura més acurada del desenvolupament que fa Kelly del corolari ens mena a conclusions ben diferents. En els exemples que posa Kelly (1955) d'interacció social quotidiana es fa palès que no sempre és adient el mateix "grau de socialitat". Per interactuar amb el conductor d'un altre vehicle amb un nivell de socialitat alt hauríem d'aturar el trànsit i posar-nos-hi a parlar, la qual cosa faria inviable la circulació. El pragmatisme i el sentit de realitat eviten que el pensament kellyà esdevingui una idealització del que haurien de ser els processos socials.

Sembla evident doncs, que diferents tipus de situacions socials comporten diferents nivells òptims de construcció dels processos de l'altre. Se'ns acudeix que en la conducció hom construeix els processos dels altres conductors a partir d'aspectes molt concrets de llur conducta (intermitents, altres senyalitzacions, etc...). El concepte de *viabilitat* apareix ja de forma explícita en el punt (4). A la llum d'aquests comentaris el corolari pren un nou color marcat especialment per les paraules amb què comença: "En la

mesura que...". En aquest punt es fa adient presentar una reformulació del corolari que té en compte aquests aspectes, efectuada per Tschudi i Rommetveit (1982):

"Hi ha un nivell òptim, que depèn del tipus de situació, de la mesura en la qual una persona hauria de construir els processos de construcció de l'altre per tal de fer el més viables i eficients possible les activitats socials que s'esdevinguin."

Aquesta redacció palesa l'aspecte normatiu (o ideològic) de la socialitat, que re-interpreta en termes de viabilitat les dicotomies presentades a l'inici d'aquesta secció. Com es desprèn del que s'ha comentat, la presa de postura en aquesta dimensió, ara presentada de forma graduada, té importants implicacions en la concepció de processos fonamentals en Psicologia. Diversos autors (p.e. Epting, 1984; Landfield, 1971; Landfield i Epting, 1987; Feixas i Villegas, 1985) desenvolupen aquestes implicacions en el camp de la relació psicoterapèutica.

Dins de l'àmbit psicoterapèutic considerem important ressaltar que el corolari de socialitat esdevé una dimensió en la qual és essencial obtenir un nivell òptim adequat a la situació terapèutica. Una de les condicions que Rogers (1957) considera suficient i necessària per al procés terapèutic coincideix plenament, al nostre entendre, amb la dimensió expressada per Kelly com corolari de socialitat. D'acord amb Rogers (1957) el terapeuta ha d'experienciar una comprensió profunda del món privat de la persona i del seu marc de referència. Ha de donar sentit al món de significats personals de la persona com si fos el seu. Alhora, això s'ha de transmetre a la persona (facilitar la seva socialitat). Així doncs, la socialitat de Kelly i l'empatia de Rogers poden considerar-se equivalents.

Atesa la importància d'aquest corolari pels processos socials, val la pena considerar les relacions que té amb els corolaris de comunalitat i individualitat. Bannister i Fransella (1980) exemplifiquen i elaboren la relació entre comunalitat i socialitat.

"Aquest és un corolari clau que insisteix que la interacció interpersonal es dona en funció de la comprensió que té cada persona de l'altra. Això és força diferent que assumir que la gent només pot interactuar quan té sistemes de construcció similars o quan és, en algún sentit, similar. Es pot interactuar

una bona estona amb un nen i jugar-hi en gran mesura un rol en un procés social. Això no implica que el sistema de construcció de l'adult és el mateix que el del nen, sinó que el Sistema de Construccions Personals de l'adult li permet una imatge significativa del sistema del nen.

(...)

Segons les nostres idees sobre el Sistema de Construccions d'un individu podem intentar inspirar-lo, confondre'l, divertir-lo, canviar-lo, guanyar el seu afecte, ajudar-lo a passar l'estona o vèncer-lo. Però en aquests i molts altres casos estem jugant-hi un rol en un procés social. En canvi, si no el podem entendre, és a dir si no podem construir la seva construcció, podem *fer-li* coses però no *relacionar-nos-hi*."

Aquesta perspectiva atorga un paper crucial a la socialitat, mentre que la similitud (comunalitat) queda relegada a segon terme. Això restaria cert pes al gruix d'investigacions (especialment les de Duck) comentades en parlar del corolari de comunalitat. Duck elabora les relacions entre aquests corolaris a la llum de la seva recerca:

"La Comunalitat, penso, és potser, en la ment de Kelly, la via més ràpida cap a la Socialitat; però en la meua opinió, n'és un ingredient essencial. És més, la Socialitat sense la Comunalitat no és possible en la teoria de Kelly. Enteneu-me; ja sé que Kelly diu que la gent pot tenir Comunalitat sense entendre-s'hi; però el que jo dic és que no ens podem entendre els uns als altres sense cert tipus de comunalitat.

(...)

Certament, sense Individualitat la Comunalitat i la Socialitat no serien problemàtiques; la primera seria universal i la segona no tindria sentit ni necessitaria ésser definida." (Duck, 1982)

"...la rellevància social de la similitud cognitiva deriva no simplement del fet de la mateixa similitud cognitiva, sinó també de la seva significació en un marc social i un context social concret. La veritable significació psicològica de la comunalitat per a l'individu ve donada precisament per la mesura en què se n'adona que existeix la comunalitat, i Kelly per explicar-ho va emprar el corolari de socialitat." (Duck, 1983)

D'alguna manera Kelly i Duck coincideixen en atorgar a la Comunalitat un paper important en la Socialitat i en supeditar la primera a la segona. Val a dir però que Duck ha elaborat en bona mesura el corolari de socialitat de forma semblant a com ho ha fet amb el de comunalitat:

"...la Socialitat no és un estat o condició simple sinó que és una combinació complexa de diversos nivells de pensament i conducta. Reclamo que la visió original que Kelly va donar de la socialitat necessita poder ampliar-se per donar compte del fet

que la comprensió d'*alguns* trets dels processos de construcció de l'altra persona són *centrals* per a la nostra possibilitat de jugar-hi un rol en un procés social. En altres paraules, suggereixo que el corolari de socialitat, tot i que essencialment és correcte, en la actualitat li manca especificar aquelles parts del sistema de construcció de la persona que han de ser *necessàriament* construïdes abans de poder-nos-hi relacionar,
(...)

Ens és possible conèixer els processos de construcció d'una persona de moltes maneres diferents i a molts nivells de profunditat, i en diverses ocasions, però el veritable coneixement de l'altre com a persona implica més que això i implica que coneguem les seves construccions nuclears referents al self,
(...)

La recerca en Psicologia Social sobre l'autodescobriment ("self-disclosure") indica ben clarament que per conèixer algú altre de manera particular hem de compartir cert coneixement de nosaltres mateixos amb l'altre." (Duck, 1983)

Així, per obtenir un bon nivell de socialitat hem de conèixer com la persona es construeix a sí mateixa, però per a això cal que també nosaltres compartim part del nostre coneixement de nosaltres mateixos amb ella. Duck, es basa en les conclusions dels seus estudis principals (1973, 1977, 1979) per afirmar que la socialitat requereix autoconeixement així com coneixement dels altres. També Mair (1979) argumenta en favor d'aquesta hipòtesi. Tanmateix, com assenyala Thomas (1979), i també el mateix Duck (1983), això implica que un tingui un bon coneixement dels propis processos de construcció. D'aquesta implicació es podria seguir un corolari previ al de socialitat que considerés la construcció dels propis processos. Si algú no pogués construir els seus propis processos també tindria aquesta limitació en construir els dels altres. Aquestes conclusions podrien tenir implicacions revolucionàries a l'hora de confeccionar plans d'estudi de professions que requerissin de la capacitat per conèixer altres persones, i de les relacions humanes en general: part de l'ensenyament hauria de facilitar a l'alumne comprendre's a sí mateix!!!

En aquest punt s'escau la diferenciació que va establir originàriament Bateson (1935, 1936/1958) entre les relacions simètriques i les complementàries. Exemples de les primeres serien en termes generals: amics, companys, estudiants, col·legues, etc... Les segones suposen una diferència en el nivell de relació, per exemple, mestre i estudiant, metge i pacient, cap i treballador, etc... Mentre que en les relacions simètriques, l'estructuració

de rols es dona de forma més lliure i intercanviant, i menys evident, en les relacions complementàries està pre-fixada i és fonamental el que ambdues parts juguin un rol determinat. Tal com assenyala Bonarius (1984a) en les relacions complementàries, la construcció que fa l'expert professional de l'altre no necessita ésser compensada per un coneixement similar per la seva part. El professional expert construeix els processos de la persona a partir del seu subsistema de construccions professionals que, al nostre entendre, en el cas de la psicoteràpia li han de permetre abastar un nivell òptim de socialitat.

Aquests aclariments explicarien, en part, el pes que Duck atribueix a la comunalitat que probablement juga un paper més fonamental en les relacions simètriques, on no es juga necessàriament cap rol pre-fixat, que en les complementàries on el concepte de rol present en el corolari de socialitat té un paper preponderant. Malgrat tot, en ambdós tipus de relacions, considerem vàlid el que s'ha afirmat més amunt que la socialitat juga un paper més decisiu en l'efectivitat de la comunicació que la comunalitat.

Pel que fa a les tècniques d'avaluació, les que es coneixen fonamentalment com a tals corresponen a relacions complementàries bàsicament entre psicòleg i client. Tanmateix, Bonarius (1977) va transformar la tècnica de graella en una tècnica, que podríem anomenar TIG-Tècnica d'interacció de graella ("RIT-Reptest Interaction Technique"). Es tracta de l'estructuració d'un procés d'autodescobriment ("self-disclosure") entre dues persones que facilita la mútua comprensió interpersonal i clarificació que, com manifesten en el seu estudi Eland, Epting i Bonarius (1979) respon directament als interessos del corolari de socialitat atès que permet als dos participants conèixer el Sistema de Construccions Personals de l'altre. Jourard i Lasakow (1958) van definir l'autodescobriment com el procés de donar a conèixer el self a una altra persona, mentre que en l'estudi Epting et al. (1977) s'emfatitza l'aspecte d'autenticitat que ha d'existir perquè es doni l'autodescobriment. En el seu estudi empíric amb parelles que es coneixien i altres que no es coneixien, aquests autors demostren mitjançant diversos procediments d'avaluació que realitzar una experiència mitjançant la TIG facilita l'autodescobriment. Ateses les característiques d'aquesta investigació, es pot considerar com a experiment que dona cert suport a aquest corolari.

Per altra banda les investigacions realitzades sobre la influència de l'empatia en la relació terapèutica aportarien també evidència en favor del corolari de socialitat. Ja dins el camp de les investigacions originades per psicòlegs de les Construccions Personals es pot esmentar l'estudi ja clàssic de Cartwright i Lerner (1963) on es demostra que la millor capacitat del terapeuta per construir els processos de construcció de la persona està relacionada amb la capacitat del primer per predir la conducta de la persona (la qual cosa també aporta evidència per al corolari de construcció). Aquesta capacitat del terapeuta es relaciona també amb la seva millora. Altres estudis posteriors que es podrien esmentar són els de Watson (1970a), Landfield (1971), Rowe (1971) i Ryle (1975). Complementen aquestes troballes els estudis de Takens (1980, 1981) on es posa de manifest que es pot establir una millor relació d'ajuda quan la persona sent el terapeuta com a persona significativa, és a dir, s'implica en una relació de rol ja coneguda.

Pel que fa al camp de la Psicologia Social, ja hem ressaltat el paper crucial que té aquest corolari. Duck (1983) en revisar les relacions entre la Teoria de les Construccions Personals i la Psicologia Social destaca l'acostament important que va suposar la publicació del llibre editat de P. Stringer i D. Bannister, Constructs of Sociality and Individuality (1979). Tanmateix però, comenta:

"Hi ha una tendència per part de la gent que treballa en la Teoria de les Construccions Personals a intentar aplicar-la a la Psicologia Social d'una forma que suposa la reformulació de conceptes d'alt nivell psicosocial en terminologia de construccions i forma de graella.

(...)

L'estil del llibre de Stringer i Bannister (1979) és característic. Convida a la gent a que vingui i s'apunti a nosaltres perquè tenim un teoria que trobem estimulants en comptes d'un estil que assenyali els avantatges que pot representar a l'altra gent assumir la Teoria de les Construccions Personals."

(Malgrat tot) No hem d'oblidar que com deia sovint Lewin no hi ha res tan pràctic com una bona teoria (!!). (Duck, 1983)
(les paraules entre parèntesis són nostres)

0.3.1.11) El corolari de fragmentació

"Una persona pot emprar successivament diversos subsistemes de construcció inferencialment incompatibles entre sí."

Aquest corolari està força relacionat amb altres corolaris, però molt especialment amb el d'organització. Una vegada especificat que les Construccions Personals s'organitzen en un sistema ordenat jeràrquicament, Kelly va ser coherent amb el corolari de dicotomia i va indicar el pol de contrast d'aquesta organització: la fragmentació. Així, aquest corolari suggereix que existeix cert grau de diferenciació del Sistema de Construccions Personals en diversos subsistemes, i que presos per separat es pot donar el cas que menin a una inconsistència lògica. En el corolari d'organització s'explicita la unitat del sistema del qual ara tractem la fragmentació. Landfield (1982) en comentar aquesta dualitat esmenta l'argument dialèctic que no podem saber què és el dia sense la nit, ni la mort sense la vida.

Potser és el moment de definir certs paràmetres del Sistema de Construccions Personals que es deriven de la seva organització estructural:

Fragmentació es defineix per la incompatibilitat entre les inferències de dues construccions o subsistemes.

Integració fa referència a l'agrupació dels esdeveniments d'acord amb llur similitud i interrelació. Suposa una mesura d'unitat.

Generalització és un tipus d'integració que s'empra al reconèixer aquestes similituds i interrelacions en moments temporals diferents.

Diferenciació s'entendrà en els casos d'oposició i contrast. A vegades pot ésser experienciat per un observador extern com fragmentació.

La fragmentació s'observa també des de la perspectiva del corolari d'elecció. Cada persona escull el pol de la construcció que li permet anticipar més bé els esdeveniments en un context determinat. En un altre context pot escollir l'altre pol. Aquests canvis de pol quan es donen sovint i no presenten una relació evident amb el context observat poden ésser definits com fragmentació (o mala lluna!). Ací ens trobem novament la

coherència del sistema en relació a la seva construcció supraordinada, l'anticipació. Fins i tot té un paper més supraordinat que l'organització i la consistència. No ens organitzem pel mateix fet d'ésser organitzats o consistents, sinó per què això ens permet interpretar més bé els esdeveniments per tal d'anticipar-los. Ens trobem novament amb l'èmfasi de la teoria en el significat, la interpretació i l'anticipació que ens menen a la seva posició epistemològica: el constructivisme.

Precisament és aquesta complexitat de vida que es deriva de l'alternativisme constructiu (seria molt més fàcil que tots interpretéssim igual la realitat, que hi hagués una sola Veritat), la que implica la possibilitat de la fragmentació, cosa que pot fer que ens sentim confosos. Kelly afirma que podem mantenir indefinidament "paradoxes privades", o romandre indecisos, o dubtar entre expectacions alternatives d'allò que el futur ens aportarà. En aquest punt ens adverteix de no interpretar el corolari de modulació de forma restringida:

"Hem d'anar en compte en no interpretar el Corolari de Modulació com derivant en un sistema lògicament intacte, (...) les persones es mouen d'A a B, i de B a C sense tenir sempre present que potser C no es podria seguir d'A. Un home pot passar d'estimar a tenir gelos, i d'ací a odiar, encara que l'odi no s'infereix lògicament de l'amor, fins i tot en aquell sistema particular, (...)

Potser hauria d'afegir que no considero aquest tipus d'"irracionalitat" com una cosa necessàriament dolenta. La lògica i la inferència poden ser per a l'home tant un obstacle com una guia per a les seves aventures ontològiques." (Kelly, 1966a/1970)

"Encara que les construccions permeables permetin la variació d'alguns aspectes del Sistema de Construccions Personals per acomodar evidència nova, això no significa que el sistema estigui relacionat de forma completament lògica i que cada construcció sigui implicada per una altra." (Bannister i Mair, 1968)

El saber popular ja ha posat de manifest l'essència del corolari de fragmentació en frases com "qui bé t'estima et castiga" o "*del amor al odio sólo hay un paso*". Per altra banda, un grau excessiu de fragmentació i diferenciació menen a una desorganització del pensament. Bannister (1959, 1960, 1962b, 1963, 1965b, 1976; Bannister et al. 1975; Bannister i Fransella, 1966, 1967; Bannister, Fransella i Agnew, 1971; Bannister i Salmon, 1966b) i els seus seguidors (McPherson, 1969; McPherson, Armstrong i Heather, 1975;

McPherson, Blackburn, Draffan i McFayden, 1973; McPherson i Buckley, 1970; Heather, 1976; Heather, McPherson i Sprent, 1978) han estudiat la característica desorganitzada del pensament esquizofrènic i han trobat que els esquizofrènics tendeixen a ser més inconsistents en l'aplicació de llurs Construccions Personals. També han relacionat fortament llur transtorn del pensament amb les construccions laxes (vegeu 0.3.2.1). Alguns dels subjectes avaluats tenien una construcció tan laxa que aparentment el seu pensament havia perdut tota significació.

Aquestes observacions de Bannister i col.laboradors poden tenir relació amb els estudis d'O'Donovan (1965) i Bonarius (1967a, 1968, 1970b, 1971, 1977) que manifesten que els esquizofrènics polaritzen les respostes en forma de baixa significació, entesa la significació com extremitat de puntuacions. Aquests estudis, revisats per Adams-Webber (1979c), suggereixen que els transtorns de pensament impliquen no només la construcció laxa sinó que aquesta pot menar a la fragmentació no-significativa. Landfield (1982) suggereix que s'haurien d'aprofundir els estudis vinculant ambdues línies de recerca atesa la disponibilitat metodològica que presenten.

Val a dir, que no és el pensament rígid (com oposat a laxe) el pensament més adequat. Aquest podria menar al pensament obsessiu i a la ritualització. La salut en aquesta dimensió vindria donada per la flexibilitat en alternar ambdós tipus de pensament. En general, les construccions supraordinades d'un individu són relativament permeables i aporten certa consistència al sistema com a globalitat. Això es dona pel fet d'abstreure similituds i diferències en les subestructures que subordina. Així, els subsistemes que tenen una diferenciació funcional a nivells baixos d'abstracció poden ésser integrats en els alts nivells de supraordinació quan s'avaluen per trobar interrelacions abstractes en el context de les construccions supraordinades.

Adams-Webber (1979c) considera els estudis de Makhlof-Norris (1968; Makhlof-Norris i Jones, 1971; Makhlof-Norris, Jones i Norris, 1970; Makhlof-Norris i Norris, 1972) sobre el pensament obsessiu com un exemple d'estudi sobre fragmentació i integració. Aquests autors desenvolupen un índex d'articulació basat en l'anàlisi d'agrupaments (*clusters*) de les dades

de les graelles (vegeu 1.1.2.4.7). Agrupen les construccions considerant un cluster primari les que correlacionen amb un nivell de significació superior al 5%. D'acord amb aquest criteri descriuen de forma diferencial estructures conceptuals articulades i desarticulades. Les primeres impliquen poca fragmentació del sistema, mentre que les segones suposen dos blocs de construcció diferenciats i no relacionats, desintegrats. Aquests autors postules que aquesta segona estructura monolítica correspon al pensament obsessiu (Makhlouf-Norris, Jones i Norris, 1970).

Un fenomen descrit per la Psicopatologia que té també a veure amb la fragmentació és la vivència de diverses personalitats. La categoria d'histèria de dissociació o de personalitat dissociada (transtorns dissociatius segons el DSM-III) podria ser un cas extrem del que experimenten a vegades altres tipus de pacients amb certa confusió de rols. La Psicologia de les Construccions Personals ha proporcionat una metodologia molt acurada per analitzar aquests fenòmens: un disseny específic de graella i programes d'ordinador especialitzats (Shaw i McNight, 1981). El desenvolupament d'un exemple molt clar es troba a Neimeyer i Neimeyer (1981b).

Més enllà dels aspectes més patològics, el tema de la fragmentació ens porta a tenir en compte el tema de les variacions intra-individuals en el temps i les situacions. Page (1979) en la seva tesi doctoral dirigida per Alwin Landfield, investiga aquest aspecte amb el Test d'Autorepertori orientat a elicitar construccions molt relacionades amb el self. L'objectiu és l'exploració de les autopuntuacions en base als canvis diaris en funció del temps i del context. Per altra banda, els estudiants de la mostra no van tenir problema en construir-se a sí mateixos alhora com canviants i com estables en les mateixes dimensions. Landfield en revisar l'estudi conclou:

"En el nivell de les Construccions Personals d'un individu, s'ha observat que aquest pot canviar del pol preferit al seu oposat i encara percebre's a sí mateix com la mateixa persona. Aquesta consciència de ser la mateixa persona malgrat aquests canvis en les dimensions de les seves Construccions Personals suggereix la presència d'estructures supraordinades que inclouen cert canvi en llur autocaracterització." (Landfield, 1982)

0.3.1.12 Els corolaris de grup i de família

"Corolari de grup; En la mesura que una persona construeix les relacions entre els membres d'un grup pot formar part d'un procés grupal en aquest grup,

Corolari de família; En un grup de persones que es manté unit per un període extens de temps, cada una ha de fer una elecció, dins de les limitacions del seu sistema, per tal de mantenir una construcció comuna de les relacions en el grup."

Aquests dos corolaris són una aportació innovadora de Harry G. Procter (1978, 1981). De fet es poden considerar la contribució teòrica més original i fructífera des de la publicació de l'obra de Kelly (1955). No obstant haver estat fets bastants anys més tard, respecten l'esperit i estan elaborats a partir de la resta dels corolaris kellians.

La inclusió d'aquests dos corolaris a la teoria, li obre un nou ventall de possibilitats en el camp interpersonal, grupal, familiar i institucional en general. Si bé el corolari de socialitat deixa la porta oberta a l'anàlisi dels aspectes psicosocials, els nous corolaris de Procter permeten abastar els fenòmens socials amb més solidesa.

La principal innovació del corolari de grup és el fet que una persona construeixi **relacions**. Això va més enllà del fet de construir persones i dóna lloc al que nosaltres anomenarem (vegeu 2.2.2) construccions relacionals. La possibilitat de poder descriure les construccions de relacions eleva la teoria al nivell sistèmic d'anàlisi proposat amb tant encert per Bateson (p.e. 1958; 1976) i els terapeutes familiars de Palo Alto (p.e. Watzlawick, Beavin i Jackson, 1967). L'anàlisi sistèmica aporta una nova perspectiva que molt difícilment pot ésser captada per les teories intrapsíquiques o per les interpersonals.

"Les construccions familiars proporcionen als membres de la família possibilitats alternatives de forma que no cal que estiguin d'acord necessàriament. Comparteixen, tanmateix, un nombre finit d'avingudes de moviment. El Sistema de Construccions Familiars governa les seqüències de les eleccions que constitueixen els patrons d'interacció dels membres de la família. En el decurs dels anys els membres de la família es van fent cada vegada més sensibles a les reaccions dels altres i es comporten conjuntament com en una 'dansa' d'anticipació mútua. Qualsevol

canvi en les eleccions habitualment anticipades dels altres membres s'experiencia com a provocadora d'ansietat i amenaçadora. En aquest cas, es realitza un intent per canviar la persona i mantenir-la en formes de conducta predibles. Aleshores, es pot veure com actuen els mecanismes homeostàtics a qualsevol grup de persones que viuen juntes durant un període llarg de temps." (Procter, 1981)

D'acord amb aquest enfocament cada família ha de construir una realitat comuna, que Procter (1978, 1981) anomena **Sistema de Construccions Familiars**. Aquest sistema té les mateixes propietats descrites per Kelly per al Sistema de Construccions Personals. Hi ha algunes construccions familiars supraordinades a altres, i cada membre de la família ha de realitzar una elecció entre les alternatives que ofereixen els pols dicotòmics d'aquestes construccions. Algunes construccions familiars poden incloure dins del seu àmbit de conveniència tants membres de la família com figures externes, mentre que altres només s'apliquen a aquestes figures (o exclusivament als membres de la família). Les famílies tenen un sistema de construcció que és en part heretat dels Sistemes de Construccions de les famílies d'origen i del sistema cultural, però la seva forma concreta d'entendre aquesta herència cultural i familiar és idiosincràtica. Els Sistemes de Construccions Familiars poden ésser laxos o rígids, constel·latoris o proposicionals, etc... (vegeu 0.3.2.1). Cadascun d'aquests casos determina característiques importants pel que fa al tipus d'estructura familiar; de comunicació que es dona entre els seus membres; i el tipus de possibilitats de creixement i desenvolupament personal de cadascun dels membres que integren la família. Tot plegat té implicacions molt importants per a l'enfocament d'una teràpia familiar.

Harry Procter encapsala un moviment dins de l'enfocament de la Teoria de les Construccions Personals per elaborar una integració teòrica, metodològica i terapèutica amb l'enfocament sistèmic. Les seves publicacions (Procter, 1978; 1981; 1985a; 1985b; 1987; Procter i Stephens, 1984) mostren els avantatges que suposa aquest pont conceptual i metodològic entre ambdós enfocaments. Nosaltres hem seguit la seva línia d'investigació i integració en alguns dels nostres treballs (Feixas, Cunillera i Villegas, 1987 Agost; Setembre; Octubre) on proposem aquesta integració a partir de la posició epistemològica comuna entre ambdós enfocaments: el constructivisme.

0.3.2 CONCEPTES FONAMENTALS

El postulat general i els onze corolaris kellyans suposen la base conceptual de la Teoria de les Construccions Personals, però no abasten tot el seu contingut bàsic. Existeixen una sèrie de conceptes que són fonamentals per a la comprensió de la teoria, aquests poden haver estat emprats en la descripció dels corolaris però en tot cas mereixen una atenció específica.

0.3.2.1) Les Construccions Personals i els elements

"Una construcció és com un eix de referència, una dimensió d'avaluació bàsica, sovint no verbalitzada, freqüentment no simbolitzada (...). Conductualment pot ésser considerada com un canal de moviment obert. El sistema de construccions proveeix a cada persona la seva xarxa personal de possibilitats d'actuació, i serveix alhora per limitar els seus moviments i per obrir-li camins de llibertat que d'altra manera haurien estat inexistents psicològicament.

(...)

L'home mira el seu món a través de patrons transparents o plantilles que crea, i intenta ajustar-les fixant-les en les realitats que componen el món,

(...)

Una construcció és la forma en què dues o més coses són semblants i *per tant* diferents d'una tercera o més." (Kelly, 1955)

Kelly va oferir diverses definicions de Construcció Personal però, com Fransella i Bannister no es cansen d'afirmar, en tot moment va mantenir la noció que les construccions són bipolars. El seu argument és que no afirmem mai res sense negar alguna cosa al mateix temps. És a dir, donem sentit al nostre món en captar simultàniament les similituds i diferències.

De les tres definicions fetes per Kelly esmentades més amunt, la primera és de caire general i posa de manifest la possibilitat que les construccions siguin preverbals. Una de les principals dificultats en l'exploració dels sistemes de construccions personals, mitjançant la tècnica de graella o amb qualsevol altre mètode, rau en la necessitat de focalitzar principalment les construccions de forma verbal (representades per una etiqueta verbal), i per tant, les que són més accessibles a la consciència. Però no per això podem assumir mai que una construcció és el mateix que una

etiqueta verbal. Una construcció és una discriminació, no una etiqueta verbal.

La segona definició és probablement la més encertada i representativa malgrat no estigui redactada com a tal. La idea de plantilla suposa una metàfora força adient. És a dir, les construccions representen canals psicològics al llarg dels quals es mou la persona per copsar la realitat externa i actuar-hi. Són com categories interpretatives amb què aprehèn el món, però no enteses com etiquetes intel·lectuals sinó que abasten tota la persona.

"...la persona és un ésser, la naturalesa del qual és anticipar el futur imposant certa comprensió sobre els esdeveniments de la vida. Aquesta comprensió és representada en termes de dimensions de significat anomenades Construccions Personals." (Epting, 1984)

"Les construccions personals són estructures que faciliten la millor comprensió dels esdeveniments futurs"
(Bannister i Mair, 1968)

Les definicions d'aquests autors poden complementar la tercera que hem presentat de Kelly que ve a ser una definició operacional que s'ajusta perfectament al procediment d'elicitació de construccions en la tècnica de graella. De forma també operacional podríem dir que una Construcció Personal és una dimensió judicativa simbolitzada per una etiqueta verbal que discrimina entre els elements en funció de la dimensió específica que representa.

La definició kellyana d'element (cosa o esdeveniment abstrèct per una construcció) admet que es puguin considerar com a elements situacions, persones, actituds, objectes, etc. Per tant, no es pot donar una definició restrictiva d'elements en general, però sí ha de ser molt concisa en el cas d'una graella o qualsevol altra tècnica concreta. La qüestió fonamental en definir el concepte d'element és si Kelly va postular la seva existència com a tal en la teoria o no. Certament, es parla d'elements en diversos moments, però...

"Kelly, sens dubte, no va considerar que els elements fossin una categoria diferent de les construccions. Qualsevol cosa de la imatge d'una persona és per a ell una construcció, i les idees d'un gos, una taula, o un bon amic són semblants en ser interpretacions o construccions d'esdeveniments. La distinció traçada entre construccions i elements en una graella va estar feta simplement com una manera convenient de distingir construc-

cions de diferents nivells. Els elements eren aquelles *construccions* que eren agrupades i classificades per altres construccions elicitades per incloure a les primeres.

(...)

Els elements específicament són construccions, que constitueixen l'àmbit de conveniència d'una estructura supraordinada," (Bannister i Mair, 1968)

Aquesta concepció dels elements se segueix directament de la posició epistemològica constructivista. Tal com assenyalen Chiari et al. (1985) en desenvolupar el seu model de l'estructura jeràrquica del Sistema de Construccions Personals (vegeu 0.3.3), existeixen tants elements com Construccions Personals d'ordre subordinat. Possiblement en la realitat es donen molts més esdeveniments, però només en tant que són construïts (en aplicar-hi un pol d'una Construcció Personal) existeixen per a la persona.

En aquest punt és escaient considerar la distinció teòrica fonamental que efectua Crockett (1982) en distingir entre construccions disposicionals i construccions simples (representacions mentals). Les construccions disposicionals no s'apliquen directament a les característiques concretes de la gent i a la seva conducta, s'apliquen a les representacions cognitives d'aquestes representacions concretes. Aquests dos aspectes de la construcció sovint no són diferenciats, però pensem que ho haurien de ser. Allò que és construït són les representacions concretes; les construccions disposicionals realitzen la construcció. Les construccions disposicionals proporcionen les anticipacions de l'actuació futura; les representacions concretes es contrasten amb aquestes anticipacions i també amb el record de les accions del passat. Les representacions d'accions concretes són acumulades a la memòria; d'acord amb la naturalesa dels canvis emmagatzemats, la persona pot re-examinar i revisar les construccions disposicionals que aplica a una altra persona.

Aquesta distinció és paral·lela a la que fa Tulving (1972) en diferenciar la memòria episòdica (les representacions d'esdeveniments concrets emmagatzemades per la persona) de la memòria semàntica (els conceptes semàntics en funció dels quals es dona sentit i s'entén l'experiència). La mateixa distinció ha estat també emprada per Carlston (1980) en estudis sobre percepció; i un punt de vista semblant és presentat a Lingle i

Ostrom (1979). El valor de la distinció pot ésser il·lustrat per un exemple:

"Joan va somriure en veure'm i va estendre la seva mà per donar-me-la. Mentre esperava l'ascensor em va preguntar com m'anava la feina i per la meva dona i la família."

Una vegada s'ha acabat un episodi, una descripció com aquesta resulta molt propera a la mateixa conducta. La descripció inclou una dotzena de construccions o més: *Joan-no Joan, somrient-no somrient, dóna la mà-no dóna la mà*, etc.; però les construccions que donen sentit a l'episodi i proporcionen el nucli de les anticipacions sobre les accions futures d'en Joan són disposicionals com ara *amistós, com jo, interessat en la meva feina, intel·ligent, perceptiu*. Cas que en Joan vingués a la meva oficina l'endemà per demanar-me una contribució caritativa, i dos dies més tard girés el cap quan ens trobéssim al carrer, aquestes accions contradirien les meves expectatives i s'afegirien al magatzem de records de la conducta d'en Joan. Els canvis s'han de donar en les construccions disposicionals que jo apliqui a en Joan. A ser possible, donaran sentit a tots tres episodis de conducta. Algunes construccions (p. e. *intel·ligent i perceptiu*) és possible que romanguin com estan en la meva construcció d'en Joan; altres (p.e. *amistós, com jo, interessat en la meva feina*) poden desaparèixer; i fins i tot altres (p.e. *manipulador, relliscós, no-de confiança*) s'hi poden afegir i esdevenir el nucli de la meva reconstrucció d'en Joan. Quan descriu en Joan a un amic, un temps després, és probable que inclogui construccions disposicionals i representacionals en el meu relat, però l'essència de la construcció serà captada per les primeres.

Si les construccions disposicionals proporcionen les expectatives sobre com és probable que actuï una altra persona, poden afectar fàcilment els actes d'aquesta persona que un individu percep i es representa en la memòria. Tanmateix, quan les expectatives són desconfirmades de manera inequívoca pels actes de la persona, aquests actes inesperats demanen una explicació en una construcció revisada. La nova reconstrucció, si és possible, explicarà tots els esdeveniments concrets representats en la memòria, mantenint una continuïtat amb la construcció prèvia, i proporcionant una explicació de per què aquesta construcció inicial, i les expectacions que va

generar, eren incorrectes. La manera com això es realitza roman per ésser explorada en la recerca experimental i l'observació clínica.

No obstant aquesta diferenciació teòrica fonamental que ha desenvolupat Crockett, es fa necessari l'ús del concepte d'element en emprar alguna tècnica concreta. En efecte, és molt útil diferenciar Construcció Personal i element, per exemple en construir una graella (apartat 1.1.2). Aquesta distinció doncs, és una qüestió de conveniència a l'hora d'endegar un procediment. En síntesi doncs, considerarem el terme element com l'aspecte més proper a la representació mental d'un objecte, esdeveniment o persona externa (vegeu 2.2.2).

Un tema molt interessant que s'escau tractar ara són els tipus teòrics de Construccions Personals. En el quadre que segueix s'exposen diverses tipologies creades a partir de diferents criteris:

- 1) Segons el grau de supraordinació
 - a) Construcció supraordinada
 - b) Construcció subordinada
- 2) Segons el grau de centralitat
 - a) Construcció nuclear
 - b) Construcció perifèrica
- 3) Segons el seu àmbit de conveniència
 - a) Construcció general
 - b) Construcció accessòria
- 4) Segons la seva capacitat predictiva
 - a) Construcció rígida
 - b) Construcció fluïxa (o laxa)
- 5) Segons el grau de control sobre els elements
 - a) Construcció d'apropiació
 - b) Construcció constel·latòria
 - c) Construcció proposicional
- 6) Segons el nivell de consciència cognitiva
 - a) Construcció pre-verbal
 - b) Construcció verbal o simbolitzada

Seguidament intentarem explicar breument cadascun dels criteris i categories, i si n'hi ha, comentarem la recerca que han generat i la validació que han obtingut.

1) *Segons el grau de supraordinació:* Aquest criteri es deriva clarament del corolari d'organització. La **construcció supraordinada** és aquella que inclou a una altra construcció (o moltes més) com un dels seus elements en el seu context. A la inversa, una **construcció subordinada** és aquella que és inclosa com un element en el context d'una altra (o més). Les peculiaritats i polèmiques que ha generat aquesta definició de l'ordenació del Sistema de Construccions Personals es debat més àmpliament en parlar de la seva estructura jeràrquica (0.3.3).

2) *Segons el grau de centralitat:* També aquest criteri té relació amb el corolari d'organització. Hi ha construccions que poden ésser alterades sense generar cap modificació seriosa en l'estructura nuclear. Són les **construccions perifèriques**. El seu pes en l'organització del sistema és ben escàs. En canvi, les **construccions nuclears** són les que governen els processos de manteniment de la persona. Sembla obvi, doncs, que les segones siguin més supraordinades que les primeres. Hinkle (1965) va dissenyar la graella de resistència al canvi que li va permetre validar aquesta diferenciació de les construccions en funció del seu grau de centralitat i de llur supraordinació. Va trobar també que són les construccions que impliquen el self (manteniment de la construcció d'un mateix) les més difícils de canviar i, per tant, les més nuclears i supraordinades. La diferència entre el primer criteri i el segon rau en que la relació de supraordinació només necessita de dues construccions per poder-se donar, mentre que la centralitat fa referència al pes de la construcció en l'organització global del Sistema de Construccions Personals.

3) *Segons el seu àmbit de conveniència:* Evidentment aquest corolari es deriva també directament del corolari d'àmbit. La **construcció general** és aquella que pot incloure una diversitat molt àmplia d'esdeveniments. En relació al corolari de modulació podríem dir també que es tracta d'una construcció **permeable**. Lògicament la **construcció accessòria** és la que pot incloure una diversitat molt limitada d'esdeveniments resultant, doncs, poc permeable. També aquest criteri té certa relació amb l'organització jeràrquica del Sistema de Construccions Personals. Precisament, en revisar aquests aspectes amb més profunditat (0.3.3) es presentarà el model de Chiari et al. (1985) que es basa en l'àmbit de conveniència de les construccions com un

dels aspectes de la supraordinació. Certament, ambdós conceptes tenen força relació.

4) *Segons la seva capacitat predictiva*: Aquest criteri fa referència a allò que Popper (p.e. 1962) va anomenar falsibilitat de les hipòtesis (vegeu Mancini i Semerari, 1985, per les nombroses interconnexions entre el pensament de Kelly i el de Popper). Una construcció rígida porta a prediccions invariables i per tant és falsificable. El cas contrari es dona amb les construccions fluïxes (o laxes) que porten a prediccions variables i mantenen així llur identitat. Aquestes doncs, no serien falsificables.

Aquesta dimensió **rígid-fluix** no s'aplica només a construccions concretes sinó a l'estil de construcció. El fet de construir fluïxament implica, a més de l'ús de construccions fluïxes, que les interrelacions entre les construccions siguin vagues, difícilment verbalitzables o concretades, i que menin a expectatives molt àmplies i difuses. És l'àmbit del somni, la fantasia i la creació poètica i artística. En el cas de la construcció rígida, en canvi, les relacions entre les construccions són fortes i les expectatives concretes, i en certs casos pot menar al pensament obsessiu.

Cap dels dos sistemes de construcció és bo per sí mateix. El criteri de salut ací, ve de la possibilitat d'alternança d'ambdues formes de construcció. És més, existeix una relació circular entre un i altre tipus de pensament. Bannister (1965b) i Fürst (1978) demostren que hi ha una tendència a rigidificar el pensament quan s'experiencia validació i a afluïxar-lo quan es viu invalidació. Precisament el desenvolupament i l'elaboració, afirmen Bannister i Fransella (1980), es donen quan existeix una disponibilitat per passar d'un tipus de pensament a l'altre.

Com hem vist, aquesta distinció entre construcció rígida i fluïxa, té implicacions en el correlari d'experiència, el d'organització i també el de fragmentació. A més és l'eix del Cicle de Creativitat que s'exposarà més endavant, i per altra banda, ha donat peu a la comprensió del pensament esquizofrènic que han fet Bannister i els seus col·laboradors (p.e. 1959; 1960; 1962b; 1963). En els seus experiments palesen que els trastorns de pensament esquizofrènic es caracteritzen per una construcció molt fluïxa i laxa.

"Aquest important afluixament en la construcció ens posa en una posició en la qual no podem, d'acord amb les nostres prediccions, equivocar-nos, és igualment cert que amb aquesta conceptualització vaga de la nostra vida tampoc podem, en cap sentit específic, encertar. Cal fer notar que l'afluixament i la rigidesa no són per si mateixes reaccions patològiques, sinó reaccions normals al procés de validació. El que s'argumenta ací és que els esquizofrènics amb trastorn de pensament han estat portats a *sobrepasar el punt* d'afluixament on hi ha prou línies practicables d'implicació entre les seves construccions per poder re-rigidificar llur sistema. Han serrat la branca psicològica en la qual s'asseien!" (Bannister i Fransella, 1980)

5) *Segons el grau de control sobre els elements*: Quan una construcció s'apropia dels seus elements per incloure'ls en el seu domini de forma exclusiva s'anomena **construcció d'apropiació**. Pensant de forma apropiativa, si una persona és homosexual, per a nosaltres no serà res més que un homosexual. Suposa una restricció important de les possibilitats d'elaboració de la construcció. Aquest tipus de construcció encaixa perfectament amb la categorització exclusiva: si un membre pertany a una categoria no pertany a cap altra. Coincidim amb Fransella (1981b) que la construcció apropiativa facilita la presa ràpida de decisions, però dificulta les relacions socials.

Per altra banda, la **construcció constel·latòria** fixa la pertinença dels seus elements al domini d'altres construccions. Es tracta del pensament estereotipat i de clitxés, que creu que si un home és homosexual *aleshores ha de ser efeminat, degenerat, i una amenaça per a la societat*. Bannister i Fransella (1980) veuen en la construcció constel·latòria la base del prejudici:

"Per definició el prejudici és una actitud (constel·lació de construccions) que es resisteix al canvi. Ja s'ha argumentat que la resistència al canvi parteix del fet que les implicacions de la constel·lació de construccions són massa extenses per què la persona canviï fàcilment; això vol dir que té massa implicacions personals (el self hi està implicat)." (el parèntesi és nostre)
(...)

Al principi, una defensa "prejudicativa" implica un ús extens de construccions constel·latòries i apropiatives. (...) Però addicionalment, i de forma més perillosa, la defensa del prejudici pot emprar les construccions constel·latòries de forma apropiativa." (Bannister i Fransella, 1980)

En aquesta cita elaboren una mica més aquesta visió del prejudici, des de la teoria de Kelly, emprant la dimensió constel·latori-apropiatiu no només a les construccions sinó també al seu ús. Aquesta nova aplicació de l'esmentada dimensió respon a un pensament proposicional.

En efecte, la **construcció proposicional** no comporta cap implicació pel que fa a la pertinença dels seus elements en el domini d'altres construccions. Suposa un estil de construcció no contaminat ni determinatiu que permet l'aplicació d'una dimensió en àmbits diferents (al contrari que la construcció d'apropiació) i que no està determinat a uns de concrets (al contrari que la construcció constel·latòria). Així, seguint l'exemple anterior, un homosexual tant pot ser efeminat com no, i pot ser molt útil a la societat o ser un perill. Suposa una posició constructivista de partida: un treballador pot tenir un cap a la feina i pensar que pot esdevenir un bon amic, però també reconèixer, si pensa de forma proposicional, que això és només una possibilitat. Podria resultar que es donés o no.

Si bé és cert que el pensament proposicional és més obert al món i a l'experiència, també ho és que pot crear grans dificultats si un l'empra de forma exclusiva. Com en altres dimensions, és important poder canviar d'una forma a l'altra, però en la Teoria de les Construccions Personals el pensament proposicional rep un tracte una mica preferencial, en tant que al nostre entendre, és la base de l'alternativisme constructiu.

"El pensament apropiatiu, en un moment de decisió, és essencial si un pren una part activa en el món. Però quan no es transforma mai en proposicional, condemna la persona a un estat de *rigor mortis* intel·lectual. Potser el denominaran "persona d'acció", però les seves accions seguiran sempre rutes perennes."
(Kelly, 1955)

En aquest punt val la pena esmentar la investigació ja clàssica de Levy (1954, 1956) sobre l'efecte diferencial de la invalidació en les construccions constel·latòries vs. les proposicionals. Va trobar ($p < .001$) que la reconstrucció que implica la invalidació en les construccions constel·latòries és més gran que en les proposicionals. També va trobar suport ($p < .05$) per a la hipòtesi que les primeres són més sensibles a la quantitat d'invalidació. És a dir, que amb una invalidació creixent el grau de canvi

global en les constel·latòries és més gran que el grau de canvi observat en les proposicionals. També va rebre suport una tercera hipòtesi (sense assolir significació estadística): en condicions de baixa invalidació, el canvi en les proposicionals és més gran que en les constel·latòries. Bennion (1959) en investigar el tema de forma similar, va trobar importants diferències individuals en la resistència al canvi d'ambdós tipus de construccions. És clar que la recerca que ha generat aquesta dimensió és interessant, encara que necessiti certa actualització. Per altra banda, el conjunt d'aquestes investigacions, com assenyala Bonarius (1965), també proporcionen evidència favorable i consistent per al corol·lari d'experiència.

6) *Segons el nivell de consciència cognitiva*: Quan aquest nivell és alt la construcció és fàcilment expressable en símbols socialment efectius; les alternatives dels quals són directes i accessibles. Quan el nivell és baix es tracta de **construccions pre-verbals**. Són discriminacions que la persona fa malgrat no hi hagi cap símbol verbal consistent que les representi. Kelly (1955) ho expressa així:

"Una persona no articula necessàriament les construccions que identifica en el seu món. Algunes de les seves construccions no se simbolitzen mitjançant paraules, però poden ésser expressades amb mímica. També els elements que són construïts poden tenir estímuls no verbals que poden ésser emprats en la construcció. Així, la persona es troba responent de forma muda."

Aquesta distinció entre nivells de consciència ("awareness") s'assembla a l'inconscient de Freud. Però hi ha una diferència fonamental entre la construcció pre-verbal i l'inconscient freudià. Per a Freud, existeix una energia (que en diversos moments de la seva obra sembla ser metafòrica o mental i en altres sembla ser real com s'analitza a Feixas, 1984; 1985a; 1985 Abril) lligada a allò inconscient o reprimat. En canvi, per a Kelly no existeix aquesta energia. Es tracta simplement d'una discriminació que la persona fa per poder anticipar els esdeveniments. Pot ser-ne conscient o no, segons el nivell de consciència en que es fa la discriminació. Pot ser que la discriminació (construcció) no-verbal hagi estat concebuda abans que la persona tingués domini del simbolisme verbal com pot haver-ho estat posteriorment. Fransella (1981c) posa un exemple del primer cas:

"Per exemple, un nadó pot construir la seva mare com *dolça i afectuosa*, i a les altres persones (*no-mares*) com que no ho són. Aquesta forma no verbal de discriminar a les dones que coneix es manifesta en el seu comportament; es gira i abraça la seva mare quan ella el crida i dóna l'esquena a les altres persones. En els anys següents no necessita ampliar i verbalitzar aquesta construcció; roman en la forma original. En la vida adulta "l'extreu" del seu repertori quan l'envolten dones afectuoses. Algú podria atribuir-ho a que cerca "figures maternes". Però per emprar més els seus termes, podríem dir que cerca tota la seguretat infantil, els sentiments de calor i sacietat que van acompanyar la discriminació original."

Des de la nostra perspectiva, la concepció kellyana de l'inconscient coincideix amb l'inconscient fenomenològic que empren Rogers (1959), Snygg i Combs (1959) i també Perls (1973). Es tracta de la consciència no-reflexiva. Aquest aspecte està descrit amb més profunditat en relació a l'enfocament Fenomenològic-Existencial a Villegas (1981).

0.3.2.2) Construccions relacionades amb la transició

Kelly inclou sota aquest títol el que anomena cicles de transició i allò que tradicionalment s'ha conegut com emocions. En conjunt, es tracta d'un bon nombre d'aspectes del procés que s'esdevé en el canvi. És clar que si una teoria vol incloure en el seu àmbit de conveniència el camp terapèutic, i fins i tot l'aprenentatge, ha d'explicar com es dóna el canvi i quins són els elements que hi participen. Ja s'han exposat alguns d'aquests mecanismes en el corolari d'experiència, el de modulació i el de dicotomia. D'alguna manera, la teoria sencera és una teoria del canvi atès que considera la persona com un ésser canviant. Però en parlar de les construccions relacionades amb la transició, es tracta més específicament aquest tema.

0.3.2.2.1) El Cicle Circumspecció-Apropiació-Control (o C-A-C)

Es tracta de la seqüència de construcció que implica successivament la circumspecció o obertura, l'apropiació i el control, que condueix la persona a una elecció que la precipita a una situació particular. Kelly entenia per *circumspecció* el fet de tractar els aspectes que fan referència a un problema determinat en forma proposicional (veure tipus 5 de Construccions

Personals en l'apartat 0.3.2.1). Aquesta postura suposa estar obert a hipòtesis alternatives. Així, a l'inici del Cicle C-A-C les persones reflexionen sobre les diferents possibilitats existents, miren el problema des de diferents angles i punts de vista, i finalment decideixen. L'*apropiació* suposa que una alternativa, i només una, es pren com a definició del problema que s'està considerant. El següent pas del cicle, el *control* s'hagués pogut anomenar també elecció, segons va assenyalar Kelly. La persona pot escollir lliurement el pol d'una construcció que permeti una millor anticipació del manteniment del seu Sistema de Construccions Personals i la subsegüent predicció d'esdeveniments que fa possible aquest sistema, tal com s'expressa en el corolari d'elecció. Una vegada s'ha realitzat l'elecció, s'estableix la fase de control, en el sentit experimental de posar a prova, i la conducta està determinada. Fransella (1981b) suggereix que es pot donar un cert grau d'impulsivitat en la conducta quan la decisió està presa. Kelly considera que en aquest cicle es posa de manifest la polèmica determinisme-llibertat:

"Determinisme i llibertat són dos aspectes complementaris de l'estructura. No pot existir l'un sense l'altre, de la mateixa manera que no pot existir el *dalt* sense el *baix*, ni el *dret* sense l'*esquerre*. Ni el determinisme ni la llibertat són absoluts. Algú pot ser lliure en *relació a una cosa*; i està determinat en *relació a una altra cosa diferent*." (Kelly, 1955)

El mateix Hamlet de l'immortal Shakespeare, ens pot il·lustrar aquest procés. Quan Hamlet va reflexionar sobre la seva situació (p.e. la mort del seu pare, la conducta de la seva mare, l'actitud del seu oncle,...) actuava de forma circumspectiva. Quan finalment es formula la qüestió "Ésser o no ésser?", Kelly argumenta que s'havia apropiat de la construcció *matar vs. no matar*. Es va establir un control (determinació) en la conducta futura de Hamlet una vegada havia decidit quina de les alternatives de la construcció que s'havia apropiat seguiria. I així es va esdevenir que el tenebrós "destí" de Hamlet fos matar el seu oncle!

0.3.2.2) El Cicle de Creativitat

Aquest és el segon cicle de construcció relacionat amb el canvi que va postular Kelly (1955). En aquest cas, la successió d'esdeveniments passa per

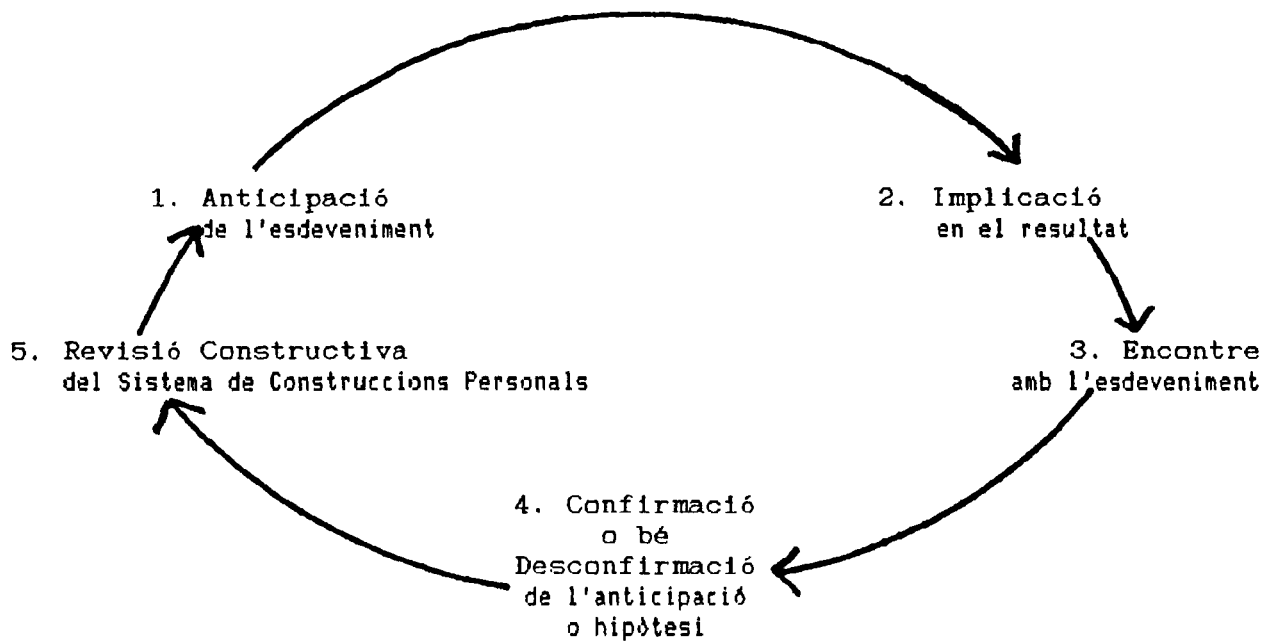
l'afluixament-rigidificació de les construccions (veure tipus 4 de Construccions Personals). Aquest cicle comença amb l'afluixament de la construcció i acaba amb la rigidificació i validació d'aquesta construcció. Quan s'esdevé aquest cicle permetem que les nostres construccions siguin laxes i que es concretin, juguem amb les construccions, ens les provem per veure si ens van a la mida. No sempre ens ho prenem tot seriosament ni ens creiem tot allò que diem. A vegades podem adoptar l'actitud "Què passaria si..." o "Per què no assumim que les coses són així només per uns segons...".

Rychlak (1981) assenyala les diferències entre aquests dos cicles. En Cicle C-A-C la persona està implicada en un procés que la portarà a alguna acció concreta d'entre la diversitat construïda. No juga sinó que està compromesa en la recerca de quelcom que resulta ser preliminar a una acció. Està compromesa en l'acció encara que les direccions específiques de la seva actuació no estan determinades fins a la finalització del cicle. També Fransella (1981b) remarca que aquest cicle és el que juga el paper més fonamental en la presa de decisions. En canvi, en el Cicle de Creativitat, no hi ha un compromís personal apreciable encara que és cert que quan una cosa nova és construïda, sovint ve seguida d'una acció.

En el camp de la resolució de problemes (p.e. Mahoney, 1977; Spivack et al, 1976), i en la tècnica anomenada "brainstorming", s'han definit els passos necessaris perquè es doni una resolució i inclouen en una o altra forma, segons cada autor, els ingredients emprats per Kelly en la seva formulació dels cicles de construcció. Per ambdós enfocaments aquests ingredients i les alteracions en llur ús estan força relacionats amb els trastorns de conducta.

0.3.2.2.3) El Cicle d'Experiència

Aquest cicle és potser el més fonamental de tots tres. Si bé el Cicle C-A-C i el de Creativitat tenen a veure més estrictament amb el procés de canvi; el Cicle d'Experiència és, com el seu nom indica, el procés de viure, d'experienciar. Pot menar al canvi o a la consolidació. De fet representa una elaboració substancial del corolari d'experiència a la llum del postulat fonamental.



En coherència amb el postulat fonamental, i d'acord també amb la metàfora de "l'home-científic", el primer pas en el procés de l'experiència és l'anticipació. Aquesta anticipació, prové d'un cicle anterior. Això suposa tants avantatges com desavantatges. Per una banda, permet una conceptualització totalment cíclica en forma de procés, on no hi ha un inici ni un final sinó una continuïtat. Per altra banda, suggereix la pregunta què va passar a l'inici del procés. En aquest punt es posa de manifest la feblesa de la teoria pel que fa a la poca elaboració del procés evolutiu de la persona des de la infantesa.

L'anticipació, en aquesta primera fase del cicle, ve determinada pel Sistema de Construccions Personals. Ja hem deixat ben clar que les construccions són en sí mateixes anticipacions. D'aquesta manera les expectatives no es converteixen en un tòpic o factor separat de la resta del sistema sinó que en són la seva essència. Així, en cada seqüència conductual hi ha, de forma més o menys implícita, una sèrie d'expectatives en joc. Neimeyer (1985c) il·lustra l'exposició del Cicle d'Experiència amb un cas clínic. Elsie, una pacient depressiva tractada per aquest autor, havia desenvolupat la convicció ferma sobre sí mateixa que era "incapaç d'assimilar informació nova" sobretot si es tractava de temes tècnics o financers. Aquesta construcció central i nuclear la menava a anticipar el fracàs pel fet d'enfrontar-se als seus problemes econòmics.

Per què el pas del temps sigui experiència la persona s'ha d'*implicar* en el resultat de les seves anticipacions. Com a part del procés terapèutic, Elsie va acceptar dur a terme un "experiment conductual" (Kelly, 1966d/1970) per posar a prova la construcció sobre la seva ineptitud financera. La seva *implicació* en la tasca es va posar de manifest per l'ansietat que li va provocar acceptar-la. En trobar-se amb l'esdeveniment (en dur a terme la tasca), Elsie es va sorprendre de descobrir la seva competència d'execució. Aquest resultat suposava una *desconfirmació* clara de la seva predicció de que seria incapaç de treballar amb aquest tipus d'informació i material, la qual cosa va menar a una *revisió constructiva* de les seves construccions. En conseqüència, aquesta revisió va afectar significativament les seves expectatives pel que fa a la seva eficàcia en temes financers.

El Cicle d'Experiència ha estat emprat també per a la descripció del procés terapèutic com ja s'ha deixat entreveure en aquest exemple de Neimeyer (1985c). Potser aquesta utilització ha estat més destacada en el llibre d'Epting (1984) que està considerat una de les aportacions més sòlides al camp de la Teràpia de les Construccions Personals. La segona part (i central) del llibre, intitulada "L'aventura psicoterapèutica com a una experiència global", Epting l'estructura d'acord amb les cinc etapes del Cicle d'Experiència.

0.3.2.2.4) *Emocions o transicions?*

Kelly va considerar les emocions com una conducta que o bé estava definida d'una forma laxa o bé no estava lligada a una etiqueta verbal sinó que estava vinculada a una construcció no-verbal o pre-verbal (veure tipus 6 de construccions). Els *sentiments* d'una persona són esdeveniments interiors que cal construir. Sovint, el que la persona anomena emoció és una altra cara de la moneda d'allò que és conscientment conegut. Així doncs, l'emoció és quelcom que només podem construir vagament, i només podem donar sentit a la conducta emocional després d'haver clarificat què és el que succeeix en el sistema de construcció. Des d'aquesta perspectiva, Kelly intenta explicar un bon nombre de fenòmens d'allò que s'han conegut com emocions. En conseqüència, per a Kelly no té cap sentit la distinció clàssica entre cognició i emoció:

"La distinció clàssica que separa aquestes dues construccions, de forma similar al que passa amb altres distincions que van ésser útils en un altre temps, s'ha convertit en un obstacle per a una avaluació psicològica sensible. Quan es divideix així l'experiència humana, resulta difícil realitzar l'aspiració holística més gran que la ciència psicològica pot inculcar de forma renovada." (Kelly, 1966e/1969)

Bannister (1977; Bannister i Fransella, 1980) emfatitza que la Teoria de les Construccions Personals no pot considerar-se purament cognitiva i que si la gent l'ha construït així es deu a que Kelly no va acceptar emprar la construcció **pensament-sentiment**. Segons sembla Kelly, poc abans de morir estava intentant re-escriure la teoria de manera que mantenint les seves conviccions teòriques es canviés l'estil del llenguatge per tal que esdevingués una *Teoria de les Passions Humanes*. En un altre escrit Kelly (1977) expressa el seu desig per abastar la comprensió d'allò que sota el rètol d'emoció es considera "irracional" i per tant incompreensible:

"L'home que està enamorat pot no veure res de racional en la seva experiència, i pot anar tan lluny com per considerar-se una víctima de la psicodinàmica o de les pocións amoroses. Però això no suposa que nosaltres ens haguem de limitar als mateixos usos. La nostra feina és entendre la seva experiència en general."

McCoy (1977) posa de manifest com el dualisme que rebutja Kelly dificultaria la comprensió de la persona com a totalitat, i la unitat dels seus processos. Precisament es podria comprendre l'emoció com component d'un procés que en moments diferents pot oferir modalitats d'experiència ben diverses. Posteriorment ha estat Leitner (1979, 1981, 1985) qui ha proveït certa evidència empírica i ha elaborat les concepcions kellyanes de l'emoció.

Ja hem comentat a propòsit del postulat fonamental l'elaboració que presenta Mancuso (1985; Mancuso i Hunter, 1983) de l'emoció com mobilització fisiològica (arousal) que es produeix en la utilització de Construccions Personals (esquemes) inadequats. Així, segueix Averill (1980) en considerar la conducta emocional com un rol que es juga en esdevenir-se una fallada en el procés de construcció. Aquest plantejament ens sembla sumament interessant perquè integra la vessant fisiològica i conductual de l'emoció, sens dubte important. Tanmateix, aquesta extensió de la teoria a altres àmbits no modifica els plantejaments més estrictament psicològics de Kelly.

En la seva obra fonamental, Kelly (1955) ja presenta l'explicació des de la Teoria de les Construccions Personals d'una sèrie d'emocions en termes de construccions de transició. Les presentem seguidament.

a) *Amenaça*: El sentiment d'*amença* és la presa de consciència d'un canvi imminent d'ampli abast en les pròpies estructures nuclears (veure tipus 2 de Construccions Personals). Una persona se sent amenaçada quan les seves creences sobre la naturalesa de les coses s'invaliden. En aquest cas el possible canvi és substancial i es percep com afectant a bona part del sistema. Fransella (1981b) posa l'exemple que un psicòleg pot veure's amenaçat si ha passat bona part de la seva vida professional treballant dins d'una estructura teòrica, i es troba amb una altra teoria molt interessant i útil, però que des d'aquesta nova perspectiva tot el seu treball anterior podria semblar inútil.

L'*amença* és també una predicció no desitjada, que no es vol que es realitzi però que hi ha motius per esperar-la. Es percep com inevitable i amb poder per alterar radicalment allò que la persona considera de si mateixa. Una línia d'investigació molt important que s'ha desenvolupat dins del marc de la Psicologia de les Construccions Personals és la relacionada amb el sentiment d'*amença* davant la mort. Els autors que més destaquen en aquesta línia són Franz Epting i Robert Neimeyer, que han editat un llibre, Personal Meanings of Death: Applications of Personal Construct Theory in Clinical Practice (1984), que recull algunes de les aportacions més importants del moment. El gruix d'aquestes investigacions però, no es pot reduir a aquests dos autors ni a aquesta publicació.

Un dels desenvolupaments més importants d'aquesta línia de recerca és l'anomenat *Threat Index* (índex d'*amença* de mort) de Krieger, Epting i Leitner (1974) que és un tipus de graella dissenyat per possibilitar que la persona manifesti la naturalesa de les seves anticipacions sobre la mort. Atès que la construcció de la mort pot esdevenir amenaçant gairebé per definició, el *Threat Index* mesura el grau d'*amença* que genera. No ens pertoca estendre'ns ací sobre les conclusions d'aquesta línia de recerca, però sembla ser que un grau d'*amença* alt correlaciona amb un pitjor pronòstic de guariment en diverses malalties "orgàniques", mentre que un

grau d'amenaça baix millora el pronòstic de guariment. Per altra banda, W. Warren (1982) ha fet palès com es pot emprar aquesta modalitat de graella també en el camp psicoterapèutic.

Els sentiments d'amenaça poden donar-se també en la psicoteràpia. La persona pot sentir-se amenaçada si la teràpia resulta massa eficaç: pot percebre que si continua així haurà de realitzar un canvi massa radical per al qual potser no se sent preparada. La conducta resultant pot ésser l'expressió d'hostilitat cap al terapeuta massa entusiasta del canvi o altres manifestacions de resistència a aquest canvi.

Una aportació també força important al tema dels sentiments d'amenaça la va realitzar Landfield (1954, 1955) i el mateix Kelly (1955) la comenta en la seva obra magna:

"La *hipòtesi d'exemplificació* de Landfield diu que una persona pot aparèixer amenaçant per a una altra si exemplifica allò que aquesta va ésser en un temps però que ara creu no ésser, (...) La segona hipòtesi de Landfield va ser la *hipòtesi d'expectació*: Una persona resulta amenaçant si sembla esperar d'una l'altra què es comporti de l'antiga forma."

és a dir una persona pot resultar amenaçant per a nosaltres tant si es comporta d'una manera que nosaltres hem decidit no comportar-nos com si espera que ens comportem d'aquesta manera que ja hem descartat. L'amenaça, doncs, és una amenaça de retrocés en un canvi que probablement no està encara massa solidificat pel fet d'ésser recent o per altres motius.

b) *Por*: La *por* és la consciència imminent d'un canvi incidental en les pròpies estructures nuclears. Ens enfrontem a esdeveniments específics (el cotxe surt una mica del carril, un gos que borda a prop nostre) que poden afectar, o almenys això és el que anticipem, les nostres estructures perifèriques però deixaran intactes les nuclears. El canvi anticipat és accessori. Epting (1984) assenyala que sovint hi ha coses que ens produeixen por perquè les coneixem poc. Poden produir-nos por les radiacions nuclears si tenim poca informació sobre llurs efectes. Si rebem informació sobre els efectes que poden tenir en la població i en les generacions venidores segurament ens sentirem amenaçats!

c) *Ansietat*: L'*ansietat* és la presa de consciència que els esdeveniments amb què la persona s'enfronta s'escauen fora de l'àmbit de conveniència del seu Sistema de Construccions Personals. L'*ansietat* està present en qualsevol tipus de canvi. D'acord amb Kelly (1955) no s'ha de considerar ni bona ni dolenta, sinó com la condició prèvia per efectuar qualsevol tipus de revisió del sistema. Epting (1984) però, remarca els seus aspectes positius pel fet del reconeixement del problema encara que provoqui cert dolor. Altrament la persona simplement no percebria la situació i no s'hi veuria afectada.

En general resulten angoixants les àrees en què es disposa de poques Construccions Personals, és a dir, les que han estat objecte de menys activitat constructiva. Per exemple, un estudiant d'Història es pot angoixar si l'examinen de càlcul infinitesimal; un cast amb el sexe; etc. També es pot produir angoixa quan el sistema té poc elaborada aquella àrea. En general, un sistema amb poques relacions implicatives o afluixat té més possibilitat de trobar-se amb esdeveniments difícils d'elaborar.

Des d'aquesta perspectiva, l'*ansietat* no es considera com quelcom aïllat del sistema psicològic, ni com quelcom exclusivament fisiològic, ni com una entitat a part. Es tracta d'una part del propi procés de construcció, un aspecte de l'activitat del sistema sempre canviant de Construccions Personals. Avia (1986) fa notar les semblances d'aquest model amb la teoria de l'*ansietat* dels modificadors de conducta actuals (Sarason, Wine, Meichenbaum,... i nosaltres afegiríem a Mahoney). Aquesta autora relaciona l'*ansietat* amb l'amenaça, en el sentit que la vivència repetida d'*ansietat* provoca el sentiment de necessitat imminent d'un canvi profund i la persona se sent amenaçada.

d) *Culpa*: La *culpa* és presa de consciència que el self s'escau fora de la pròpia estructura nuclear. Quan una persona es troba realitzant, en un grau considerable, aquells actes que no hagués esperat fer si fos la classe de persona que sempre ha pensat que és, se sent culpable. Per exemple, quan un professor respon sarcàsticament la pregunta d'un alumne pot sentir-se culpable si es construeix a sí mateix com el tipus de professor que és sensible a les necessitats de l'estudiant.

Cal fer notar que el grau d'abstracció d'aquesta definició del sentiment de culpabilitat és prou alt com per alliberar-se de qualsevol referència a valors o codis culturals, religiosos, etc... La culpa es defineix només des del punt de vista de la persona que la sent. Té poc a veure amb la violació de normes socials des d'una perspectiva externa. Té molt a veure, en canvi, amb l'estructura nuclear que és la que serveix per mantenir el sentiment d'identitat i integritat en la persona. Quan aquesta estructura discrepa de la construcció de la pròpia conducta, la persona se sent culpable.

e) *Agressivitat*: L'*agressivitat* és l'elaboració activa del propi camp perceptual. La persona és agressiva, en el sentit de Kelly, quan experimenta activament la comprovació de la validesa de la seva construcció; quan amplia l'àmbit de les seves construccions (i per tant de les seves activitats) en direccions noves; quan intenta construir una estructura per manejar esdeveniments que de fet en aquell moment s'escauen fora de la seva comprensió i que, per tant, l'angoixen; i simplement quan explora els seus límits. Això pot assemblar-se al que s'entén normalment per agressivitat si les altres persones se senten amenaçades, però no és necessàriament el mateix. Novament, es tracta de l'explicació de l'emoció en funció de la persona i no de les reaccions que provoca. Tant pot aplicar-se al delinqüent que intenta validar les seves hipòtesis sobre la impotència de la policia, com a l'executiu que prova si pot ampliar la seva competència (i poder) a altres seccions de la seva empresa o si pot vendre productes a altres sectors del mercat.

f) *Hostilitat*: L'*hostilitat* és, per a Kelly, l'esforç continuat per extorsionar l'evidència de validació per tal d'afavorir un tipus de predicció social que ja ha estat reconeguda com errònia. Consisteix en una conducta encaminada a mantenir el *status quo*. Probablement, part del seu món s'ensorra (s'invalida) i la persona considera necessari insistir per tal de trobar evidència que doni el suport a allò que necessita validar. Quan es tracta de preservar intacte el seu sistema, la persona no pot assumir el fet d'estar equivocada i força les coses. Per exemple, un marit pot resultar hostil en manifestar que la seva dona li expressa obertament el seu amor quan, de fet, la relació ja no es manté per l'amor. La persona deixa de ser hostil quan troba formes alternatives d'interpretar-se en aquella situació.

L'hostilitat es pot confondre fàcilment amb l'agressivitat, i més quan el significat habitual d'ambdós termes és ben proper. En el sentit kellià poden considerar-se fins i tot oposats: l'hostilitat a compleix una funció d'auto-preservació, mentre que l'agressivitat pretén ampliar el sistema activament. Epting (1984), per altra banda, assenyala que l'agressivitat és espontània, mentre que en el cas de l'hostilitat la persona pot estar apassionadament enfadada o metòdicament freda. El que tenen en comú és que són alternatives conductuals en front del sentiment d'amenaça.

g) Impulsivitat: La definició de Kelly de la *impulsivitat*, està inextricablement vinculada al Cicle C-A-C. El tret característic de la impulsivitat és que el període de circumspecció, que normalment precedeix la decisió, s'ha escurçat massa. És molt proper al fet de precipitar-se a l'hora de prendre una decisió que requeria examinar prèviament altres alternatives.

h) Amor: McCoy (1977) ha intentat eixamplar aquesta definició transicional dels estats emocionals per incloure les definicions de dol, dubte, amor, felicitat, satisfacció, complaença, tristor, autoconfiança, vergonya, disgust, alegria, sorpresa, i ràbia. Tot i que no podem estendre'ns en la definició de tots aquests estats, val la pena esmentar la definició d'amor que ella ofereix pel caràcter diferent que té en relació a les emocions definides per Kelly:

"*Amor:* és la consciència de validació de la pròpia estructura nuclear. (...) En poques paraules, en l'amor la persona es veu a sí mateixa completada i les seves estructures nuclears es validen." (McCoy, 1977)

"L'*amor* és un procés de validació i invalidació que mena a una major elaboració de la persona com a ésser complet".
(Epting, 1977)

La definició d'Epting abasta no només l'amor que es troba en la confirmació i suport per a la validació sinó també l'amor que "serveix per invalidar aquelles coses de la persona que són poc valuoses". Nosaltres afegiríem, que són poc valuoses per a la relació. A parer nostre, la definició de McCoy s'escauria més bé en el cas de l'enamorament.

0.3.3) L'ESTRUCTURA JERARQUICA DEL SISTEMA DE CONSTRUCCIONS PERSONALS

La descripció de l'estructura, funcionament i desenvolupament del Sistema de Construccions Personals és la base sobre la qual es fonamenten els eixos principals de la Teoria de les Construccions Personals. Aquesta immensa i difícilment abastable tasca, però, desborda la provada capacitat de Kelly per elaborar la seva teoria. Tanmateix, les línies generals ja han estat fermament marcades, almenys en un grau suficient com per generar un bon nombre d'investigacions. El major nombre de recerques s'han desenvolupat al voltant dels aspectes estructurals del sistema (complexitat cognitiva, intensitat, integració, etc...), però els avenços en aquest camp no han aportat res pel que fa a les relacions jeràrquiques. L'intent més important per elaborar i definir amb més extensió i profunditat l'estructura jeràrquica del Sistema de Construccions Personals el va realitzar Hinkle en la seva tesi doctoral (1965), dirigida pel mateix Kelly. Es basa en la noció d'implicació com a aspecte fonamental de les relacions jeràrquiques.

Des d'aleshores no s'han efectuat gaire esforços significatius en relació al tema fins als darrers anys, que s'ha tornat a prendre en consideració. L'excepció es podria fer amb la proposta d'Adams-Webber (1970a), que intenta aplicar la teoria booleana de conjunts a les relacions jeràrquiques. Ja en aquesta dècada, Ten Kate (1981) efectua una revisió crítica dels procediments i conceptes emprats per Hinkle des d'una perspectiva lògico-formal que aporta una nova llum a la qüestió. Des d'una perspectiva també lògica però en una dimensió aplicada, la de l'anàlisi de graelles, Gaines i Shaw (1981) desenvolupen un programa d'ordinador per a l'anàlisi lògica de les dades. El seu plantejament presenta aportacions conceptuals interessants sobre la naturalesa de l'oposició entre els pols de les construccions, i també sobre llur rellevància.

Cal considerar també l'aportació fonamental del model estrictament teòric desenvolupat pel recent però fruitós grup d'italians (Chiari et al., 1985). Aquest model fa un esforç considerable per desenvolupar un model lògic força fidel a la posició constructivista de Kelly, i especialment a la noció d'àmbit de conveniència.

0.3.3.1) Les formulacions bàsiques de Kelly

La noció de sistema, com a agrupació de Construccions Personals vinculades entre sí formant un tot, apareix en la teoria de Kelly (1955) com una necessitat per desenvolupar prediccions que trascendeixin les possibles contradiccions, d'aquesta manera s'atorga al sistema personal una coherència interna única per a cada individu. Aquest sistema únic de construccions és el que és característic d'una personalitat concreta, i la seva funció és la d'anticipar els esdeveniments. La seva naturalesa canviant li permet resoldre progressivament les incompatibilitats i inconsistències, i re-adaptar-se per poder anticipar més bé el flux també canviant d'esdeveniments

Els aspectes fonamentals de l'estructura del Sistema de Construccions Personals els va expressar Kelly en el corolari d'organització:

"Cada persona desenvolupa de manera característica, d'acord amb la seva conveniència en l'anticipació dels esdeveniments, un Sistema de Construccions que comprèn relacions ordinals entre aquestes construccions." (1955)

Aquest corolari enuncia la noció de sistema i l'existència de relacions ordinals entre les Construccions Personals. En desenvolupar la naturalesa d'aquestes relacions ordinals manifesta que n'existeixen de dos tipus:

"Una construcció pot incloure a una altra com un dels seus elements. Pot fer-ho de dues formes diferents;

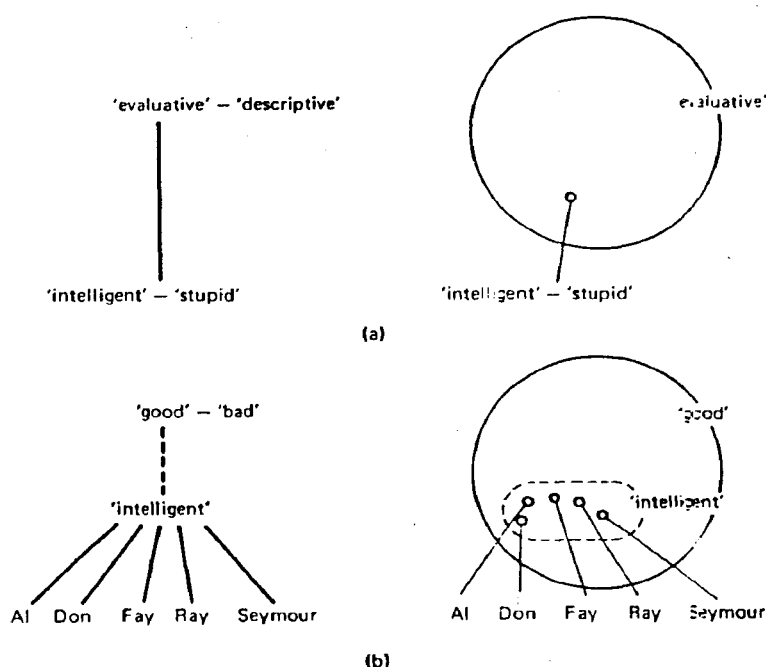
1) engruixint la línia de separació (entre els pols de la construcció) iniciada per la primera, o bé

2) apartant-se de la línia de separació de la primera,"
(Kelly, 1955) (el text entre parèntesi és nostres)

L'exemple que posa Kelly del primer cas és que la construcció *ba-dolent* pot incloure entre d'altres la construcció *intel·ligent-estúpid*. En aquest cas, matisa Ten Kate (1981), els elements de la segona construcció (subordinada) són alhora elements de la primera (supraordinada). Adams-Webber (1970a) i Ten Kate (1981) consideren que aquest tipus de relació es pot conceptualitzar en termes de la teoria booleana de conjunts, essent la construcció subordinada un sub-conjunt de la supraordinada. ésser subordinada, *en aquest sentit* suposa que tots els elements de la construcció són també elements de la construcció supraordinada. Ten Kate (1981) anomena aquest tipus de relació ordinal *hiponímia*, i assenyala l'analogia amb la

teoria semàntica: d'acord amb Lyons (1977), gos, per exemple, s'anomena hiponímia d'animal. Per altra banda, Ryle (1975) l'anomena forma més general de supraordinació

Pel que fa al segon tipus, Kelly posa l'exemple de la construcció *avaluatiu-descriptiu*, la qual inclou en un dels seus pols la construcció subordinada *intel·ligent-estúpid*. Ten Kate (1981) recomana anomenar a aquest tipus *relació d'element* atès que és la mateixa que es dona entre una construcció i un element: la construcció subordinada *intel·ligent-estúpid* ve a ser, de fet, un element del pol *avaluatiu* de la construcció supraordinada *avaluatiu-descriptiu*. També ací, Ten Kate fa notar el paral·lelisme amb la teoria axiomàtica de conjunts on els elements d'un conjunt són, també ells mateixos, conjunts. Ho descriu també gràficament emprant els diagrames de Venn:



Relació d'element (a) i Relació d'hiponímia (b),

Ten Kate (1981)

No obstant Kelly va distingir clarament els dos tipus de relacions ordinals en aquest cas, dos paràgrafs més endavant, en donar la definició de supraordinació i subordinació, diu:

"Dins d'un Sistema de Construccions poden haver diversos nivells de relacions ordinals. Algunes construccions poden incloure'n altres, les quals, al mateix temps, n'inclouen unes altres. Quan una construcció inclou una altra, la seva relació ordinal pot anomenar-se *supraordinal*, i la relació ordinal de l'altra es torna *subordinada*,

(...)

"Una construcció subordinada és aquella que s'inclou com a un element en el context d'una altra." (Kelly, 1955)

Tant Ten Kate (1981) com Ryle (1975) es queixen del fet que Kelly només oferís una definició de construcció subordinada, en funció del tipus **relació d'element**, en lloc de donar-ne una per a cada tipus. Fins i tot, Ryle fa responsable aquest fet de generar confusió al voltant del tema i de la poca investigació que s'hi ha realitzat. A més considera que el segon tipus de construcció, al qual anomena **construcció de construccions**,

"..., encara que es fa explícit poques vegades, s'empra contínuament, en l'elecció de construccions apropiades. *Apropiat* en aquest sentit significa que ho sigui tant *per a la tasca* com *per a l'element a construir*. La construcció supraordinada inapropiada d'aquest tipus és la base d'algunes formes d'humor i també de trastorns del pensament." (Ryle, 1975)

Aquest autor considera que la majoria dels seguidors de Kelly l'han imitat, augmentant així la confusió, no només per no aclarir aquest aspecte sinó perquè en la majoria de referències a la supraordinació (p.e. Hinkle, 1965; Bannister i Mair, 1968; Adams-Webber, 1970a; Bannister i Fransella, 1980) empen la *forma més general* (hiponímia segons Ten Kate) mentre que ofereixen la definició de construcció subordinada del tipus *construcció de construccions* (relació d'element segons Ten Kate). A tall d'exemple Bannister i Fransella (1980) exposen sense gaire complicacions un exemple on es combinen ambdós tipus de subordinacions:

"Per alguna gent la construcció *jazz tradicional* versus *jazz modern* pot estar compresa com a implicació subordinada de la construcció *jazz bo* versus *jazz dolent* i ambdós pols de la construcció podrien estar compresos sota el pol *música* de la construcció *música-jazz*.

Probablement Ryle té part de raó, però podem oferir una explicació a aquesta *confusió* que parteix de la mateixa distinció entre construcció i element. Com s'ha vist a 0.3.2.1 aquesta distinció té efectes únicament

operatius, però a un nivell teòric l'element és simplement una construcció de caire subordinat.

Certament, si la distinció entre construcció i element és una qüestió de conveniència a l'hora d'emprar una tècnica determinada, la definició abans esmentada de subordinació és vàlida per ambdós tipus de relacions ordinals. Aquesta postura es basa en l'epistemologia constructivista que caracteritza la Psicologia de les Construccions Personals.

Així doncs, si bé és cert que aquest aspecte no ha estat prou ben elaborat ni aclarit en textos fonamentals (p.e. Bannister i Fransella, 1980) ni en els que parlen de l'estructura jeràrquica del Sistema de Construccions Personals (p.e. Crockett, 1982 i molt especialment Hinkle, 1965 que veurem seguidament), això respon a l'assoliment d'una postura teòrica determinada. Per tant, les crítiques a aquest plantejament s'hauran d'adreçar a l'esmentada posició epistemològica atès que l'opció d'aquests autors és coherent amb aquesta posició.

No obstant el reconeixement d'aquesta coherència, val a dir que una i altra forma de subordinació presenten característiques **formalment** diferents. Probablement resultaria aclaridor per a la teoria diferenciar ambdues formes tot i respectant l'epistemologia constructivista en que es fonamenta la Teoria de les Construccions Personals. En aquest sentit ens permetem avançar que Chiari et al. (1985) ha realitzat una aportació força interessant en diferenciar ambdós tipus de relacions però emfatitzant amb cert radicalisme la posició constructivista.

0.3.3.2) L'aportació de Hinkle

L'obra de Hinkle (1965), encara que no ha estat publicada, es descrita exhaustivament a Bannister i Mair (1968), els quals la presenten com "la primera i més important elaboració i definició d'alguns aspectes de la teoria de Kelly" i consideren que altres esforços anteriors malgrat tenir interès "no suposen una reformulació substancial de la teoria".

Hinkle es va proposar elaborar els aspectes organitzatius del Sistema de Construccions Personals i la seva relació amb el canvi. Va formular el que va anomenar *Teoria de les implicacions* i va desenvolupar una sèrie de procediments (escalament, graella d'implicacions, graella de resistència al canvi) que operacionalitzen, i per tant permeten validar, la seva teoria com una elaboració o perllongació de la Teoria de les Construccions Personals. En aquest apartat, però, ens centrarem en les aportacions teòriques que fonamenten la seva investigació i deixarem la descripció dels procediments per a l'apartat corresponent a l'avaluació de les Construccions Personals.

La seva idea central es podria resumir en una espècie de **corolari d'implicació**:

"La definició d'una construcció ha de suposar una afirmació sobre la *ubicació* de la dimensió de la construcció en el context d'una xarxa jeràrquica d'implicacions entre construccions.
(...)
Des d'aquest punt de vista, es considerarà que les construccions només tenen una característica, qualitat o propietat; és a dir, una construcció té *implicacions* diferents en un *context* jeràrquic determinat." (Hinkle, 1965)

Partint d'aquest nucli, considera dos tipus d'implicacions diferencials: les ascendents i les descendents. És a dir, les implicacions subordinades i les supraordinades. Hinkle ofereix com a definició operacional de la relació de **supraordinació**, que la construcció es produeixi de manera plausible en resposta a la pregunta "Per què?". En el cas de **subordinació** la pregunta seria "Com ho saps?" o bé "En quines coses es manifesta això?".

En un exemple extret d'un cas clínic, se li va preguntar a l'Adrià (nom simulat) per què preferia el primer pol de la construcció *inspira confiança-inspira desconfiança*. Va respondre que així era algú que *Pot ser estimat*

(com oposat a *Pot ser rebutjat*). Quan se li va preguntar com sabia ell que algú inspirava confiança, va donar la construcció *honrat-manipula*). Aquest procediment s'anomena *escalament* i en les seves dues variants, ascendent i descendent, es desenvolupen amb més profunditat a l'apartat 1.1.1.

Si bé és cert que Hinkle va abordar el tema del ventall de possibles relacions entre dues construccions dicotòmiques, estem d'acord amb Ten Kate (1981) que no va oferir un model clar. Tanmateix, val la pena citar pel seu interès el paràgraf sencer on expressa aquestes relacions. El presentem de forma esquemàtica per a la seva millor comprensió.

"Centrem ara la nostra atenció breument en les diverses formes d'implicació entre dues construccions. Per exemple, la construcció A-B i la construcció X-Y. És possible un ampli ventall de combinacions implicatives específiques, però el que tenen en comú són aquests quatre patrons, el paral·lel, l'ortogonal, el recíproc i les formes ambigües. Es descriuen seguidament:

1. *Paral·lel*: A implica X i B implica Y. (p.e. estima-odia; plaent-displaent).

2. *Ortogonal*: A implica X, però B no implica Y; també quan A implica X i B implica X però tampoc implica Y. (p.e. treballador-aturat; té ingressos-no té ingressos. També bo-dolent; avaluatiu-objectiu).

3. *Recíproc*: A implica X i B implica Y; també X implica A i Y implica B. (p.e. nerviós-calmat; tens-relaxat). Aquest tipus de relació suggereix una equivalència funcional de les etiquetes de les construccions.

4. *Ambigu*: A i B impliquen X, i B implica Y; també A implica X i Y, i B implica X i Y. Un subjecte, per exemple, quan parlava de desitjable-indesitjable i realisme-idealisme, va dir que tan el realisme com l'idealisme implicaven aspectes desitjables i indesitjables per a ell. La teoria del conflicte i la del doble-vincle fan referència a aquests *dilemes implicatius*. Aquestes situacions semblen ser el resultat de (1) una abstracció incompleta de les diferències entre els contextos en els que s'empra la construcció; o bé (2) en el cas de l'exemple esmentat, el subjecte va utilitzar una etiqueta per a dues construccions independents, p.e., realisme-idealisme en el sentit de comprovar idees-no comprovar idees i realisme-idealisme en el sentit de tenir objectius-no tenir objectius. Quan això es va aclarir, el subjecte va poder referir-se a cada una de les expressions anteriors en una forma no-ambigua, paral·lela. En aquest sentit el moviment psicològic, la resolució de conflictes, i l'*insight*

depenen de la ubicació d'aquestes implicacions ambigües i de la seva resolució en formes ortogonals o paral·leles." (Hinkle, 1965)

Paral·lel

A----B (estima-odia)
 ↓ ↓
 X----Y (plaent-displaent)

Recíproc

A----B (nerviós-calmat)
 ⇕ ⇕
 X----Y (tens-relaxat)

Ortogonal

A----B (treballador-aturat)
 ↓
 X----Y (té ingressos-no té ingressos)

o bé

A----B (bo-dolent)
 ↓ ✓
 X----Y (avaluatiu-objectiu)

Ambigu

A----B
 ↓ ✓ ↓
 X----Y

o bé

A----B (realisme-idealisme)
 ↓ ✗ ↓
 X----Y (desitjable-indesitjable)

Una possibilitat no descrita per Hinkle i comentada tant per Ten Kate (1981) com per Gaines i Shaw (1981), és la que es deriva del fet que les construccions són dicotòmiques. Pot haver-hi casos en els quals A impliqui X (p.e. gastar molts diners impliqui ser ric), i que Y impliqui B (ser pobre impliqui no gastar molts diners). El fet que les construccions tinguin dos pols introdueix un nivell més gran de complexitat que sembla que Hinkle no va tenir prou present.

Certament, la descripció d'aquests patrons no pot considerar-se un model, atès que no és prou exhaustiva. Ten Kate (1981) afirma que és sorprenent que consideri igualment una implicació, i a més les inclogui en la mateixa categoria (l'ortogonal), dos tipus de relacions jeràrquiques diferents, la relació d'element i la d'hiponímia (distinció ja efectuada pel mateix Kelly i comentada en l'apartat anterior). També fa notar, coincidint amb Bannister i Mair (1968), que la distinció entre els dos tipus d'implicacions, l'ascendent i la descendent, que fonamenten els procediments

Tanmateix, a més de la seva aportació teòrica, val la pena fer una petita referència a la investigació desenvolupada per Hinkle (1965), la qual valida en gran mesura determinats aspectes relacionats amb l'estructura del Sistema de Construccions Personals i el canvi. Presentarem seguidament les hipòtesis que va emprar, validades totes ($p < 0.001$) mitjançant una metodologia molt rica, fins i tot en el camp clínic: la graella d'implicacions i la graella de resistència al canvi. Val a dir però, que aquesta metodologia es limita als patrons paral·lels i als recíprocs.

De forma resumida, es podria dir que la primera hipòtesi, relativa als aspectes més estrictament estructurals, és compresa en els següents termes:

"Les Construccions Personals que funcionen en un nivell elevat de supraordinació, en un context jeràrquic determinat tenen un rang supraordinat més gran d'implicacions que aquelles que funcionen a un nivell més baix."

La segona, centrada en la possibilitat de canvi en relació a l'estructura, es podria enumerar així:

"La relativa resistència al canvi d'un pol a l'altre en una Construcció Personal es relaciona directament al rang supraordinat d'implicacions de la construcció."

El sentit d'aquesta relació seria que

"Les construccions més supraordinades en un context jeràrquic determinat mostraran una resistència més gran al canvi de pol que les subordinades."

Ambdues hipòtesis estan relacionades. Hi haurà una resistència més gran al canvi en les construccions supraordinades atès que qualsevol canvi en aquest nivell suposarà necessàriament un gran nombre de canvis relacionats i un risc considerable per al desenvolupament i capacitat predictiva del sistema. És a dir, una reconstrucció més profunda.

La formulació de Hinkle (1965) relativa a un dels tipus de canvi descrits per Kelly, el canvi de pol en una Construcció Personal, representa també un pas més en l'elaboració del corolari d'elecció:

"Una persona escull un o altre pol de la construcció de manera que el pol escollit li ofereixi un nombre més gran d'implícacions dins del seu Sistema de Construccions Personals."

Una altra formulació interessant descrita per aquest autor és la relativa a l'àmbit de conveniència i el context jeràrquic, és a dir, la cadena d'implícacions on se situa la construcció:

"Construccions amb àmbits de conveniència amplis poden ésser emprades en contextos diferents, però les interrelacions entre les construccions veïnes en la xarxa d'implícacions poden variar d'un context a l'altre."

0.3.3.3) L'aportació dels models lògics

"L'home no sempre pensa lògicament, Algú considera això una seriosa desgràcia, Però jo dubto que sigui així, Si hi ha alguna desgràcia penso que més probablement rau en el fet que, fins ara, els canons de la lògica no han sabut copsar tot l'enginy de l'home..." (Kelly, 1955)

Si bé són certes aquestes afirmacions de Kelly, també ho és l'afirmació que ha estat la lògica la que ha proporcionat models progressivament més acurats en relació a l'estructura jeràrquica del Sistema de Construccions Personals. Altrament aquesta cita de Kelly seria lapidària.

Va ser Adams-Webber (1970a) qui probablement va operar primer amb models lògics per referir-se a l'estructura del Sistema de Construccions Personals:

"Cap construcció no roman sola en un sistema ja que una condició per a l'organització de pensament i acció és l'existència de cert grau de *sobreposició* entre construccions en termes de llurs àmbits de conveniència. Per tal que un esdeveniment qualsevol sigui anticipat o interpretat cal que ocupi la intersecció de les extensions almenys de dues construccions,

Podem conceptualitzar aquestes relacions entre construccions en termes de la teoria booleana de conjunts, sobre la qual es basa la lògica tradicional de proposicions, Atès que una construcció és aquell tipus de cosa que defineix un conjunt d'elements pel que fa a llurs aspectes percebuts com a comuns, podem determinar la relació entre el conjunt definit per una construcció determinada i el conjunt definit per una altra construcció en un domini

específic d'elements. En comparar les extensions de dues construccions qualsevols podem trobar-nos un d'aquests cinc casos;

(1) la construcció A defineix un subconjunt del conjunt definit per la construcció B;

(2) la construcció B defineix un subconjunt del conjunt definit per la construcció A;

(3) hi ha una relació de correspondència total entre ambdós conjunts

(4) hi ha almenys un membre en la intersecció entre ambdós conjunts, però cap d'ells és un subconjunt o un conjunt equivalent de l'altre;

(5) els dos conjunts són mútuament exclusius,
(...)

...la naturalesa de les relacions entre construccions pot ésser representada en termes de diversos graus de sobreposició entre agrupacions, les quals reflecteixen els judicis de similitud i contrast entre els elements al llarg de dimensions rellevants," (Adams-Webber, 1970a)

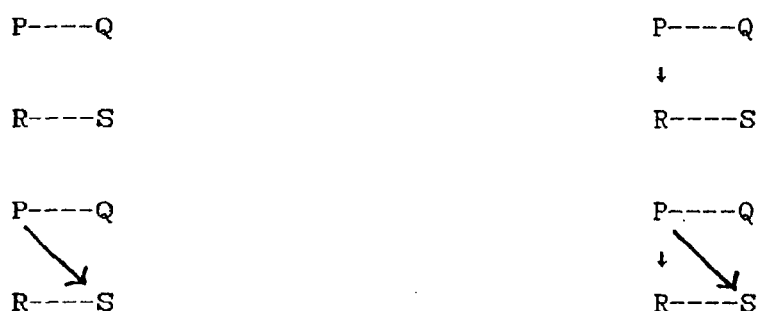
El valor d'aquest model rau, al nostre entendre, en la seva simplicitat i les possibilitats que ofereix. D'entre elles val la pena destacar la de sobreposició, no contemplada abans de manera explícita ni per Hinkle ni pel mateix Kelly. Per altra banda, introdueix el model lògic en l'àmbit de la descripció de l'estructura del Sistema de Construccions Personals, model que han seguit les formulacions posteriors.

No obstant això, no es tracta més que d'un primer pas que necessita força elaboració per convertir-se en model. Per exemple, parteix de la base que les relacions entre construccions només poden ser del tipus *relació d'hiponímia* (Ten Kate, 1981) o *forma més general* (Ryle, 1975), sense tenir en compte la possibilitat que una construcció defineixi el domini d'altres construccions. D'altra banda, tampoc considera la naturalesa dicotòmica de les construccions i el major nombre de possibilitats que això suposa.

0.3.3.3.1 El reduccionisme lògic de Ten Kate

Ten Kate (1981) sí que considera aquesta característica de les Construccions Personals i presenta un model estrictament lògic que es

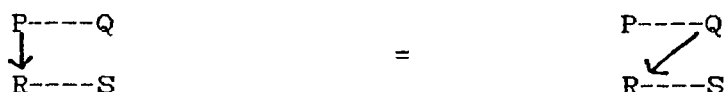
deriva de la descripció que fa Bonarius (1980a; b) dels diferents patrons possibles d'implicació. Segons aquest darrer autor, de cadascun dels pols d'una de les dues construccions poden originar-se 0, 1 ó 2 sagetes. Així, per a cada un dels quatre pols es poden donar quatre possibilitats:



El nombre total de possibilitats és 256 !!

De la mateixa manera que Bonarius suggereix aquest sostre màxim de possibilitats, Ten Kate (1981) fa la feina inversa d'eliminar les que no tenen cap significació fins arribar sorprenentment a només tres possibles patrons. Això ho aconsegueix realitzant les següents reduccions:

1) *Patrons d'implicació simètrics*: aquells que esdevenen el mateix patró en invertir els pols de la construcció (atès que $P \rightarrow Q = Q \rightarrow P$).



2) *Patrons lògicament equivalents*: si considerem que $P = \neg Q$, podem considerar dues construccions $P, \neg P$ (gasta molts diners-no gasta molts diners) i $R, \neg R$ (ric-no ric). Per al cas $P \rightarrow R$, la qual cosa significa que P és una condició suficient per a R , se segueix **lògicament**, sense importar el significat de P i R , que $\neg R \rightarrow \neg P$. En l'exemple, si un individu *gasta molts diners*, ha de ser *ric*, aleshores si no és *ric* implica que *no gasta molts diners*.



Seguint aquest raonament lògic, si també es donés el cas que $(\neg P) \rightarrow \neg R$ (situació que Hinkle anomena patró paral·lel i a la qual atorga màxima importància, atès que l'escalament es basa en aquest patró), aleshores també seria cert que $\neg(\neg R) \rightarrow \neg(\neg P)$, això és igual que $R \rightarrow P$. És a dir, que si $P \rightarrow R$, i $\neg P \rightarrow \neg R$, aleshores P i R són equivalents.

$$\begin{array}{ccc}
 P \text{----} \neg P (=Q) & & P \text{----} \neg P (=Q) \\
 \downarrow & = & \updownarrow \\
 R \text{----} \neg R (=S) & & R \text{----} \neg R (=S)
 \end{array}$$

3) *Patrons lògicament impossibles*: el segon exemple posat per Hinkle per al patró ortogonal, on $P \rightarrow R$ i alhora $P \rightarrow \neg R (=S)$, és lògicament impossible. R no pot ésser al mateix temps verdadera i falsa. Per raons similars, si $P \rightarrow R$, $\neg P (=Q)$ no pot implicar mai R.

$$\begin{array}{ccc}
 P \text{----} \neg P (=Q) & & P \text{----} \neg P (=Q) \\
 \downarrow \searrow & \text{lògicament impossibles} & \downarrow \swarrow \\
 R \text{----} \neg R (=S) & & R \text{----} \neg R (=S)
 \end{array}$$

D'aquesta manera per a Ten Kate (1981) les relacions d'implicació lògicament possibles són tres:

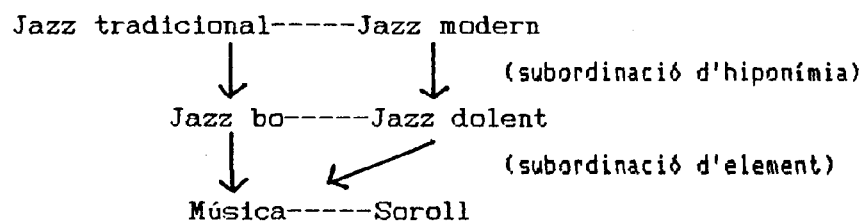
$$\begin{array}{ccc}
 P \text{----} Q \text{ (nerviós-calmat)} & & P \text{----} Q \text{ (bo-dolent)} \\
 & & \downarrow \quad \uparrow \\
 R \text{----} S \text{ (honest-deshonest)} & & R \text{----} S \text{ (honest-deshonest)}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{ccc}
 P \text{----} Q \text{ (nerviós-calmat)} & & \\
 \updownarrow & & \updownarrow \\
 R \text{----} S \text{ (tens-relaxat)} & &
 \end{array}$$

Si bé és cert que no és en absolut criticable la coherència lògica dels arguments que presenta Ten Kate, sí que és almenys qüestionable la legitimitat del raonament lògic per a aquest cas. Quan parla de patrons *lògicament equivalents* considera que en la construcció $P \text{----} Q$, $Q = \neg P$. Això suposa considerar l'equivalència entre negació o no pertinença i oposició, entre lògica i pensament. Aquest tema es tracta més endavant en comentar el model de Gaines i Shaw (1981) però val la pena esmentar en aquest moment que el mateix Kelly es va manifestar clarament en contra d'identificar ambdues coses:

"La noció de contrast com quelcom diferent de la no pertinença no forma part de l'estructura de suposicions de certs sistemes de lògica. Nosaltres, per altra part, simplement suposem que la gent pensa d'aquesta manera particular." (1955)

Pel que fa al cas que Ten Kate anomena patrons *lògicament impossibles*, és a dir que en una construcció P---Q tant P com Q impliquen el pol R de la construcció R---S, (aquest és el cas que el mateix Ten Kate anomena *relació d'element*) ací sí que topem amb una bona contradicció interna: per una banda assenyala que Hinkle no distingeix entre subordinacions d'*hiponímia* i subordinacions del tipus *relació d'element*, i per l'altra ens trobem que ell, en elaborar el seu model, només té present les subordinacions hiponímia!! En aquest sentit hom pot pensar que és preferible la postura tradicional, i simple, on se situen Bannister i Fransella (1980) de no fer la distinció però considerar ambdós tipus d'implícacions, tal com s'ha esmentat més amunt en l'exemple del jazz. Aquest es podria formalitzar així:



La reducció que fa Ten Kate a tres patrons és excessiva per poder descriure quelcom tan complicat com el Sistema de Construccions Personals d'un individu. Ell mateix ho reconeix i suggereix que cal cercar relacions entre construccions on s'admeti cert tipus de solapament, on els elements d'una construcció siguin *algunes vegades* elements d'una altra construcció *mentre que en altres ocasions no ho siguin*. La solució que proposa, la teoria de conjunts, la veu conflictiva pel que fa a la naturalesa dicotòmica de les construccions.

Certament, si bé el model basat en la teoria de conjunts proposat per Adams-Webber té l'avantatge de permetre el solapament no té en compte el problema dels pols dicotòmics. En canvi, la proposta de Ten Kate té en compte de manera exemplar totes les possibilitats que generen ambdós pols de les construccions, però no permet solapament. Val la pena esmentar que pel parer de Bonarius (1984a) aquesta dificultat es pot esvair renunciant a la bipolaritat de les Construccions Personals. No hi ha dubte que podria ser una solució.... ben llunyana, però, a l'espirit de la teoria de Kelly.

0.3.3.3.2 ENTAIL: Les xarxes de vincles implicatius de Gaines i Shaw

Gaines i Shaw (1981) des d'interessos diferents, situats en la problemàtica d'extreure l'estructura jeràrquica del conjunt de construccions emprades en una graella, desenvolupen un tipus d'anàlisi lògica de les dades que han aplicat ja de manera informatitzada en el programa ENTAIL (*Entailment Nets Through Analysing Implicational Links*). Es basa en l'aplicació de valors de veritat-falsedat a predicats lògics tenint en compte l'àmbit de conveniència.

Aquesta forma d'anàlisi ofereix un interès excepcional en presentar una sèrie de característiques que mantenen els avantatges dels models lògics anteriors i resolen algunes de llurs dificultats. En síntesi, les novetats més importants que propugnen són el tractament per separat dels dos pols de les construccions, i la introducció de la lògica de valors múltiples i la teoria de conjunts difusos.

- Negació, oposició i rellevància

La posició de Gaines i Shaw (1981) en relació als pols oposats d'una construcció és sumament interessant, i s'inspira en posicions filosòfico-lògiques que també Landfield (1976) havia interpretat de la postura kelliana sobre el tema. Aquesta posició s'enfronta amb la concepció ja tradicional que un pol d'una construcció actua com la negació de l'altre pol, presuposició que serveix a Ten Kate (1981) per a la seva revisió.

Certament, Kelly sembla oposar-se a la postura reduccionista de Ten Kate basada en la lògica convencional. En les següents afirmacions Kelly relaciona el tema dels pols oposats i el vincula amb el tema de la rellevància:

"Com vàrem explicar anteriorment, en l'exposició del Corolari de Dicotomia, la nostra posició en aquest cas es diferencia una mica de la lògica clàssica. Veiem que la semblança i el contrast pertinents són trets essencials i complementaris de la mateixa construcció, i ambdós existeixen dins del mateix àmbit de conveniència de la construcció. El que es troba fora d'aquest àmbit no es considera part de cap contrast sinó simplement àrea de no pertinença. (...)

La lògica convencional afirmaria que *negre i blanc* han de ser tractats com conceptes separats. És més, diria que l'oposat de *negre* només pot expressar-se com *no-negre*, i l'oposat de *blanc* només pot expressar-se com *no-blanc*. Així, la persona de la qual hem parlat tindria sabates que serien tan *no-blanques* com l'hora del dia, i escriuria en un paper tan *no-negre* com la distància a la seva oficina." (Kelly, 1955)

Segons Gaines i Shaw (1981), part del problema que ací es discuteix és el de rellevància. Així, *no blanc* seria un predicat rellevant a sabates però no a l'hora del dia. Aquests autors es basen en desenvolupaments recents de la lògica formal (Anderson i Belnap, 1975) que comprenen la qüestió de la rellevància. Malgrat tot, afirmen:

"...allò que fins i tot aquesta lògica moderna no abasta i que Kelly desenvolupa és el rol psicològic del concepte d'oposició que no té cap traducció lògica; és relaciona amb la negació però no és idèntica a aquesta." (Gaines i Shaw, 1981)

En desmarcar-se de la lògica, sense deixar de servir-se'n, Gaines i Shaw (1981) són fidels a la concepció bàsica de Kelly de "la dicotomia com tret essencial del pensament mateix" i en la tradició en la qual s'arrela. Hegel ja distingia entre negació com una diferència *absoluta* i oposició com una diferència *essencial*, i Bogomolov s'hi va basar per a la fundació de la seva lògica dialèctica:

"...la investigació sobre la relació entre dos objectes... comença per establir la *diferència* entre ells, que en la seva forma més general s'expressa amb llur negació mútua (A i A). Per dir-ho d'una altra manera, el segon objecte actua inicialment com la simple negació del primer, i generalment s'expressa en lògica per la seva negació indefinida... En descriure aquest tipus de desenvolupament del concepte, Hegel considerarà que aquesta transició de la diferència absoluta a la diferència essencial (diversitat), i d'aquesta a l'oposició (antithesis), era una de les etapes fonamentals de la via general que va de la identitat a l'*oposició* passant per la diferència." (Bogomolov, 1977)

La solució de Gaines i Shaw (1981) consisteix a tractar de manera independent ambdós pols d'una construcció. Cada pol és tractat com un predicat autònom d'igual status que qualsevol altre. Landfield (1976) ja va donar a conèixer una versió de graella que permet, a més dels valors tradicionals, assignar dos valors addicionals: "N" pel cas que cap dels dos pols és aplicable (assignació de falsedat per ambdós pols); i "?" quan els dos pols són aplicables alhora (assignació de veritat pels dos pols).

Permetre valoracions separades per a cada un dels pols, segons Gaines i Shaw (1981), resol en gran mesura el problema de l'àmbit de conveniència atès que permet copsar el **grau de rellevància** de cada construcció en relació a un element. Una construcció serà irrellevant per a un element concret si aquest no s'assigna a cap del dos pols. Atès que el seu programa permet treballar també puntuacions en escales (a més de les puntuacions dicotòmiques més properes a les assignacions de veritat i falsedat típiques de la lògica tradicional) emprant la lògica de valors múltiples i de conjunts difusos (Zadeh, 1976), es podria dir que quan el grau de puntuació és proper a zero en ambdós pols d'una Construcció Personal per a un element concret denota el seu *grau de rellevància* per a aquell element.

En síntesi, es podria dir que el programa ENTAIL de Gaines i Shaw (1981) per a l'anàlisi de Construccions Personals elicitades en una graella realitza les següents aportacions per la fonamentació d'un model lògic de l'estructura jeràrquica del Sistema de Construccions Personals:

- (a) Ofereix un procediment informatitzat d'anàlisi de graelles (mitja més freqüentment emprat per elicitar Construccions Personals) que proporciona una disposició gràfica de les xarxes implicatives entre construccions, de la qual es pot extreure llur estructura jeràrquica.
- (b) Empra les més recents aportacions de la lògica (la lògica modal d'Anderson i Belnap, 1975; la lògica dialèctica de Bogomolov, 1977; la lògica de valors múltiples i de conjunts difusos de Zadeh, 1976) per tal d'evitar reduir l'*oposició* a la *negació*.
- (c) En tractar ambdós pols de les construccions per separat, atorguen a la rellevància el paper fonamental que probablement té. Això posa de manifest la relació, fins ara no gaire desenvolupada, entre el corolari d'organització i el d'àmbit de conveniència.

0.3.3.3.3 *El model italià basat en l'àmbit de conveniència*

Chiari et al (1985) han desenvolupat un model estrictament lògic intitulat *The Hierarchical organization of the Personal Construct Systems in terms of the range of convenience*, que presenta algunes aportacions interessants. Parteix d'una posició constructivista estricta, segons la qual existeixen tants elements de realitat com Construccions Personals presents

en el sistema i capaces de construir-los. Així, els objectes primitius són les Construccions Personals i no els elements. L'aparició d'un esdeveniment fora de l'àmbit de conveniència del Sistema de Construccions Personals forçarà la creació d'una nova construcció.

Aquesta posició, fidel a l'*alternativisme constructiu* de Kelly, treu rellevància a la distinció reivindicada per Ten Kate (1981) i Ryle (1975): *relació d'element vs. relació d'hiponímia* segons el primer, i *forma general de supraordinació vs. construcció de construccions* pel segon. D'alguna manera es podria dir que el constructivisme estricte justifica el no fer aquesta distinció i legitima tant la posició de Kelly, com la ja tradicional de Bannister i Fransella (1980).

El model italià, està estructurat com a tal en forma d'axiomes, definicions i corolaris, i empra de forma força exhaustiva formalitzacions. Concebeix el Sistema de Construccions Personals com un conjunt **parcialment ordenat** de construccions. D'acord amb això, existeixen fonamentalment dos tipus de relacions entre les construccions: les implicacions d'ordinació i les implicacions lògiques.

Així doncs, esdevé fonamental per a aquest model la distinció entre les implicacions d'ordinació i les implicacions lògiques. Tanmateix, des del nostre punt de vista ambdues són lògiques, i per tant s'hi escau poc l'ús del qualificatiu lògic per a només un dels tipus d'implicacions. Proposem anomenar **implicacions verticals** a les que Chiari et al (1985) anomenen d'ordinació i **implicacions horitzontals** a les que anomenem lògiques. Si se'ns permet una metàfora senzilla, les implicacions verticals serien les relacions entre les diferents plantes d'un edifici, i les relacions horitzontals serien les relacions entre els veïns d'un mateix replà.

Pel que fa a les *implicacions verticals*, val a dir que són les que amb més fidelitat representen les relacions jeràrquiques, i es podrien caracteritzar pels següents trets:

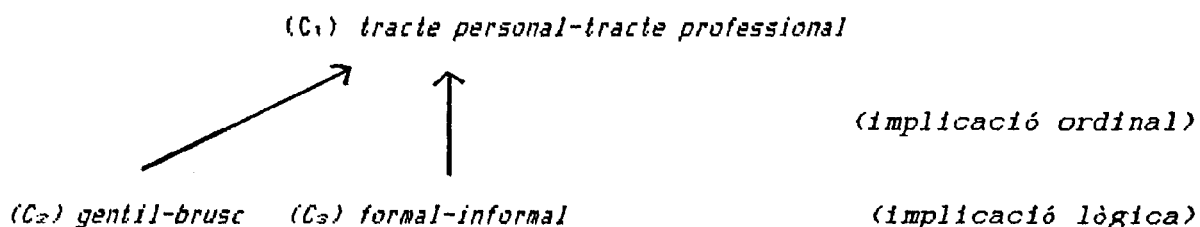
- (1) l'ordenació entre dues construccions es dona si l'àmbit de conveniència de la segona C_2 coincideix amb un pol de la primera C_1 . és a dir, que C_2 implica C_1 ($C_2 \rightarrow C_1$).

(2) les ordenacions poden esdevenir cadenes de construccions, on hi ha una construcció **maximal** amb un àmbit de conveniència que abasta tota la cadena, i una construcció **minimal** de la qual no se'n segueix cap altra.

(3) en aquestes cadenes d'ordenacions però, poden existir construccions que tinguin el mateix àmbit de conveniència, i per tant el mateix antecedent. Aquests subconjunts formen una família de construccions.

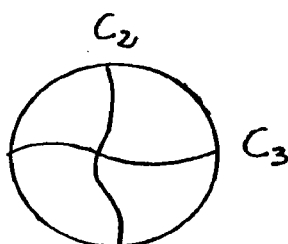
és en les relacions entre aquesta família on es donen les *implicacions horitzontals*. Els diversos tipus de relacions implicatives entre les construccions d'una mateixa família (amb el mateix àmbit de conveniència) es poden descriure a partir de les *projeccions* que s'hi esdevenen. Una construcció es projecta en una altra de la seva mateixa família, de manera que per a un dels pols de la segona, es poden aplicar o no, els dos pols de la primera.

Considerem, per exemple, les construccions C_2 (*gentil-brusc*) i C_3 (*formal-informal*), que poden implicar les dues la mateixa construcció C_1 (*tracte personal-aptitud professional*), però entre si no existeix una relació jeràrquica d'implicació.

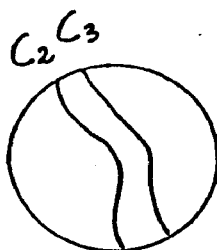


Entre C_2 i C_3 poden donar-se projeccions d'acord amb les següents possibilitats:

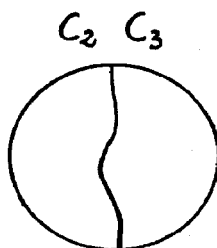
(1) les projeccions de C_2 sobre C_3 es produeixen en ambdós pols. És a dir, una persona construïda com a *informal* pot ésser construïda indistintament com *gentil* o com *brusca*. Igualment, una persona *formal* tant pot ser construïda *gentil* com *brusca*. Aquest seria un cas on no hi hauria cap tipus de relació implicativa. Seria, en altres paraules, un solapament. Vegem-ho gràficament a la pàgina següent:



(2) la projecció de C_2 es produeix només en un dels pols de C_3 . En aquest cas, una persona *formal* no pot ser *brusca*. En canvi, una persona *informal* tant pot ser *gentil* com *brusca*.



(3) No es dona projecció. Així, una persona *formal* serà construïda com *gentil* i una persona *informal* com *brusca*.



Les projeccions són el concepte clau que governa les implicacions horitzontals, i és, al nostre entendre, una aportació molt interessant perquè permet la possibilitat que es doni solapament entre les construccions. Aquesta possibilitat no està contemplada tan explícitament en cap altre model.

En relació a la formulació original de Kelly, el model italià explicita i fa concreta la postura epistemològica constructivista, especialment en el tema de la distinció entre construcció i element. Així, tant Kelly com Chiari et al (1985), coincideixen en conferir a aquesta distinció un valor funcional en relació a l'instrument que utilitzi l'investigador. Tanmateix, el model italià distingeix perfectament entre relacions d'hiponímia i relacions d'element. Les primeres serien un cas particular de les implicacions horitzontals (el cas 2 on la projecció es produeix només en un dels pols); i les segones serien clarament les implicacions verticals.

Per a Hinkle (1965) el solapament seria considerat un cas particular dels patrons ambigus, i per tant, necessitaria d'un aclariment posterior que permetés transformar-lo en un altre patró dels que ell descriu. Tanmateix, com ha demostrat Ten Kate (1981), i d'acord amb el que s'ha explicitat en aquest capítol, el patró paral·lel, en termes del model italià, tan podria resultar una implicació vertical com horitzontal.

Per altra banda, el patró recíproc de Hinkle, suposa una equivalència funcional entre dues construccions. L'afirmació seria correcta si tenim en compte només les implicacions verticals. Des de la perspectiva vertical totes les relacions horitzontals entre les construccions són funcionalment equivalents. La gràcia del model italià estar en descriure i matisar aquest altre tipus de relacions que són les implicacions horitzontals.

Adams-Webber (1970b) postulava ja el solapament com una de les possibles relacions entre construccions. Certament, es podria dir que les projeccions són una forma d'intersecció entre conjunts, d'acord amb la seva proposta. No obstant això, els models basats en la teoria de conjunts exclusivament no resolen el problema de la dicotomia de les Construccions Personals. En canvi, el model italià admet ambdues coses: solapament i dicotomia.

La proposta de Gaines i Shaw (1981) amb el seu programa ENTAIL, presenta una utilitat evident que no pot oferir de moment el model de Chiari et al (1985): està materialitzada en programa d'ordinador i pot dur a terme per tant, una anàlisi de dades provinents de graelles. Si bé això el situa en una bona posició, també es podria dir que com a model té un àmbit

teòric, presenta potencialment moltes més possibilitats. El que és ben cert però, és que de moment les possibilitats d'aplicació del model italià a l'anàlisi de gralles, són ben minses. Però tampoc les xarxes implicatives que obtenen Gaines i Shaw (1981) en les seves graelles poden discriminar entre implicacions verticals o horitzontals. I encara menys discernir, d'entre les segones, quin tipus d'implicació és.

0.3.3.4 La graella conceptual dels models jeràrquics

Seguint el fil comparatiu dels paràgrafs anteriors, en aquest apartat es pretén dur a terme una síntesi conceptual dels diferents models i propostes presentats en el decurs d'aquest apartat sobre l'estructura jeràrquica del Sistema de Construccions Personals. El mitjà emprat per a aquesta pretesa síntesi i clarificació conceptual ha estat una eina pròpia de la metodologia que va crear Kelly, possiblement la més coneguda: la tècnica de graella. Tot i que aquesta tècnica es tractarà pròpiament en l'apartat 1.1.2, ens en servirem en aquest moment per utilitzar-la com a eina d'aclariment conceptual. Una aplicació, per cert, ben poc explotada de la tècnica de graella.

En la pàgina següent presentem aquesta graella. Els seus elements són els set autors principals dels quals hem parlat en aquest apartat. Com a construccions hem emprat una síntesi de conceptes el·licitats del propi text que configura tot l'apartat. S'ha de considerar doncs, com una aplicació que té com a única pretensió una exposició sintètica sobre el tema dels models jeràrquics ja que presenta una complexitat considerable. L'ordre de construccions i elements està presentat ja de forma que les construccions més semblants estan més properes entre sí, igual que els elements. Es tracta del procediment de focalització, basat en l'anàlisi d'agrupaments, explicat a l'inici de la secció 1.1.2.3.

GRAELLA CONCEPTUAL DELS MODELS LÒGICS

1	1955	1965	1981	1970	1985	1975	1981	5
3) Aporta procediments operatius per avaluar l'estructura jeràrquica del sistema	5	1	1	5	5	5	5	Model estrictament teòric
4) Es basa en l'àmbit de conveniència	1	1	1	2	1	4	5	No considera l'àmbit de conveniència essencial per a la jerarquia
1) No considera la distinció entre element i construcció (Constructivista)	1	1	3	1	1	5	5	Distingeix entre dos tipus de subordinació
2) Model que descriu relacions implicatives solapades	N	2	N	1	1	N	5	No admet relacions implicatives solapades
5) Considera que l'estructura jeràrquica només s'abasta a partir de les implicacions	2	1	2	4	1	5	1	Considera que les mesures estructurals denoten jerarquia a partir de les implicacions
6) Model formalitzat lògicament	5	4	1	1	1	5	1	Model descriptiu general no formalitzat lògicament

* * * * *
 * * * * * Ten Kate
 * * * * *
 * * * * * Ryle
 * * * * *
 * * * * * Chiari et al
 * * * * *
 * * * * * Adams-Webber
 * * * * *
 * * * * * Gaines i Shaw
 * * * * *
 * * * * * Hinkle
 * * * * *
 * * * * * Kelly

N = No s'aplica

A la matriu de dades que ens proporciona aquesta graella li hem aplicat diversos tipus d'anàlisi, descrits a 1.1.2.3, a més de la focalització. Aquesta presentació focalitzada s'ha pogut realitzar després d'haver fet una anàlisi d'agrupaments amb el programa CLUSTAN (Wishart, 1986). Els dendrogrames resultants d'aquestes anàlisis es poden veure a la pàgina 172. I a la pàgina 173 es poden trobar les gràfiques resultants de l'anàlisi de components principals de construccions i elements.

Per altra banda, s'ha calculat la matriu de correlacions (Pearson) entre les construccions que es troba a la pàgina 171. Una primera cosa a notar a partir d'aquesta matriu és que els coeficients són, en general, força baixos. De fet la correlació més significativa ($r = 0.87$; $p < 0.05$) es dona entre la construcció 1 i la 4. Això indica una certa associació entre el fet de descriure un model basat en l'àmbit de conveniència i no considerar la distinció entre construcció i element. Relacionada amb aquestes dues, es troba la construcció 2, que només correlaciona de forma significativa ($r = 0.77$; $p < 0.05$) amb la construcció 1, però té una correlació bastant alta ($r = 0.67$) amb la 4. Això suposa que els dos aspectes abans esmentats tenen també relació amb el fet d'admetre solapament entre construccions.

Precisament aquestes tres construccions són les que més significativament carreguen el primer component principal resultant de l'anàlisi de components principals de la matriu. Aquest primer component explica 48,65% de la variança, percentatge que en aquest cas, en tractar-se d'una matriu tan poc correlacionada, és bastant explicatiu. El segon component principal explica el 23,69% de la variança i la construcció que hi carrega més, sense fer-ho de forma contundent, és la 6, és a dir, el fet de considerar les mesures estructurals com a jerarquia, però no és un factor gaire explicat per cap de les construccions.

Pel que fa a l'anàlisi dels elements, ens trobem amb una matriu (pàg. 171) també força dispersa en la qual predominen correlacions negatives, la qual cosa és difícil d'interpretar entre els elements. La correlació positiva més alta, tot i que no significativa ($r = 0.75$) es dona entre l'element corresponent a Chiari et al (1985) i el corresponent a Adams Webber (1970b).

Matriu de correlacions entre construccions

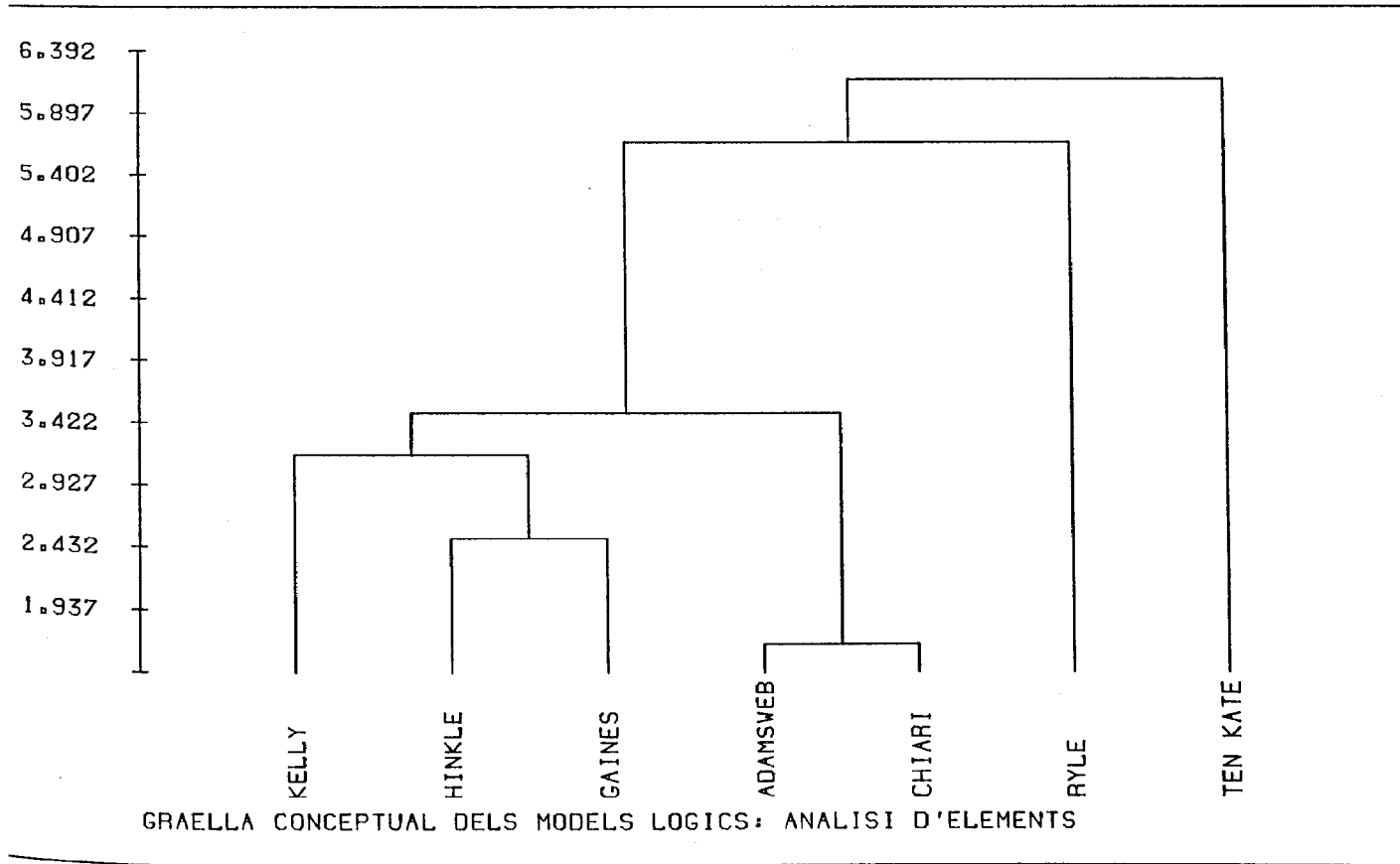
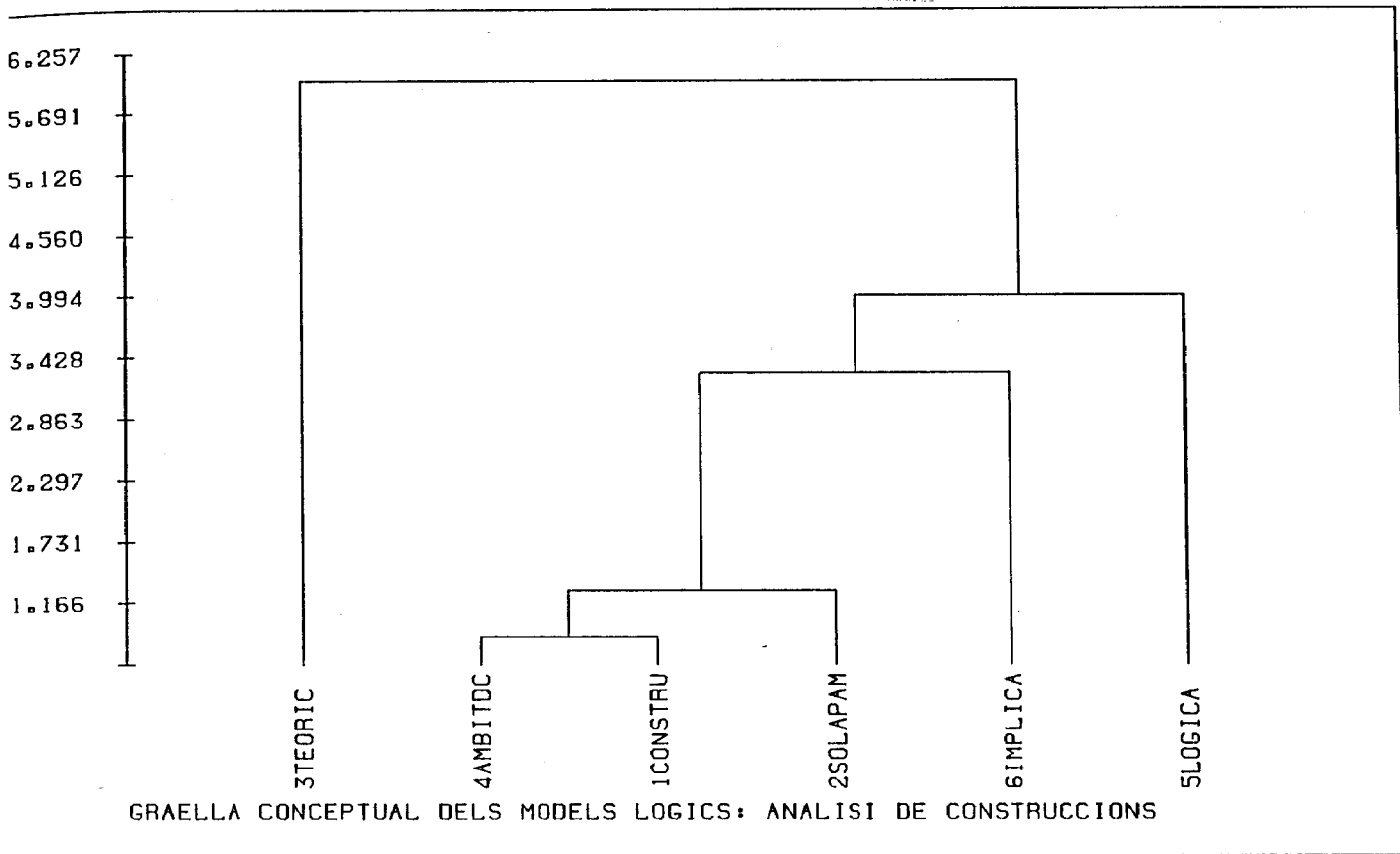
4) 0.47
 1) 0.15 0.87
 2) 0.03 0.67 0.77
 6) 0.33 0.29 0.28-0.16
 5) 0.02-0.03 0.01 0.10 0.31
 3) 4) 1) 2) 6)

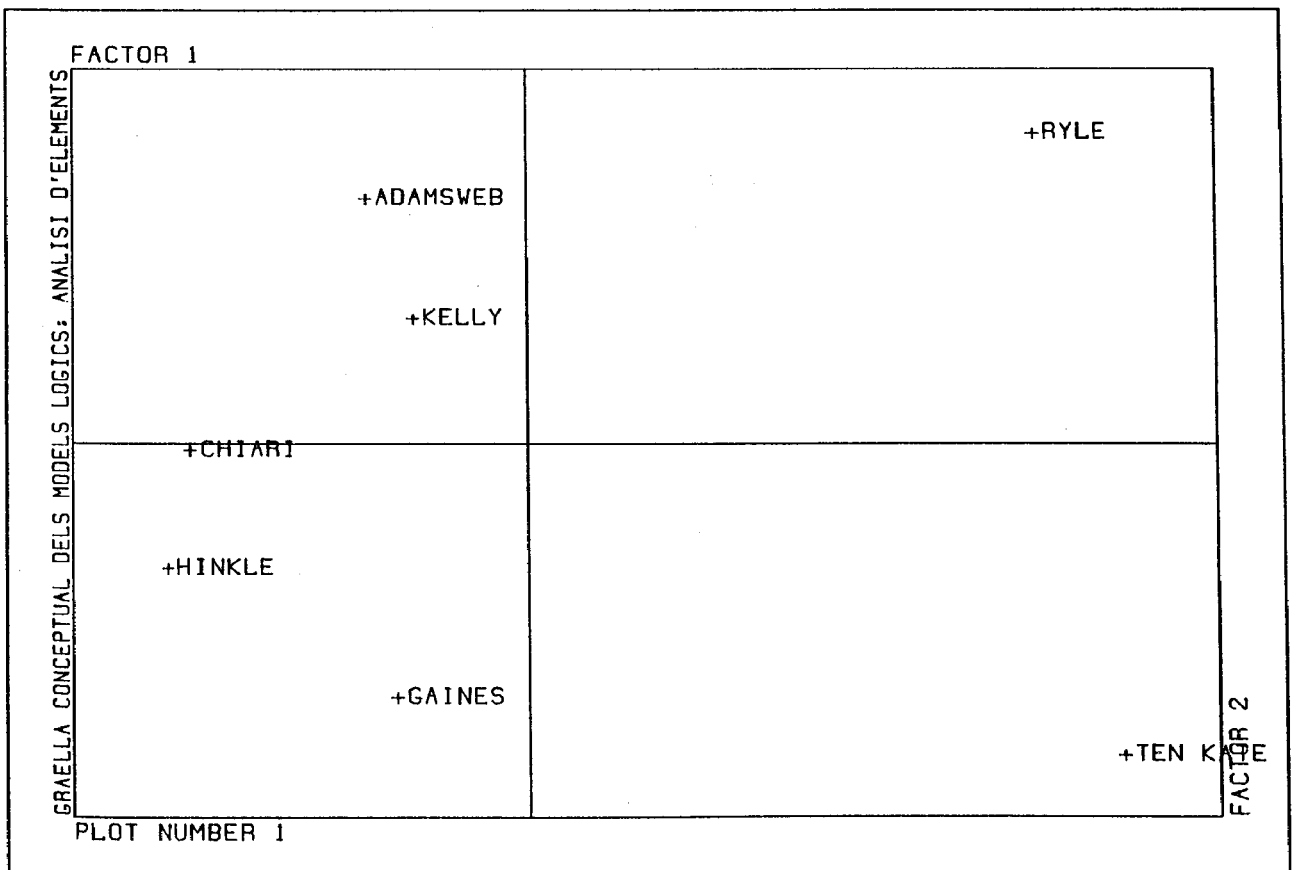
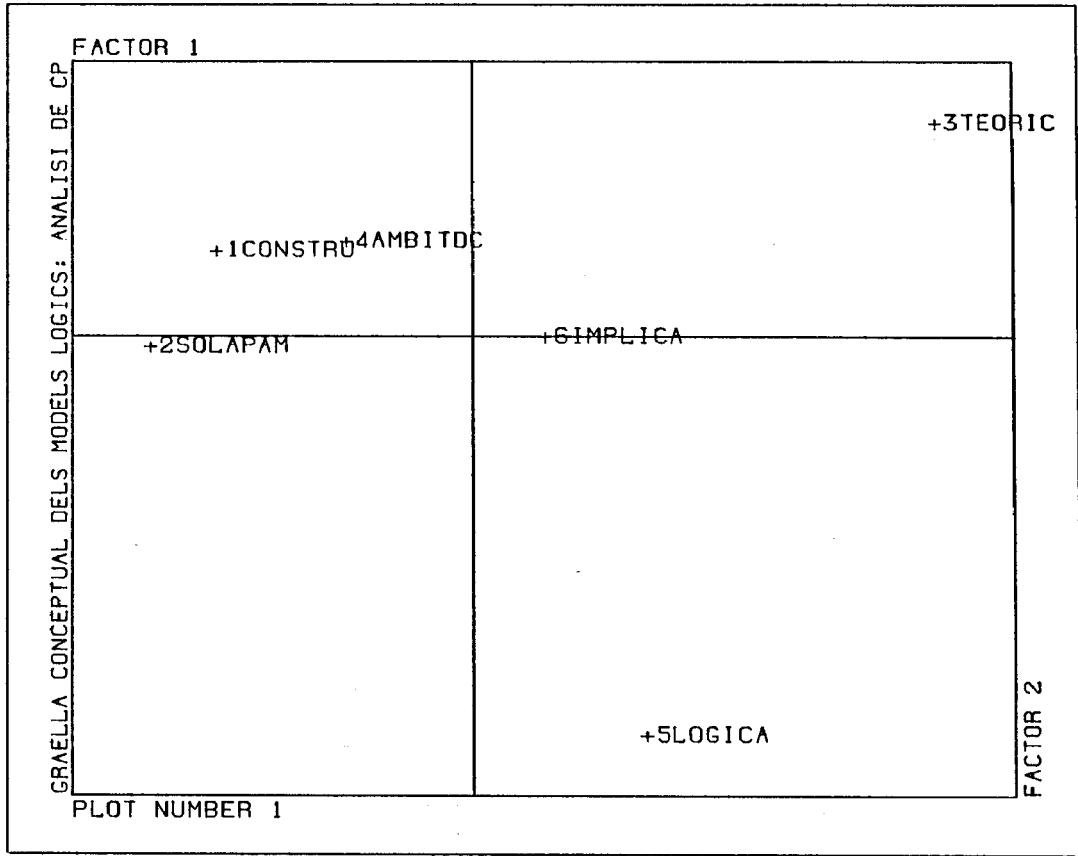
Matriu de correlacions entre elements

Hinkle	0.60
Gaines i Shaw	-0.46-0.22
Adams-Webber	0.27-0.50-0.43
Chiari et al	0.58-0.27-0.42 0.75
Ryle	0.20 0.00-0.36 0.41 0.29
Ten Kate	-0.28-0.53 0.26-0.07 0.32-0.46
	KellyHinklGaineAdamsChiariRyle

Com es pot veure la dispersió és una tònica molt present en aquesta anàlisi. Tal com ho mesura l'índex CFI de Landfield (1971), descrit a 1.1.2.4.3, es tracta d'una graella molt "complexa". Especialment pel que fa als elements (CFI = 7/7). Aquest índex calculat pel programa GAB/TAGRA (descriu en l'apartat 1.1.2) ens diu que tots set elements funcionen de forma independent. Aplicat a les construccions ens dona també un CFI molt alt (CFI = 5/6), tot i que com comentàvem en el paràgraf anterior es podria prendre un criteri una mica més flexible i considerar les construccions 1, 2 i 4 com una CFI, amb la qual cosa l'índex quedaria en 4/6.

En relació al tema de la Intensitat (vegeu 1.1.2.4.1), és la construcció 2 la que té l'índex més alt, i per tant la que explica el percentatge més gran de la variació de la matriu de construccions. Això indica que el tema del solapament és un dels més centrals a l'hora de descriure aquest tipus de models. D'entre els elements, és el model de Chiari et al (1985) el que explica més percentatge de variància, i també el que carrega més el primer component. En certa mesura, aquests resultats donen suport a l'anàlisi teòrica que hem dut a terme en les pàgines anteriors, en el qual es considerava el model de Chiari el que presenta més avantatges, i el que sembla més elaborat. Per tant, d'ara en endavant considerarem preferentment la proposta de Chiari et al (1985) com a model formalitzador de l'estructura jeràrquica del Sistema de Construccions Personals.





0.4) Revisió crítica

"La gent que treballa en la Teoria de les Construccions Personals s'alimenten els uns del treball dels altres, i no han estat influïts fins al punt que jo crec que haurien d'haver-ho estat pels avenços de la Psicologia Cognitiva. Això, em sembla però, està començant a canviar."

(Walter Crockett)

"Penso que hi ha proves, proves ben recents, de que la teoria està ja tan ben establerta que pot començar a adonar-se d'algunes de les seves limitacions i d'alguns dels contextos amplis als que s'ha de vincular, si vol tenir una influència més àmplia que la psicoteràpia o la pròpia situació personal d'un-a-un."

(Ray Holland)

En el decurs de la descripció que s'ha realitzat fins ara de la Teoria de les Construccions Personals no s'ha pretès ser especialment crític amb els seus continguts sinó fer una síntesi elaborada i completa, tenint en compte les limitacions d'espai i contingut. Ara però, ens pertoca assenyalar els aspectes més crítics de la teoria, ressaltar tot allò que potser només s'ha dit de passada però que suposa un aspecte important de cara a la possible evolució de la teoria i de l'aportació que des d'aquesta es pot fer a la Psicologia.

En aquest sentit, entenem la crítica com a una avaluació on no només es ressalta allò que té de negatiu la teoria kellyana sinó també els seus avantatges. Dividirem així aquest apartat en dues seccions: la primera recull les principals crítiques que se li han fet tal com nosaltres les assumim, i la segona assenyala molt sintèticament les seves principals virtuts.

0.4.1 PRINCIPALS CRÍTQUES

0.4.1.1 Manca d'esforç integrador

Hem exposat amb claredat com Kelly, en crear la seva teoria, va evitar qualsevol connexió amb els desenvolupaments que s'havien realitzat fins aleshores en Psicologia. De fet és com si hagués volgut crear de nou una Psicologia diferent a tot allò ja existent. Malgrat l'originalitat i l'esforç creatiu que això suposa, haver concebut una Psicologia des d'aquesta perspectiva "anti-integradora" no es pot considerar precisament quelcom positiu.

Gara (1982) es basa en Stolorow i Atwood (1979) per afirmar que Kelly va plantejar així la seva visió de la Psicologia a causa d'una qüestió molt personal. Segons aquests autors cada teoria pateix del biaix del seu creador. Però aquest biaix ha costat i està costant molt car tant als que han vist les virtuts de les propostes kellyanes, i han intentat treballar assumint els seus punts de vista, com a la resta de psicòlegs. Els primers perquè s'han vist treballant amb un llenguatge i en una forma que pocs dels seus companys comprenien i cooperaven; els segons pel fet d'ignorar qüestions fonamentals que no han estat dites per altres teòrics fins vint, o trenta anys després. I àdhuc algunes, encara avui, potser no han estat establertes en el sí de la Psicologia acadèmica "oficial".

L'actitud irreverent i rebel de Kelly en relació a la Psicologia acadèmica del seu temps es fa palesa en molts dels seus textos. Per exemple:

"Hi ha quelcom patèticament incongruent en els manuals de Psicologia (...) El que es llegeix allà correspon al que diu un membre lleial de la *Societat de Psicòlegs Cara-Tibats que Publiquen*.

Quan un ensopega amb aquest tipus de lectures pot estar segur de trobar una secció intitolada 'teories de la personalitat'. Les criatures que es descriuen allà no són filòsofs. No són físics. Ni són psicòlegs. Ni tan sols les persones que vosté i jo coneixem -nens i adults- s'ajusten a aquestes descripcions. El pseudocientífic que escrivia el llibre estava en una espècie de malson, en el qual era incapaç d'explicar el fet mateix d'estar escrivint un llibre."

(Kelly, 1966d/1970)

Cal admetre que la Psicologia en aquells anys es trobava en una època de crisi, i que havia aportat poc a Kelly a l'hora de dissenyar el seu sistema. Evitar però, tota connexió suposa una concepció no només anti-associacionista (en paraules de Kelly contrària al "fragmentalisme acumulatiu") sinó que també dificulta la possibilitat de construcció d'aquest model ampli i no compartimentalitzat de la persona que Kelly tenia en la seva ment. Si en lloc de menysprear la Psicologia existent en la seva època pel fet de basar-se en micro-teories poc àmplies o bé per que eren teories purament especulatives, hagués intentat integrar els aspectes positius que tenien, el seu pensament hagués estat més comprès i això podria haver facilitat el curs futur dels esdeveniments.

Una qüestió més controvertida encara és l'actitud que han pres alguns dels seus seguidors. Fay Fransella, per exemple, considera que a mesura que es va desenvolupant, la Psicologia de les Construccions Personals esdevé una alternativa angoixant i amenaçant per a la resta de la Psicologia. L'angoixa es produeix perquè d'entrada aquest enfocament és difícil d'integrar amb altres teories. Com a resposta a aquesta angoixa sorgeixen intents de classificació que suposen una parcialització del pensament kellyà i el seu esmicolament en les diverses àrees i compartiments de la Psicologia en comptes de considerar-lo una alternativa global. L'amenaça es produeix quan es veuen les potencialitats del model, en relació als plantejaments generals de la Psicologia acadèmica sovint poc rellevants per a la pràctica i compostats de micro-teories. Segons Fransella (1978b), la resposta a aquesta amenaça és l'hostilitat: no considerar el valor que té Psicologia de les Construccions Personals com a Psicologia alternativa i fragmentalitzar-la. Fransella (1978b) acaba aquesta reflexió amb les següents paraules:

"Crec que hem de deixar clar que la Psicologia alternativa de les Construccions Personals és, potencialment, més productiva, més útil i més personal que cap altre enfocament existent, (...) No hem de permetre ésser incorporats dins dels emmarcaments existents en Psicologia; si ha de ser així més val que nosaltres incorporem els altres," (Fransella, 1978b)

Enfront d'aquesta actitud en certa manera prepotent, hi ha altres tendències més obertes a la realitat canviant de la Psicologia actual que

tendeixen a establir ponts que poden conduir, progressivament, a una integració respectuosa. Ja hem vist a 0.2.4 com el darrer congrés internacional s'ha realitzat sota el lema "Tendències integradores". La dificultat principal que té aquest corrent integrador, que de fet és el majoritari, és, al nostre entendre, amb quin grup psicològic construir el pont principal d'integració. Per exemple, Mancuso i Adams-Webber (1982b) fan esforços considerables per elaborar una connexió important amb la Psicologia Cognitiva contemporània i amb la perspectiva evolutiva de Piaget. R. Neimeyer (1987 Agost) ha realitzat un esforç integrador amb l'anomenat enfocament cognitivo-conductual. Franz Epting (1984), Larry Leitner (1985) i Feixas i Villegas (1985) hem advocat per un enfocament més fenomenològic d'aquesta integració. Stephen Soldz (1987 Agost) i Linda Viney (1987 Agost) van observar les relacions amb la Psicoanàlisi. Harry Procter (p.e. 1978, 1981; 1985a; 1985b), i amb menys encert Pamela Alexander (1987 Agost), estan elaborant un marc conceptual ampli que permeti la integració amb l'enfocament sistèmic de teràpia familiar.

La nostra opinió (Feixas, Cunillera i Villegas, 1987 Agost; Octubre; Feixas i Villegas, en prep.) és que la integració s'ha de donar de forma àmplia i també de forma interdisciplinària sota el marc integrador d'una posició epistemològica comuna: el constructivisme. En tractar-se d'una meta-teoria, d'un nivell epistemològic meta en relació a les teories i àrees de la Psicologia, pot permetre una integració meta-paradigmàtica.

En qualsevol cas el que no es pot fer és iniciar un intent d'integració a l'estil que ho fa Fransella: partint de la posició que el propi enfocament és el millor. Malgrat tot cal reconèixer que la Teoria de les Construccions Personals permet incloure en el seu vocabulari els fenòmens psicològics que les altres teories descriuen de forma més parcial. Però aquest reconeixement ha de ser complementat amb el reconeixement dels avantatges que presenten els altres enfocaments psicològics.

Un exemple d'aquesta crítica el trobem a Duck (1983) en relació a les dificultats d'acceptació que ha tingut la Teoria de les Construccions Personals en el sí de la Psicologia Social.

"Com a investigadors de construccions no persuadim als altres a causa d'estar emocionalment compromesos amb la teoria gairebé amb una mania apostòlica. A més som prou entusiastes com per esperar que altres investigadors de disciplines diferents comparteixin el nostre fervor. La fe pot ser bona per a nosaltres però no persuadeix als altres,

(...)

Hi ha una tendència dels qui treballen en la Teoria de les Construccions Personals a intentar aplicar-la a la Psicologia Social (i a la resta de la Psicologia) només en una forma que implica la reformulació de conceptes d'alt nivell en Psicologia Social en terminologia de construccions i format de graella."

(Duck, 1983) (les paraules entre parèntesi són nostres)

Sigui per les raons que sigui un dels desavantatges més importants de la Psicologia de les Construccions Personals és aquest aïllament intel·lectual (R. Neimeyer, 1985d; e) de la resta de la Psicologia. Jankowitz (1987) ha publicat recentment un estudi on valora aquestes qüestions i considera el paper d'aquesta línia psicològica "marginal, perifèrica" (*fringe*).

R. Neimeyer (1985d; e) dona una interpretació més positiva d'aquest aïllament intel·lectual, i el considera una "crisi de creixement" necessària per assolir certa identitat. La base d'aquesta afirmació es troba a Mullins (1973) i Lemaine et al (1976), on es considera la manca de relacions i cites a teòrics externs a la disciplina, una característica de la fase d'agrupament. Segons aquests autors, l'aïllament serveix, en aquest estadi, per a la facilitació d'una comunicació cohesiva útil per a la resolució d'algunes de les qüestions que la pròpia teoria planteja i per al seu desenvolupament.

"Tanmateix, el reconeixement de la funció adaptativa de l'aïllament en les primeres etapes del desenvolupament del grup no implica que la teoria no hagi d'intentar transcendir aquests patrons internistes de comunicació a mesura que assoleix l'estadi d'especialització. Allò que va ser comprensible (i qui sap si necessari) per a la primera generació dels seus membres pot ser una errada seriosa entre els especialistes de segona o tercera generació. El repte en que es troba, en el present moment històric, la Teoria de les Construccions Personals no és el mateix que el que es trobava aquest grup teòric el 1955, ni tan sols el 1970. Més aviat, el repte actual es troba en la revitalització mitjançant la integració amb altres disciplines."

(R. Neimeyer, 1985d; e)

0.4.1.2 Manca d'investigació sobre la teoria bàsica

La generalitat i amplitud del postulat general i dels onze corolaris kelliens dificulten l'operacionalització i experimentació amb la teoria que s'ha dut a terme bàsicament amb una sola tècnica, la graella. Tot i que en els anys que va viure Kelly es van dur a terme investigacions encaminades a validar diversos corolaris, tal com recull Bonarius (1965), d'acord amb la nostra revisió actual s'han fet pocs estudis més encaminats a aquesta validació teòrica.

En canvi, s'han incrementat exponencialment els estudis basats en l'aplicació de la teoria a noves àrees i a la sofisticació metodològica de la tècnica de graella. Aquest aspecte però, es comentarà amb més extensió a 1.3

0.4.1.3 Manca d'elaboració teòrica des de 1955

Si bé es cert que hi ha hagut un increment considerable d'investigació aplicada des de 1955, i també de recerca en l'àrea clínica, pel que fa a la teoria bàsica hi ha hagut poques elaboracions importants. Rosenberg (1980) assenyala la manca d'autocrítica que caracteritza els treballs dins el camp de la Psicologia de les Construccions Personals i el respecte excessiu a l'ortodòxia kelliàna. En revisar l'obra Adams-Webber (1979c) comenta:

"...l'absència de qualsevol crítica seriosa en el llibre és també característic de la forma com s'empra la teoria en la recerca. És a dir, amb poques excepcions el paper principal de la Teoria de les Construccions Personals ha estat el de constituir un marc per a la formulació d'hipòtesis i interpretació de resultats. Sense qüestionar-se que la teoria formal ha romàs sense modificar durant vint-i-cinc anys." (Rosenberg, 1980)

Coincidim plenament amb Rosenberg pel que fa a aquesta crítica. Volem però, assenyalar algunes excepcions honoroses. La primera és l'extensió amb dos nous corolaris per part de Harry Procter (1978, 1981), tal com s'ha expressat a 0.3.1.12. La segona és l'elaboració dels models teòrics de Hinkle (1965) i Chiari et al (1985) sobre l'estructura jeràrquica del Sistema de Construccions Personals. Ambdós models han estat descrits a 0.3.3. Finalment, val a dir que la línia de recerca sobre el pensament esquizòfrenic de Basnister i col.laboradors han constituït una aportació cabdal.

Volem acabar aquesta secció amb les paraules que utilitza Rosenberg (1980) al final de la seva revisió:

"La Història ens diu que les teories i ideologies més exitoses són aquelles que generen controvèrsia, modificació i diversificació en comptes d'ortodòxia i reverència. El propi alternativisme constructiu de Kelly suggereix que desafiem les alternatives teòriques que ell va escollir el 1955."
(Rosenberg, 1980)

0.4.2 PRINCIPALS VIRTUTS

Els principals avantatges que presenta la Teoria de les Construccions Personals han estat ja ressaltats en el decurs d'aquesta INTRODUCCIÓ, per la qual cosa ací exposarem una llista sintètica de les seves principals virtuts:

- 1) Combinació del profund respecte per la unicitat de la persona amb una sistematització teòrica i metodològica, rigorosa i coherent, que permet descriure alhora la comunalitat dels processos humans i la idiosincràsia dels continguts particulars de cada individu.
- 2) Punt de partida epistemològic (o meta-teòric) congruent amb plantejaments moderns de la Física, Cibernètica i Biologia.
- 3) Alt nivell de coherència interna tant teòrica com metodològica i clínica que atorga a aquesta teoria certa elegància.
- 4) Possibilitat d'integrar des d'aquesta perspectiva teòrica els recents desenvolupaments d'àrees tradicionalment dissociades com memòria, percepció, atenció, motivació, emoció, personalitat, aprenentatge, relacions interpersonals, clínica, etc...
- 5) Plantejament general no determinista adreçat a la generació d'alternatives. Com a model inspira constantment noves formes d'enfocar la investigació i la pràctica clínica.
- 6) Potència teòrica. Presenta un nivell d'elaboració i concreció que permet descriure a vegades amb més precisió fenòmens que han descrit altres teories. El seu àmbit de conveniència és molt ampli sense que això impedeixi que sigui una teoria només abstracta. Té implicacions concretes molt precises.
- 7) Situa l'èmfasi de la recerca en la forma com l'individu construeix més que en la classificació general i abstracta d'individus en categories tancades.

Com a síntesi de crítiques i virtuts, per concloure aquest apartat volem citar les conclusions de l'estudi recent de Jankowicz (1987):

"En síntesi, la Psicologia de les Construccions Personals i les idees de Kelly sobreviuen com un tema organitzador central per a una petita xarxa d'entusiastes. Seria inapropiat anomenar a aquest grup un culte atès que tots els seus participants han estat formats en una disciplina més àmplia i segueixen treballant-hi. Tanmateix, el que val la pena ressaltar és el grau en què les idees de Kelly donen forma al seu treball i el grau en què els seus participants tracten temes de Psicologia aplicada on els conceptes principals i les tècniques derivades de la personalitat, aprenentatge i desenvolupament resulten ser poc realistes o insuficients. És un tribut a la generalitat de la teoria de Kelly que sembla ser essencial en molts treballs de tipus aplicat."